

KOTONA SAA ILOITA JA KIUKUTELLA

Tunteet vuorohoidossa olevalla lapsella

Suvi Solansuu

Opinnäytetyö
Huhtikuu 2013

Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala

Tekijä(t) SOLANSUU, Suvi	Julkaisun laji Opinnäytetyö	Päivämäärä 29.04.2013
	Sivumäärä 77+12	Julkaisun kieli Suomi
		Verkojulkaisulupa myönnetty (X)
Työn nimi KOTONA SAA ILOITA JA KIUKUTELLA- Tunteet vuorohoidossa olevalla lapsella		
Koulutusohjelma Sosiaali-alan koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) HINTIKKA, Timo		
Toimeksiantaja(t) Perheet 24/7-tutkimushanke, Postia Illiltä!-tutkimus		
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyö on osa Perheet 24/7-hanketta, joka on Jyväskylän ammattikorkeakoulun Hyvinvointiyksikön, Jyväskylän yliopiston Kasvatustieteiden laitoksen sekä Terveiden ja Hyvinvoinnin laitoksen konsortiotutkimus. Hankkeen tavoitteena on selvittää miten vanhempien epätyypillisiin aikoina tehtävä työ vaikuttaa perheen ja lapsen arkeen sekä hyvinvointiin. Yksi hankkeen tutkimuksista on ollut mobiilipohjainen Postia Illiltä!- tutkimus, jonka tuloksiin opinnäytetyö pohjautuu.</p> <p>Päivähoidon asiakkaista 7 % on vuorohoidon asiakkaina. Vuorohoito asettaa lapsen hyvinvoinnille erilaisia haasteita perinteiseen päivähoitoon verrattuna; arki ei ole ennakoitavissa epätyypillisten hoitoaikojen johdosta ja ihmiset ympärillä vaihtuvat. Tämän johdosta on tärkeää saada tietoa lasten tunteista ja niiden kehittymisestä vuorohoidossa päivän aikana. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää miten lasten viittä eri tunnetta; iloisuutta, kiukkuisuutta, surullisuutta, huolestuneisuutta ja väsymystä esiintyy kotona ja hoidossa eri vuorokauden aikoina sekä miten vanhemmat kokevat työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen.</p> <p>Kohdejoukko koostui 14:sta 5-7 -vuotiaasta lapsesta perheineen. He olivat kuudesta eri keski-suomalaisesta vuorohoitopäiväkodistä, ja heidän vanhempansa tekivät vuorotyötä. Tutkimus on toteutettu älypuhelimella päiväkirjamenetelmää hyödyntäen; viikon ajan, kolme kertaa vuorokaudessa vastaten. Tutkimuksessa tarkastellaan ainoastaan kvantitatiivisia vastauksia sekä tarkemmin kolmen lapsen arkea tapaustutkimuksen metodein. Saadut tulokset osoittavat vanhempien ja kasvattajien arvioivan lasten tunteita hyvin samoilla tavoin, kuin lapset itsekin. Lapset osoittavat tunteitaan mieluummin kotonaan, kuin hoidossa ollessaan, mutta lähtevät hoitoon mielellään. Kotona lapset ja vanhemmat ovat havainneet ”tunnepiikkejä”. Vanhemmat näkevät työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen melko helppona, erityisesti vapaapäivinä.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Vuorohoito, vuorotyö, tapaustutkimus, sosioemotionaalinen hyvinvointi, perhe-elämä, tunteet		
Muut tiedot		

Author(s) SOLANSUU, Suvi	Type of publication Bachelor's Thesis	Date 29042013
	Pages 77+12	Language Finnish
		Permission for web publication (X)
Title AT HOME YOU CAN BE HAPPY AND ACT UP– Feelings of children in night-and-day care		
Degree Programme Degree Programme in Social Services		
Tutor(s) HINTIKKA, Timo		
Assigned by Families 24/7- research project, Mail from Illi! -research		
Abstract <p>This thesis is part of the Families 24/7- research project, which is a consortium research project of the School of Health and Social Studies in JAMK University of Applied Sciences, the Faculty of Education in the University of Jyväskylä and the National Institute for Health and Welfare. The goal of the project has been to examine how the work of parents at untypical hours affects the everyday life of families and children and their wellbeing. One of the studies in the project was the Mail from Illi! –study, on whose results this thesis was based.</p> <p>7 % of the clients of day care use night-and-day care. Night-and-day care imposes challenges on the children's wellbeing that are different from those in traditional daycare; it is difficult to establish routines for everyday life because of the untypical care periods and because the people around the child keep changing. This is why it is important to seek information about children's emotions and their development in night-and-day care. The goal of the thesis was to find out how five different feelings: happiness, surliness, sadness, anxiety and tiredness were expressed at home and at care at different times of the day and what the parents felt about matching work and family life.</p> <p>The target group consisted of 14 5-7 –year-old children and their families. They were from six different night-and-day care kindergartens from Central Finland, and their parents worked at shiftwork. The study was implemented with smartphones by the using diary method; the answers were recorded three times a day during one week. In addition to focusing only on quantitative answers, a closer case study was conducted on the everyday life of three children. The findings of the study showed that the parents and care personnel evaluated the children's feelings in very much the same way as the children themselves. The children preferred showing their feelings at home rather than at care, but they went gladly to care. Both the parents and the children recollected having "emotion spikes" when at home. The parents found the matching of work and family life relatively easy, especially during their days off.</p>		
Keywords Night-and-day care, shiftwork, case study, socio-emotional wellbeing, family life, emotions		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1	TYÖ, LAPSET JA ARKI.....	4
2	VUOROHOITO OSANA VARHAISKASVATUSPALVELUITA.....	5
2.1	VARHAISKASVATUS	6
2.2	PÄIVÄHOITO	8
2.3	VUOROHOITO	10
3	VANHEMMUUS, PERHE JA LAPSUUS 2000-LUVULLA.....	13
3.1	VANHEMMUUDEN JA PERHEEN MUUTOS.....	13
3.2	PERHEMUODOT	15
4	PERHEET 24/7 -HANKE.....	17
4.1	BRONFENBRENNERIN EKOLOGINEN SOSIAALISTUMISTEORIA.....	17
4.1.1	Makrotaso.....	19
4.1.2	Eksotaso.....	20
4.1.3	Mesotaso	22
4.1.4	Mikrotaso	25
4.2	TUNTEIDEN KEHITYS.....	29
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	31
5.1	POSTIA ILLILTÄ! -TUTKIMUS.....	31
5.2	TUTKIMUSONGELMA	32
5.3	TIEDONKERUU JA ANALYSOINTI.....	34
5.4	KVANTITATIIVINEN TUTKIMUS.....	36
5.5	TUTKIMUSTYYPPI	37
5.6	KOHDEJOUKKO	39
5.7	EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS.....	40
6	TULOKSET	44
6.1	KOKO KOHDEJOUKKON TULOXSISTA	45
6.2	MAIJAN VIIKKO.....	49
6.3	PEKAN VIIKKO.....	56
6.4	VILLEN VIIKKO.....	62
7	POHDINTA.....	67
7.1	JOHTOPÄÄTÖKSET	67
7.2	TUTKIMUKSEN TOTEUTUKSEN ARVIOINTIA.....	73

7.3 JATKOTUTKIMUSIDEOITA.....	76
LÄHTEET	78
LIITEET	87
LIITE 1. ILLIN TARINA.....	87
LIITE 2. ESITE POSTIA ILLILTÄ TUTKIMUKSESTA	88

KUVIOT

KUVIO 1. PERHEET 24/7 -HANKEEN VIITEKEHYS.....	18
KUVIO 2. ILLI-HAHMO.....	31
KUVIO 3. LASTEN ARVIOIMAT KESKIARVOT TUNTEISTA	46
KUVIO 4. VANHEMPIEN ARVIOIMAT KESKIARVOT TUNTEISTA	46
KUVIO 5. KASVATTAJIEN ARVIOIMAT KESKIARVOT TUNTEISTA.	47
KUVIO 6. LAPSEN TUNTEET HOIDOSSA JA KOTONA.....	48
KUVIO 7. KYLLÄ/EI-VÄITTÄMÄT	49
KUVIO 8. MAIJAN VIIKKO	50
KUVIO 9. MAIJAN VIIKKO AIKUISEN ARVIOIMANA	51
KUVIO 10. MAIJAN AAMU.....	52
KUVIO 11. MAIJAN PÄIVÄ.....	53
KUVIO 12. MAIJAN ILTA.....	54
KUVIO 13. PEKAN VIIKKO	57
KUVIO 14. PEKAN VIIKKO AIKUISEN ARVIOIMANA	57
KUVIO 15. PEKAN AAMU.....	58
KUVIO 16. PEKAN PÄIVÄ.....	59
KUVIO 17. PEKAN ILTA.....	60
KUVIO 18. VILLEN VIIKKO.....	62
KUVIO 19. VILLEN VIIKKO AIKUISEN ARVIOIMANA.....	63
KUVIO 20. VILLEN AAMU.....	63
KUVIO 21. VILLEN PÄIVÄ	64
KUVIO 22. VILLEN ILTA	65

TAULUKOT

TAULUKKO 1. VASTAUSTEN ANTOPAIKKA	44
---	----

1 TYÖ, LAPSET JA ARKI

Kuten Perälä, Salonen, Halme ja Nykänen (2011, 7) kirjoittavat, on lasten ja perheiden hyvinvointiin panostaminen vaikuttavinta kansanterveyden edistämistä. Kuitenkin se, mitä palveluita perheille on tarjottavissa, ei välttämättä kohtaa täysin heidän tarpeitaan. Yhteiskuntamme muuttuu jatkuvasti, samoin perheiden tarpeet. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2005, 8) kirjoitetaan kasvatuksen olevan sidoksissa *”kulttuuriin ja yhteiskunnan jatkuvaan muutokseen, jonka tulee osaltaan vaikuttaa varhaiskasvatuksen toteutuksen jatkuvaan arviointiin, tavoitteiden asettamiseen ja toteuttamiseen.”* Tämä tarkoittaa varhaiskasvatuksen jatkuvaa kehittämistä. Vuorohoito on yksi varhaiskasvatuksen muoto, joka on kehittynyt yhteiskunnan muutoksen seurauksena ja kehitty jatkuvasti tarpeen kasvaessa.

Päivähoito ja erityisesti vuorohoito ovat yhä useamman käyttämiä palveluita. Vuonna 2010 päivähoitossa oli 62 % suomalaisista 1-6 vuotiaista lapsista (Säkkinen & Kuoppala 2011, 1). Sama luku vuonna 2008 oli 58 % (Perälä ym. 2011, 9). Voi siis todeta päivähoiton tarpeen, tai ainakin palveluita käyttävien määrän, kasvaneen. Suomessa perheillä on subjektiivinen oikeus päivähoitoon vanhempainrahakauden päätyttyä, mikä on varmasti yksi syy sen suureen käyttöön (Aluehallintovirasto 2012). Vuorohoitoon subjektiivista oikeutta ei kuitenkaan ole. Vuonna 2010 vuorohoidossa oli reilu 7 % lapsista, jotka käyttivät kunnan päivähoitopalveluita (Säkkinen 2011, 4). Prosenttiluku oli sama myös vuonna 2005 ja 2001, joten vuorohoidon määrä ei ole selkeästi kasvanut, vaikka niin viimeksi 2001 ja 2005 odotettiin tapahtuvan (Färkkilä, Kahiluoto & Kivistö 2006, 45-47).

Viimeaikoina vuorohoito on saanut aiempaa enemmän huomiota, on tehty pro gradu tutkielmia ja opinnäytetöitä. Itse halusin laajentaa näiden tutkimusten kirjoja saatuaani mahdollisuuden tehdä opinnäytetyöni Perheet 24/7 -hankkeeseen liittyen. Hankkeen yksi tutkimus on Postia Illiltä! -tutkimus, jonka tarkoituksena on selvittää vuorohoidon asiakkaina olevien lasten ja heidän

perheidensä arkea ja hyvinvointia. Erityisesti lapsen sosioemotionaalinen hyvinvointi on tarkastelun kohteena. Hankkeeseen mukaan lähtiessäni, ei minulla ollut kokemusta vuorohoidosta, mutta syksyllä 2012 suoritin harjoittelun ja kevään 2013 aikana tein sijaisuuksia ympärivuorokautisessa päiväkodissa. Kiinnostuksen kohteena tässä työssä on vuorohoidossa olevan lapsen kyky tunnistaa omia tunteitaan päivän aikana sekä vanhempien ja päiväkodin henkilöstön, jota työssä kutsutaan kasvattajiksi, kyky arvioida näiden tunteiden voimakkuutta lapsen arjessa. Työssä myös tarkastellaan vanhempien näkökulmasta miten työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen onnistuu vuorotyötä tehtäessä.

Tutkimus on osittain tapaustutkimus, jossa tapauksina on kolmea eri perhemuotoa edustavia lapsia. Perheen käsitys ja määritelmä on muuttunut vuosien mittaan. Perhemuotoja on myös tullut lisää. Tutkimuksen kannalta oleellista on erottaa ydinperheet, uusperheet ja yksinhuoltajaperheet. Vuonna 2011 Suomessa oli 1 061 710 alle 18-vuotiasta lasta ja 581 000 lapsiperhettä. Uusperheissä eli 10 % lapsista, mutta vain 7 % näistä 10 %:sta sai uusperheeseensä uuden toisen vanhemman, loput 3 % olivat uusperheeseen syntyneitä. Yksinhuoltajina perheessä vuonna 2011 toimi äiti 15,2 %:lle lapsista ja 2,1 %:lle lapsista isä toimi yksinhuoltajana. Avioparien perheissä eli 66 % ja avoparien perheissä 16,6 %, yhteensä siis 82,6 % lapsista. Nämä luvut sisältävät niin uusperheet kuin myös esimerkiksi sateenkaariperheet eli suoraan ydinperheiksi näitä ei voi tulkita. (Tilastokeskus 2012.)

2 VUOROHOITO OSANA VARHAISKASVATUSPALVELUITA

Vuorohoito on yksi päivähoiton muoto, päivähoito taas kuuluu osaksi varhaiskasvatuspalveluita, jotka kattavat päivähoiton lisäksi erityispäivähoidon, esiopetuksen, avoimen varhaiskasvatuksen (kuten leikki- ja puisto- ja koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan sekä lapsiperheiden palvelu- ja tukijärjes-

telmän, joka tarkoittaa muun muassa kotihoidon tukea (Hintikka 2010). Seuraavaksi avataan varhaiskasvatus-käsitettä hieman lisää, kerrotaan sen historiasta ja jatketaan päivähoidon kautta vuorohoitoon sekä kasvatuskumppanuuteen. Kaikki nämä käsitteet esiintyvät tässä työssä ja sen takia niiden merkityksen ymmärtäminen on keskeisessä asemassa.

2.1 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatusta Suomessa ohjaavat Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2005), laki- ja asetus lasten päivähoidosta (1973), varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset (2002) ja esiopetusta myös perusopetuslaki (1998). Myös YK:n lastenoikeuksien sopimus, Suomen perustuslaki (1999), kuntalaki (1995) ja asiakaspalvelulaki ohjaavat toimintaa. Aiemmin myös sosiaalihuoltolaki (1982) ohjasi varhaiskasvatusta, mutta vuoden 2013 alusta lähtien, varhaiskasvatuksen ollessa opetus- ja kulttuuriministeriön alainen eikä enää sosiaali- ja terveysministeriön, tämä muuttui (Niskanen & Luostarinen 2013). Myös kuntien ja kaupunkien omat linjaukset, strategiat ja varhaiskasvatussuunnitelmat sekä yksiköiden omat varhaiskasvatussuunnitelmat painopisteineen ohjaavat toimintaa yksikötasolla ja lapsen oma varhaiskasvatussuunnitelma yksilötasolla (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 9).

Varhaiskasvatussuunnitelmassa (2005,11) varhaiskasvatus määritellään seuraavasti:

”Varhaiskasvatus on pienten lasten eri elämäntilanteissa tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on edistää lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista.”

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 11

Eri elämäntilanteilla tarkoitetaan sekä kotona, päivähoitossa että muualla tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta, ei siis ainoastaan päivähoitossa, vaan myös kotona. Kasvatuksellisella vuorovaikutuksella vahvistetaan käsitystä siitä, ettei tarkoituksena ole kasvattaa, kehittää ja opettaa lasta vaan pi-

kemminkin tukea lasta näissä osa-alueissa. Edistämisen voi ymmärtää tukemisena kohti parempaa, muttei kuitenkaan liikaa vaatien.

Varhaiskasvatusta voidaan järjestää yksityisesti tai julkisesti, kokopäiväisesti tai osapäiväisesti. Vaihtoehtoja löytyy jokaisen perheen tarpeisiin sopivaksi, mikä myös on tavoitteena. *Lapsen varhaiskasvatuksen palvelukokonaisuus määrittyy tällöin kunkin lapsen ja hänen perheensä tarpeista* (Varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset 2002, 7). Laadukkaalla varhaiskasvatuksella on todettu olevan kauaskantoisia vaikutuksia, sen on muun muassa todettu ehkäisevän lasten ja nuorten impulsiivista käyttäytymistä (Kronqvist 2011, 15).

Juuret kasvatuksella on jo ennen ihmiskunnan syntyä. Kasvatusta on tapahtunut aina, eläimet ovat kasvattaneet poikasiaan kuten ihmiset lapsiaan. Suomen julkisen varhaiskasvatuksen ensimmäiset askeleet on otettu jo 1800-luvulla, jolloin Suomeen perustettiin ensimmäisiä lastentarhoja. (Lujala 2008, 204-207; Välimäki 1999, 94). 1990-luvulla suomalainen varhaiskasvatus nautti kansainvälisestä huomiosta educare -mallin ansiosta. Suomessa toteutettavaa varhaiskasvatusta määrittelevät kolme peruspilariä; hoito, kasvatus ja opetus, jotka yhdistyivät päivähoidon arjessa. (Lujala 2008, 212-213.) Samaan aikaan, 1990-luvun alussa, määriteltiin lapsille ja perheille subjektiivinen oikeus päivähoidon tai kotihoidon tukeen, alkaen alle 3-vuotiaista ja siitä edeten hiljalleen alle kouluikäisiin. Samaan aikaan ollut lama hidasti kuitenkin kehitystä ja vasta vuonna 1996 saatiin subjektiivinen päivähoido-oikeus kaikille alle kouluikäisille. (Välimäki 1999, 217-218.)

Marja-Liisa Vesterinen (2011, 121-126) on arvioinut varhaiskasvatuksemme tulevaisuutta. Hän visioi tulevaisuuteen entistä suurempia päiväkoteja osana isompia kokonaisuuksia ja että asiakaslähtöisyys, yksilöllisyys ja kasvatuskumppanuus tulevat korostumaan vanhempien vaatimustason noustessa. Hän arvioi myös erityislasten määrän kasvavan yhteiskunnan ja kulttuurin muuttuessa. Nämä kuulostavat kaikki realistisilta asioilta, joihin on syytä alkaa valmistautua jo nyt.

Nykyinen päivähoitoa ohjaava lakimme on vuodelta 1973. Lakia on uudistettu vuosien mittaan, mutta täysin valmiiksi ja aikaamme sopivaksi sitä ei kuitenkaan voi sanoa. Lastenhoitojärjestelyt ovat aina kulkeneet elinkeinorakenteen muutokseen nähden jäljessä. (Välimäki 1999, 3.) Niskasen ja Luostarisen (2013) artikkelin mukaan uuden lain olisi määrä tulla voimaan 2015, näin lupailaan myös Lastentarha-lehden artikkelissa (1/2013), jossa todetaan eduskunnan saavan lakiesityksen aiheesta kevätistuntokaudella 2014. Uudesta laista ei vielä ole julkisuuteen paljoa tietoa annettu, mutta tiedossa on muutoksia. Tiina Komi kirjoittaa Lastentarha lehdessä 2/2012 uudessa varhaiskasvatustilaisissa olevan lähtökohtana lasten, ei työelämän tarpeet, jotka tällä hetkellä ovat lain pohjalla. Anne Liimola (Lastentarha 2/2013), joka myös kuuluu lakia valmistelevaan työryhmään, kirjoittaa pääkirjoituksessa muun muassa tasa-arvon merkityksestä palveluissa sekä ennaltaehkäisystä varhaiskasvatuksessa jälkihoidon sijaan.

2.2 Päivähoito

Laissa lasten päivähoitosta (1973, 2 a §) on määritelty päivähoiton tavoitteeksi kotien tukeminen kasvatustehtävässä ja täten lapsen tasapainoisen kehityksen edistäminen. Jatkuvat, turvalliset ja lämpimät ihmissuhteet, kehitystä tukeva toiminta, suotuisa kasvu ympäristö, fyysistä, sosiaalista ja tunne-elämän kehitystä edistävä toiminta sekä lapsen esteettisen, älyllisen, eettisen ja uskonnollisen kasvatuksen tukeminen. Laissa kirjoitetaan myös tavoitteesta yhteisvastuuseen, rauhaan ja elinympäristön vaalimiseen. Päivähoidon kolme perustehtävää eli hoito, kasvatusta ja opetus näkyvät selkeästi päivähoiton arjessa. Lasten tarpeista huolehditaan ja he saavat päivittäin virikkeitä ja oppivat huomaamattaan uusia asioita, usein nämä kolme osa-aluetta myös limittyvät toisiinsa. Laajemmin ajatellen myös yhteistyö vanhempien kanssa, verkostotyö ja lastensuojelun tukitoimi ovat perustehtäviä päivähoitossa. (Koivunen 2009, 11.) Kasvatuskumppanuuden tulee olla aina läsnä vanhempien kanssa tehtävässä työssä, tästä myöhemmin lisää.

Päivähoidolla on yhteiskuntapoliittisia tehtäviä, se on *työvoimapolitiittinen* ratkaisu, sillä sen avulla vanhemmilla on mahdollisuus työssäkäyntiin. Vuorotyötä tekevien perheiden tarpeita vastaavaksi on kehitelty vuorohoitopäiväkoti, joka tukee 24/7 taloutta. *Perhepoliittinen ja sosiaalipoliittinen* tehtävä päivähoitolla on vanhempien tukeminen lapsen kasvatuksessa, kasvatuskumppanuus olkoon yhtenä hyvänä esimerkkinä tästä. Päivähoidon *Koulutuspoliittinen* tehtävä on koulutuksen ensimmäisen vaiheen, esiopetuksen toteuttaminen ja *lapsipoliittinen* tehtävä on lapsen edun huomiointi. (Hintikka 2010.)

Suomessa kunnat on velvoitettu järjestämään päivähoitoa lapsille, vaikka ensisijainen kasvatust vastuu on vanhemmilla. Yhteiskunnan ja päivähoiton henkilöstön tehtävä on heidän tukemisensa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31.) Subjektiivinen päivähoito-oikeus tarkoittaa kaikkien lasten ja vanhempien oikeutta päivähoitoon, vaikka vanhemmat olisivatkin kotona. Vanhemmilla on oikeus valita miten lapsen hoito järjestetään, mutta aina vanhempien toiveet eivät toteudu, mikäli haluttua paikkaa ei ole vapaana. Lapselle on tarjottava päivähoitopaikkaa viimeistään neljän kuukauden kuluessa päivähoitohakemuksen jättämisestä. Mikäli päivähoiton tarve ilmenee yllättäen, esimerkiksi vanhemman yllättävän työllistymisen vuoksi, on paikkaa tarjottava kahden viikon kuluessa. (Asetus lasten päivähoitosta 2§.)

Laissa lasten päivähoitosta (1973) todetaan päivähoiton tarkoittavan päiväkotihoidoa, perhepäivähoitoa, leikkitoimintaa tai muuta päivähoitotoimintaa. Päiväkotihoido on päiväkodissa tapahtuvaa ja se voi olla yksityistä tai julkista. Perhepäivähoito tapahtuu yksityisessä kodissa tai vastaavassa, myös ryhmäperhepäivähoito on perhepäivähoidon muoto. Päiväkotihoido ja perhepäivähoito eroavat toisistaan muun muassa lasten suhdelukujen myötä. Päiväkotihoidossa yhtä kasvatustehtävässä olevaa aikuista kohden saa olla 4 alle 3-vuotiasta tai 7 yli 3-vuotiasta lasta. Perhepäivähoidossa tämä suhdeluku on aina 4. Leikkitoiminta on esimerkiksi puistossa tapahtuvaa kerhotoimintaa ja se on useimmiten osa-aikaista, jolla tuetaan kotona olevien vanhempien jaksamista. (Aluehallintovirasto 2012.)

2.3 Vuorohoito

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2005), jotka ohjaavat kuntien järjestämää varhaiskasvatusta, ei ole määritelty vuorohoitoa. Jyväskylän varhaiskasvatussuunnitelmassa (2010, 8) vuorohoito on määritelty, mutta esimerkiksi Helsingin (2007) ja Tampereen (2007) varhaiskasvatussuunnitelmissa ei. Näillä kaupungeilla on kuitenkin tarjolla vuorohoitoa, josta löytyy tietoa muun muassa kaupungin internet -sivuilta. Vuorohoitoa järjestetään kunnissa erilaisten määräysten puitteissa, joka aiheuttaa osaltaan alueellista eriarvoisuutta.

Laissa ja asetuksessa lasten päivähoidosta (1973) määritellään vuorohoitoa seuraavasti:

”2 § Lasten päivähoito on pyrittävä järjestämään siten, että se tarjoaa lapsen hoidolle ja kasvatukselle sopivan hoitopaikan ja jatkuvan hoidon sinä vuorokauden aikana, jona sitä tarvitaan.”

Laki Lasten päivähoidosta 1973

”11 § Kunnan on huolehdittava siitä, että lasten päivähoitoa on saatavissa kunnan järjestämänä tai valvomana siinä laajuudessa ja sellaisin toimintamuodoin kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää”

Laki Lasten päivähoidosta 1973

”5 § Päiväkodin toiminta kalenterivuoden aikana ja aukioloaika vuorokaudessa on järjestettävä paikallisen tarpeen mukaan.”

Asetus lasten päivähoidosta 1973

Kuten edellä olevista lainauksista voi todeta, laki ja asetus lasten päivähoidosta (1973) ohjaavat vuorohoitoa, mutteivät kuitenkaan velvoita kuntia järjestämään sitä. Päivähoitoon jokaisella on subjektiivinen oikeus, muttei vuorohoitoon. Vuorohoito on ainutlaatuista Suomessa, harvassa muussa maassa on tarjolla vastaavanlaista palvelua (Tammelin & Rönkä 2012). Muista maista saattaa löytyä päivähoitopalveluita laajennetuilla aukioloajoilla (Rönkä & Tepo 2013). Vuorohoitoa on järjestetty Suomessa kunnallisesti vuodesta 1972

saakka, kun Tampereella aloitti ensimmäinen kunnallinen vuorokautinen päiväkotitoiminta (Nummenmaa 1976, 8).

Vuorohoidoksi määritellään lapsen hoito, joka tapahtuu kello 18 ja 06 välillä ja/tai viikonloppuisin (Jyväskylän vuorohoidon linjaukset 2011). On olemassa vuorohoitopäiväkoteja, jotka tarjoavat ilta- ja aamuhoitoa 06-22 välisenä aikana sekä päiväkoteja, jotka ovat auki ympäri vuorokauden. Vuorohoitoa ei järjestetä ainoastaan päiväkodeissa, vaan myös perhepäivähoitona. Perhepäivähoitaja saattaa toimia vuorohoitajana, kuten myös ryhmäperhepäiväkotitoimittaja. Suurissa kaupungeissa ympärivuorokautisia yksiköitä on useampia ja näissä useimmiten se on koko päiväkotitoiminta. Pienissä kunnissa vuorohoidon järjestäminen on jakautunut monipuolisemmin eri päivähoitomuotojen kesken. (Färkkilä ym. 2006, 47.)

Kirjoitetaan ja puhutaan perhe- ja lapsilähtöisyydestä, siitä kuinka palvelukonaisuuden tulisi muodostua perheiden ja lasten paikallisten tarpeiden mukaan. Vanhempien tulee saada lapselleen hoitoa sinä aikana, jolloin he sitä tarvitsevat. Näin vuorohoito määritellään valtakunnan tasolla. Kunnat ja kaupungit määrittelevät itse tarkemmin omissa varhaiskasvatussuunnitelmissaan miten vuorohoitoa järjestetään. Vuonna 2005 60 % kunnista arvioi vuorohoidon tarpeen olevan selvästi suurempaa kuin tarjonnan. Mitä pienempi kunta oli, sitä paremmin hoitoa siellä oli tarjolla. (Färkkilä ym. 2006, 46.)

Ryhmiä koosta ja niiden suuruudesta käydään kovasti keskustelua. Päivähoitossa on määrätty, että 4 alle 3-vuotiaasta lasta kohden täytyy olla yksi aikuinen, ja yli 3-vuotiailla ja vastaava luku on 7 (Asetus lasten päivähoitosta, 6 §). Vuorohoitoon ei ole määritelty omia suhdelukujaan, joten nämä samat luvut pätevät myös siellä. Vuorohoidossa lasten ollessa paikalla tai poissa eri aikoihin, ovat myös ryhmäkoot ainakin osan aikaa suhteessa pienempiä, toisaalta välillä myös suurempia. Kuten Polamo (2009, 149) sekä Tammelin ja Rönkä (2012) muistuttavat, eivät nämä suhdeluvut päde vuorohoidossa. Illalla lapsi on usein herkempi ja kaipaa aikuista enemmän kuin päivisin. Suurissa kunnissa 70 % henkilöstöstä pitää tämänhetkistä henkilömitoitusta vuorohoi-

dossa liian pienenä (Färkkilä ym. 2006, 48). Färkkilän ja muiden tutkimuksessa (2006, 49-50) ehdotetaan henkilöstömitoituksen lisäämistä erityisesti iltapäiväaikaan, jolloin lapsi tarvitsee enemmän aikuista. Kello 18–22 välisenä aikana suhdeluku voisi olla kaikkien lasten kohdalla 1:4. Toisaalta ollaan myös huolissaan kunnan kasvavista menoista. Opettaja -lehdessä Ainasoja (13/2009) kirjoittaa kuinka vuorohoitopäiväkodissa iltaisin yritetään luoda kotoinen tunnelma. Mutta miten se on mahdollista, jos paikalla on yksi aikuinen seitsemää lasta kohden?

Erityisesti viime vuosina vuorohoitoon liittyen on tehty monia pro gradu -tutkielmia sekä opinnäytetöitä. Tutkimuksia on tehty useista eri näkökulmista, muun muassa Väisänen 2003, Kaiponen, 2005, Hannuniemi 2011, Taipalus ja Norola 2012 sekä Urpilainen 2012 ovat tutkineet vuorohoitoa ensisijaisesti lasten näkökulmasta, Urpilainen 2012 ja Karhu 2012 ovat paneutuneet enemmän vanhempien näkökulmaan ja Palviainen 2007 nimenomaan kasvatustajien näkökulmaan. Tavoitteena on usein selvittää lapsen arkea vuorohoidossa ja miten vuorohoitopäivä rakentuu lapsen näkökulmasta. Tutkimukset ovat olleet laadullisia ja saadut tulokset hyvin samanlaisia: vuorohoidossa on paljon aikaa omaehtoiseen leikkiin (Hannuniemi 2011, 76: Väisänen 2003, 109: Urpilainen 2012, 61-66: Taipalus ja Norola 2012, 64) ja hoitoajat rajaavat lasten keskinäisiä leikkejä sekä aiheuttavat kaveri-ikäväää (Hannuniemi 2011, 77: Urpilainen 2012, 61-66). Väisänen (2003, 109) tuloksissa käy ilmi lapsilla olevan hyvä ja turvallista olla vuorohoidossa. Haasteena ja kehityskohteena Väisänen (2003, 110) on vuorohoidossa nähnyt toiminnasta tiedottamisen.

Urpilaisen 2012 saamissa tuloksissa ilmenee lasten tarve aikuisen fyysiselle ja sosiaaliselle läsnäololle erityisesti aikaisina aamuina. Lapsella säännöllisen biologisen rytmin pitäminen on Urpilaisen mukaan haaste vuorohoidossa. Riittävä uni ja säännölliset ruoka-ajat ovat lapselle tärkeitä, erityisesti mikäli lapsella on hankala temperamentti. (Urpilainen 2012, 61-66). Myös Tiusanen (2008, 82-83) ilmaisee artikkelissaan Hakkaraisen (1979) kirjoittaneen lapsen vuorokausirytmien sekoittumisella (esimerkiksi vuorohoidossa) olevan vaikutusta lapsen fyysiseen ja psyykkiseen kehitykseen. Tiusanen (2008, 91) tuo esille

ympäri vuorokautisen hoidon olevan kehitetty, jotta lapsilla olisi vakiintunut biorytmisen elämä. Tämä ei hänen mukaansa kuitenkaan toteudu. Lapsi tekee kolmivuorotyötä vanhempiansa lailla; tulee välillä aamuun, välillä iltaan ja toisinaan taas yövuoroon. Henkilöstön näkökulmasta vuorohoitoa tutkinut Palviainen (2007) esittelee tuloksissaan muun muassa lasten ja kasvattajien välisen suhdeluvun yksiköiden väliset suuret erot. Hänen kohderyhmänään oli vuorohoitoa tarjoavia yksiköitä ympäri Suomea. Näissä yksiköissä lasten ja aikuisten välinen suhdeluku vaihteli 2,6 lapsesta aikuista kohden aina 7,2:een. (mts. 40-44, 65.) Tämä on huomattava tekijä hoidon laadulle.

3 VANHEMMUUS, PERHE JA LAPSUUS 2000-LUVULLA

"Lapselle turvallinen koti on maailman ihanin ja paras paikka."

Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 143

3.1 Vanhemmuuden ja perheen muutos

Päävastuu lasten kasvatuksesta on heidän vanhemmillaan, joille on tarjolla tukea yhteiskuntamme eri palveluista. Päivähoito, kotihoidon tuki ja lastensuojelu ovat esimerkkejä kuntien tarjoamista tuista perheille. Osa tarjolla olevista palveluista ovat ennaltaehkäiseviä, eikä näiden palveluiden hyötyä pystytä täysin mittaamaan. Kaikkien näiden tukien on tarkoitus vahvistaa vanhemmuutta ja tukea perheen hyvinvointia. (Perälä ym. 2011, 17.) Ainoastaan vanhemmuus ei ole yhteiskunnassamme muuttunut. Myös lapsuus on kokenut kovia kaiken kehittyessä. Lautapelit ovat muuttuneet tietokonepeleiksi, naapurin ovikellon soittaminen ja leikkimään pyytäminen lyhyeksi tekstiviestiksi. Tämän hetken vanhemmat ovat saaneet kasvatuksen, jota eivät voi soveltaa omien lastensa kasvatuksessa yhteiskunnan ja teknologian muutoksen takia (Alasuutari 2003, 27-28). Ennen ei ollut kännyköitä eikä Internetiä, jotka nyt

ovat arkipäivää ja vaikuttavat omalta osaltaan kasvatukseen. Tämän takia vanhemmille tarjottava tuki on entistä merkityksellisempää.

Lapset tekevät kuten vanhempansa; yhä useammin näkee lasten leikkivän roolileikkejä, joissa he ovat äiti tai isä ja juttelevan puhelimeen tai kirjoittavan tietokoneella. Tältäkö vanhemmuuden on syytä näyttää lapsille? Omalla työllään ja siitä aiheutuvalla stressillä vanhemmat saattavat aiheuttaa lapselleen stressiä, masentuneisuutta tai jatkuvaa uhmakkuutta (Rönkä 2001, 53). Lönnqvist (2001, 8) kirjoittaa Suomen ja suomalaisten vanhempien menestyvän, maamme voimavarat ovat hänen mukaansa suunnattuna taloudelliseen kehittymiseen. Entä lapset, ja sitä myöten maamme tulevaisuus?

Vielä 20 vuotta sitten 1990-luvun alussa, saattoi lapselle rajoja asettaa myös naapurin täti hänen nähdessään lapsen toimivan hölmöllä tavalla. Silloin ajateltiin ”kylän kasvattavan”, eikä pidetty pahana jos joku muukin puuttui lapsen tekemisiin. Nykyään kasvatusta nähdään vain oman vanhemman tehtävänä, eikä vieraan lapsen tekemisiin sovi puuttua. Pahimmassa tapauksessa saa lapsen vanhemmat kimppuunsa. Vanhemman tehtävänä on asettaa lapselle rajoja, mutta tarpeen vaatiessa myös joustaa niistä (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 123). Rajat jäsentävät lapsen elämää ja sen takia ne ovat merkityksellisiä lapsen kehitykselle (Koivula 2004, 75).

Kivijärvi, Rönkä ja Hyväluoma (2009, 57) kirjoittavat vanhemmuudesta tulleen entistä stressaavampaa, mikä on täysin ymmärrettävää muun muassa edellä esitettyjen asioiden vuoksi. Useat vanhemmuutta tutkineet tutkijat ovat tulleet tulokseen, että stressi heikentää vanhemmuuden laatua, joka taas vaikuttaa muun muassa vuorovaikutukseen perheessä. Kivijärven ja muiden (2009, 65) saamista tuloksista vanhemmuus ei kuitenkaan osoittautunut uuvuttavan stressaavaksi, vaan ainoastaan hässäköitä sisältäväksi ja välillä stressaavaksi. Paletti-tutkimuksesta saadut tulokset osoittavat että vanhemmat kokevat onnistuvansa työn ja perhe-elämän yhteensovittamisessa keskimääräisesti hyvin (Kinnunen, Malinen & Laitinen, 2009 128-129). Kinnunen ja muut (2009, 129) eivät huomanneet eroja työn rakenteellisten tekijöiden välillä, kuten epä-

tyypillisenä aikana tehtävän vuorotyön ja päiväaikaan tehtävän toimistotyön välillä (mts. 30). Toisaalta Suhonen ja Salmi (2004a, 86) esittelevät oman tuloksensa, että vuoro- ja periodityössä olevista vanhemmista 8/10 koki ajanpuutetta puolison kanssa.

Mikä perhe oikeastaan on? Jallinoja (2009, 14) kirjoittaa perheen olevan ”pitkäkestoisten ja vahvojen sidosten yhteisö”, jonka kukin saattaa kokea omalla tavallaan. Toinen saattaa kokea läheisen työyhteisön perheekseen, (mts. 15) yleisimmin se koostuu vanhemmista ja lapsista (mts. 16). Yksilön kokemus ”omasta perheestä” muuttuu vuosien mittaan. Ensin omaksi perheeksi mielletään lapsuudenperhe, myöhemmin itsenäistyessä ja omaa perhettä perustaessa siitä tulee oma perhe. Kyrönlampi-Kylmänen (2010, 37) nostaa esille, että elämän aikana voi kuulua useaan eri perhemuotoon. Koivula (2004, 74) kirjoittaa perheen muodostuvan sosiaalisista, tunteenomaisista ja juridisista suhteista. Castrén (2009, 111) kirjoittaa yhteiskunnan luokittelevan ja tilastoitavan perheet perhesiteiden sijaan asumisen perustella. Väestötilastoissa perheluokkia on nykyään kymmenen (mts.110).

Perheillä on suuri merkitys lapsen kehityksessä, Välimäki (1999, 45) kirjoittaa yhteiskunnan muutosten vaikuttavan perherakenteisiin, jotka taas vaikuttavat perheen sisäiseen vuorovaikutukseen. Perheen sisäinen vuorovaikutus luo pohjaa yksilön minä -kehitykselle ja sosiaaliominaisuuksille. Kuten on jo todettu, perhemuotoja löytyy monia erilaisia. Tässä työssä esiintyvät ydinperheet, yksinhuoltajaperheet ja uusperheet ja näistä seuraavaksi hieman lisää.

3.2 Perhemuodot

Äiti, isä, tytär ja poika, tällaiseksi mielletään usein suomalainen idyllinen ydinperhe. Ydinperheessä asuvat vanhemmat sekä heidän yhteiset biologiset lapsensa. Vaikka tiedämme perheiden moninaistuneen, ei yhteiskuntamme ole tehnyt asian eteen paljoakaan. Yhteiskunnalla on vielä idyllinen ydinperheajattelu, jossa suositaan kahden vanhemman perheitä muun muassa perhe-

vapaasäädöksissä. (Castrén 2009,112). Tutkimuksessani ydinperheitä oli ainoastaan 36 % osallistuneista, mikä on vähemmän kuin maassamme yleensä.

Väestöliiton artikkelissa (2009) parisuhdetutkimuksesta kirjoitetaan Castrénin havainneen yhden vanhemman perheissä lapsen olevan verkostojen keskuudessa, kun se uusperheissä on useimmiten puoliso. Tämä on yksinhuoltajan perheessä elävän lapsen edun kannalta hyvä uutinen. Toisaalta yksinhuoltajan arki sisältää myös paljon energiaa vieviä asioita. Taloudellinen tilanne on usein heikompi yksin lapsia kasvatettaessa ja yksin elannon perheeseen tuottaessa. Yhteiskunnassamme on kannattavampaa asua yhdessä toisen tie-naavan ihmisen kanssa ja jakaa arjen kulut. Toisaalta eivät kaikki yksinhuoltajat ole jatkuvasti yksin huoltavia. Lapsella on aina myös toinen vanhempi ja usein se on toinen huoltaja, jonka luona lapsi tai lapset vierailevat joka toinen viikko tai viikonloppuisin. Näinä aikoina yksinhuoltava vanhempi voi saada ”omaa aikaa” ja rentoutua. Suhonen ja Salmi (2004b, 93) esittelevät tutkimuksessaan saamana tuloksena yksinhuoltajien hankalan aseman vuorotyön ja lastenhoidon välissä, perhe-elämä on se, joka joutuu joustamaan työn edeltä. Yksinhuoltajan perheeseen kuului 45 % tutkimukseen osallistuneista lapsista.

Uusperheen määritelmä on saanut positiivisemmän sävyn 2000-luvulla aiemmasta 1980- ja 1990-luvun hieman halveksivasta sävystä. Tilastoissa uusperheeksi on määritelty perhe, jossa asuu ainakin yksi alle 18-vuotias lapsi, joka ei ole parin yhteinen. Tämä aiheuttaa sen, ettei uusperheiden elinikä ole kovin pitkä. Ei-yhteisen lapsen aikuistuttua lakkaa uusperhe olemasta uusperhe. (Ritala-Koskinen 2009, 137-140). Uusperheessä elävän vanhemmankaan ei ole selkeä määritellä omaa perhettään. Omalta osaltaan siihen kuuluu nykyinen puoliso, mutta myös ex-puoliso ja omat muualla asuvat lapset, mutta myös nykyisen puolison lapset. (Castrén 2009, 114-115.) Roolit uusperheessä voivat myös olla sekavia. Voi vain pohtia kuinka lasten oma perheen hahmottaminen onnistuu, kun se aikuisillekin on niin hankalaa. Castrén (2009, 117) kirjoittaa uudelleen avioitumisen näyttäytyvän hänen aineistonsa valossa pyrkimyksenä palauttaa perhe uuden perustamisen sijaan. Tutkimuksessa uusperheeseen kuului 21 % mukana olleista lapsista.

4 PERHEET 24/7 -HANKE

Suomen Akatemian rahoittama Perheet 24/7 -hanke on alkanut vuonna 2011 ja kestää aina vuoteen 2014 saakka. Hankkeen tavoitteena on selvittää miten vanhempien vuorotyö ja ei päiväaikaan tehtävä työ vaikuttavat perheen ja lapsen arkeen sekä hyvinvointiin. Myös vanhempien ja lasten suhtautuminen epäsäännölliseen rytmiin on tutkittavana. Kyse on konsortiotutkimuksesta, jossa ovat mukana Jyväskylän yliopiston kasvatustieteiden laitos, Terveiden ja Hyvinvoinnin laitos sekä Jyväskylän ammattikorkeakoulun Hyvinvointiyksikkö, joka hallinnoi hanketta. (Jyväskylän Ammattikorkeakoulu 2012.)

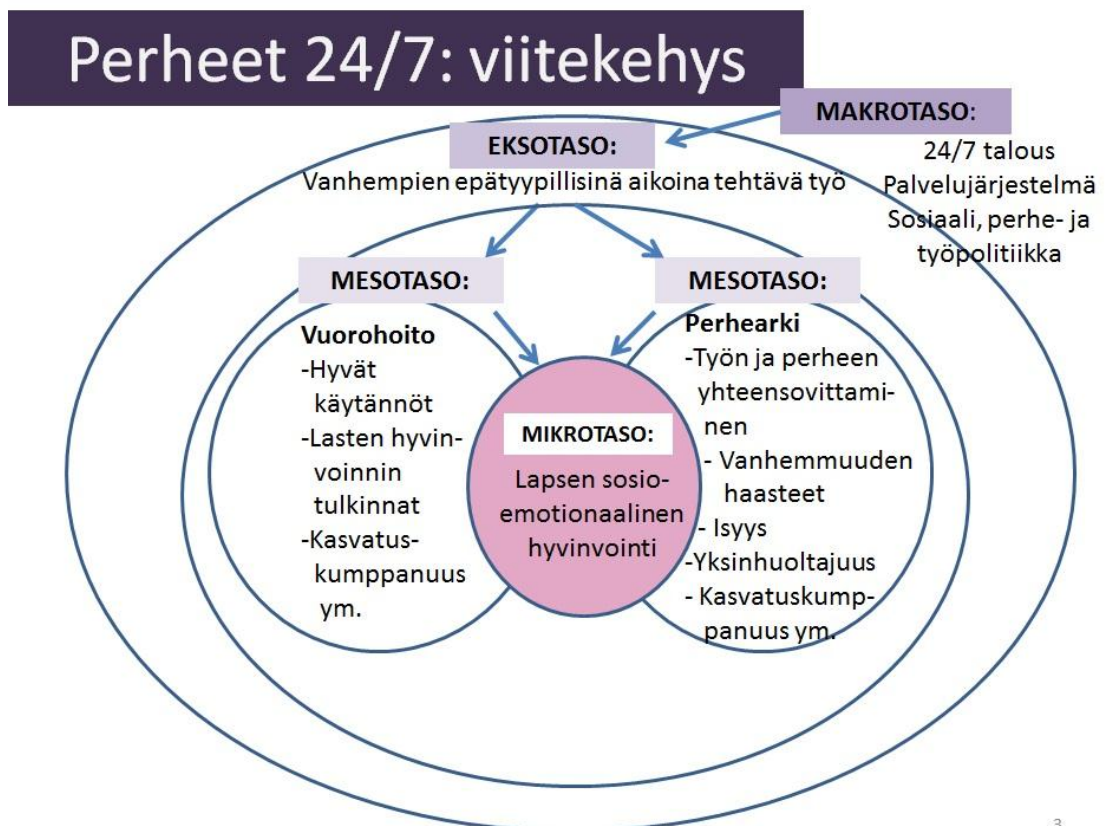
Hanke on käynnissä Suomen lisäksi myös Alankomaissa ja Isossa-Britanniassa, joissa tutkimusjoukko on pienempi. Nämä maat ovat mukana tutkimuksessa, jotta saadaan näkökulmia maista, joissa päivähoito ja työaika-järjestelyt eroavat toisistaan. Suomessa hankkeeseen liittyen on järjestetty seminaareja sekä useampia eri tutkimuksia. Yksi näistä on ollut Postia Illiltä! -tutkimus, jonka tulokset ovat tämän työn perustana. (Jyväskylän Ammattikorkeakoulu 2012.)

4.1 Bronfenbrennerin ekologinen sosiaalistumisteoria

Hankkeen viitekehys muodostuu Bronfenbrennerin ekologisesta sosiaalistumisteoriasta (Kuvio 1), jonka mukaan ympäristön eri tasot vaikuttavat yksilön sosiaalistumiseen (Saarinen, Ruoppila & Korkiakangas 1991, 88). Jokainen lapsi kasvaa ja kehittyy vuorovaikutuksessa oman ympäristönsä kanssa. Jokaisella on erilaisia sosiaalisia kontakteja sekä erilaisia kasvu-ympäristöjä. Saarinen ja muut (1991, 129) kirjoittavat sosiaalisen ja emotionaalisen kehityksen olevan korostuneesti sitoutunut ympäristöön ja yhteisöön, kuten tästä Bronfenbrennerin ekologisesta sosiaalistumisteoriastakin näkee. Sen tasot

ovat keskenään vuorovaikutuksessa ja ne vaikuttavat suorasti ja epäsuorasti lapsen sosioemotionaaliseen hyvinvointiin.

Mikrotasolla on lapsen sosioemotionaalinen hyvinvointi, joka on tarkastelun kohteena. Mesotason muodostavat ne suhteet, jotka vaikuttavat lapsen mikrotasoon, tässä tapauksessa sekä vuorohoito että perheen arki. Saarinen ja muut (1991, 89) muistuttavat myös tärkeydestä huomioida mesotason tekijöiden yhteisvaikutus, siis vuorohoidon ja arjen yhteisvaikutus lapsen sosioemotionaaliseen kehitykseen. Eksotason ympäristöjen kanssa yksilö ei ole suorassa vuorovaikutuksessa (Saarinen ym. 1991, 89). Tähän kuuluvat vanhempien työ ja tässä tutkimuksessa nimenomaan heidän epätyypillinen työaikaansa. Uloimmaisoin kehä on makrotaso, johon kuuluu palvelujärjestelmä politiikkoineen ja aina auki oleva yhteiskuntamme. (Jyväskylän Ammattikorkeakoulu 2012). Seuraavaksi tarkastellaan näitä tasoja lähtien uloimmasta sisimpään.

3

KUVIO 1. Perheet 24/7 -hankkeen viitekehys (Jyväskylän Ammattikorkeakoulu 2012)

4.1.1 Makrotaso

Makrotaso on uloin taso, jolla yhteiskuntamme vaikuttaa yksilöön ja tämän kehitykseen. Tähän kuuluvat lait ja järjestelmä, jossa yhteiskunta toimii sekä palvelut joita tarjotaan. Arvostukset ja asenteet, miten lapsia ”kuuluu” hoitaa ja kasvattaa, kuuluvat myös tähän uloimpaan tasoon (Saarinen ym. 1991, 90). Myös aiemmin esiteltyt varhaiskasvatukseen liittyvät lait ja asetukset vaikuttavat makrotasolta lapseen.

Yhteiskunta ja kaikki ympärillämme oleva muuttuu jatkuvasti. Lankapuhelimita on tullut matkapuhelimia, kirjeistä sähköposteja sekä lihakaupoista supermarketteja. Tämä on johtanut siihen, että myös perheiden ja lasten tarpeet ovat muuttuneet ja palveluita täytyy jatkuvasti kehittää vastaamaan näitä uusia, muuttuneita tarpeita. Koroma (2001, 129) muistuttaa, ettei ympärivuorokautisen päivähoiton tarve ole ainoastaan teollisuuden tai yhteiskunnan aiheuttamaa, vaan se on meidän jokaisen aiheuttamaa. Vaadimme palveluita ympäri vuorokauden, joka päivä. Hän myös toteaa juuri näiden ilta ja viikonloppu-aikaan tarjolla olevien palveluiden olevan kaikkein tärkeimpiä lapsiperheille. (mts. 129.) Työllisyystilanne tänä päivänä ei ole yksiselitteinen; on paljon lyhyitä pätkätöitä ja vuokratyön välitysfirmoja. Laman aikaan työtä on otettava sieltä mistä sitä saadaan. Kaupungistuminen ja ihmisten keskittyminen suuriin kasvukeskuksiin ajaa nuoria pois sukulaistensa luota uusiin kaupunkeihin, joissa heillä ei ole välttämättä tukiverkkoa auttamassa esimerkiksi lastenhoitossa. Tällöin on turvauduttava muun muassa vuorohoitoon.

Viimeaikaisimpia muutoksia yhteiskunnassamme on kaupan aukioloaikojen laajeneminen vuonna 2009. Jo eduskunnan esityksessä ja mietinnössä kauppojen aukioloaikojen laajentamisesta on lasten ja perheiden hyvinvointi ollut huolenaiheena. On tiedostettu sen mahdolliset vaikutukset lasten turvalliseen kasvuun ja kehitykseen ja perheen hyvinvointiin. Nämä kaikki ovat uhattuja työelämän tunkeutuessa ilta-, yö- ja viikonloppu-aikaan. Esityksessä todetaan, että vanhemmilla ja lapsilla on oltava mahdollisuus tarpeeksi usein yhteiseen vapaapäivän viettoon. (Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan lausunto 19/2009,

2.) Samaisessa lausunnossa käsitellään myös suoraan päivähoitopalveluiden järjestämistä ja miten kauppojen laajentuneet aukioloajat vaikuttaisivat tähän. Tässä todetaan kauppojen aukioloaikojen muuttumisella olevan vaikutusta päivähoitopalveluiden kustannuksiin ja tarpeeseen, mutta niitä on vaikea arvioida.

Eduskunnan täysistunnossa 11/2013 annettiin vuonna 2009 luvattu selonteko kauppojen aukioloaikojen vaikutuksesta muun muassa lasten päivähoitoon. Lauri Ihalainen totesi puheenvuorossaan päivähoiton saannin hankaloituneen, mutta päivähoidossa olleiden lasten määrän pysyneen samana ja vuorohoidossa olleiden määrän hieman laskeneen. Haastetta työn ja perhe-elämän yhteensovittamisessa on myös koettu. Samaisessa istunnossa Suna Kymäläinen toi esille Palvelualojen ammattiliiton jäsenkyselystä saadun tuloksen: 86 prosenttia kertoo kauppojen aukioloaikojen laajentumisen vaikeuttaneen lastenhoidon järjestämistä, ja noin viidennes kertoo, ettei tarpeistaan huolimatta ole saanut lapselle vuorohoitopaikkaa. Herää kysymys, missä ne lapset ovat hoidossa. Mirja Vehkaperä pohti samaisessa täysistunnossa kenen kustannuksella järjestelyitä lasten hoitamisesta tehdään.

4.1.2 Eksotaso

Eksotaso on toiseksi uloin taso, jonka kanssa tarkasteleva yksilö ei ole suorassa yhteydessä. Tässä tapauksessa sen muodostaa vanhemman työ epätyypilliseen aikaan, vuorotyö. Työaikalain (1996) 27 pykälässä määritellään vuorotyö seuraavasti: ”Vuorotyössä vuorojen on vaihduttava säännöllisesti ja muututtava ennakolta sovituin ajanjaksoin.” Miettinen (2008) kirjoittaa kaksitai kolmivuorotyön, yötyön, jaksotyön ja matkatyön olevan kaikki vuorotyön osia. Suomessa vuonna 2008 vuorotyötä teki hieman yli 30 % työntekijöistä, kolmannes heistä myös yötyötä (Miettinen 2008). Tilastokeskuksen (2010) mukaan vuonna 2010 joka neljäs nais- ja joka viides miespalkansaaja teki vuorotyötä. Euroopan tasolla vuorotyötä tekee 17 % työntekijöistä ja yötyötä 19% palkansaajista. Useimmiten vuorotyöntekijät ovat nuoria aikuisia. (5th European Working Conditions Survey 2012, 41.)

Työelämän tahti kiihtyy jatkuvasti, sen ovat huomanneet muiden muassa Rönkä ja Kinnunen (2009, 83-105), jotka kirjoittavat työn suhteesta perhe-elämään. Työ vaikuttaa perhe-elämään negatiivisella tavalla sen aiheuttaessa aikatauluongelmia, kuten vuorotyö sekä sen rasittaessa henkisesti tai sen ollessa liian kiivastahtista (Rönkä & Kinnunen 2009, 95). Karhun (2012, 31) opinnäytetyössä saamat konkreettiset tulokset vuorotyön negatiivisista vaikutuksista perhe-elämään ovat oman ajan ja parisuhdeajan puute, sosiaalisten suhteiden kärsiminen sekä yksinkertaisesti perhe-elämän ja vuorotyön yhdistämisen hankaluus. Ajan puute ei ole ihme, sillä niin Lammi-Taskula ja Salmi (2004, 31) kuin Kyrönlampi-Kylmänen (2010, 49) toteavat lapsiperheiden vanhempien tekevän eniten töitä ja yhteenlaskettuna pidempää työviikkoa kuin lapsettomat pariskunnat. Pitkät työpäivät ilmenivät ongelmana perhe-elämän ja työn yhteensovittamisessa (Malinen & Rönkä 2009, 190).

Työn ollessa mielekästä ja työkavereiden tukiessa voi työpaikalla olemisen tuntee myös ”henkireikä”. Suuri rooli on työnantajalla, joka omalta osaltaan pystyy vaikuttamaan siihen, miten vanhemmuutta työpaikalla tuetaan. (Rönkä & Kinnunen 2009, 99-100.) Tammelin ja Rönkä (2012) kirjoittavat vuorotyön hyvistä puolista lapselle; iltapäivisin saattaa olla vapaa-aikaa lapsen kanssa, kaksi-vanhempisen perheen työajat saattavat lomittua siten, ettei lapsen tarvitse olla hoidossa niin paljoa ja laatuaikaa lapsen kanssa on enemmän. Vanhempi ei esimerkiksi ole yhtä väsynyt aamuisin herättyään ennen töitä, kuin perinteistä toimistoaikaa tekevä vanhempi iltaisin hakiessaan lastaan hoidosta illalla ja lapsen kaivatessa vanhempansa seuraa.

Vuorotyö on Miettisen (2008) mukaan myös terveydelle haitallista. 25 % vuorotyöntekijöistä kärsii jatkuvasta väsymyksestä, mikä ei voi olla perhe-elämälle hyvä asia. Tammelin ja Rönkä (2012) kirjoittavat ei-tyypillisten työaikojen olevan yhteydessä parisuhteen ongelmiin sekä jopa avioeroihin. Jos perheen elämä kärsii, vaikuttaa se myös lapseen. Positiivinen tulos Paletti - tutkimuksesta on, että 80 % vastanneista oli sitä mieltä että työ ja perhe-elämä tasapainottavat toisiaan (Kinnunen, Malinen & Laitinen 2009, 132).

4.1.3 Mesotaso

Toiseksi sisimmällä tasolla, mesotasolla, vaikuttavat ne tekijät, joilla on suora vaikutus lapsen tarkasteltuun mikrotasoon; vuorohoito ja perheen arki. Myös näiden keskinäinen suhde vaikuttaa lapsen mikrotasoon.

Vuorohoito

Vuorohoidossa olevien lasten ympärillä olevien aikuisten verkosto eroaa huomattavasti päivätalossa olevasta, omassa ryhmässä olevien aikuisten verkostosta. Vuorovaikutussuhteita on huomattavasti enemmän kun aikuiset ja lapset vaihtuvat päivän aikana. Polamo (2010, 39) on tutkinut vuorovaikutussuhteiden määrää päiväkodeissa ja todennut 21 lapsen ja 3 aikuisen ryhmässä olevan 552 molemminpuolista vuorovaikutussuhdetta. Vuorohoitoryhmässä, jossa lapsia saattaa olla kirjoilla jopa 30 ja aikuisia esimerkiksi 5, on vuorovaikutussuhteiden määrä huomattavasti suurempi, jopa 1190. Myös Opettaja -lehden artikkelissa (13/2009) Ainasoja kirjoittaa vuorohoidossa tapahtuvasta hoitajien vaihtuvuudesta. Artikkelissa muistutetaan tämän olevan erityisen rankkaa pienimmille lapsille ja heidän kehitykselleen.

Kuten jo aiemmin on todettu, on ensisijainen kasvatusoikeus ja -vastuu lasten vanhemmilla. Heillä on myös oman lapsensa yksityiskohtainen tuntemus, johon varhaiskasvatuksen henkilöstön ammatillinen osaaminen yhdistyy, muodostaen hyvät lähtökohdat kasvatuskumppanuudelle. Kasvatuskumppanuuden ydin on vanhempien ja kasvatushenkilöstön välinen yhteistyö, joka jatkuu lapsen päivähoiton ajan. Kasvatuskumppanuuden järjestämisestä on vastuussa päiväkodin henkilöstö, joiden tehtävänä on muun muassa kasvatuskeskusteluiden järjestäminen sekä vanhempien keskinäisen yhteistyön edistäminen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31.) Tärkeitä edellytyksiä kasvatuskumppanuudelle ovat Koivusen (2009, 153) mainitsemat luottamus ja tieto omasta roolista. Kaskela ja Kekkonen (2006, 32-40) listaavat edellisten lisäksi kuulemisen, kunnioituksen ja dialogin periaatteiksi kasvatuskumppanuudelle.

Vuorohoidossa vanhempien sekä kasvatushenkilöstön välinen yhteistyö korostuu. Kasvatuskumppanuus alkaa heti lapsen aloittaessa hoidon, jolloin luodaan vanhempien ja henkilöstön välinen luottamus (Karikoski & Tillikka 2011, 85). Päiväkodissa on syytä tietää kodin iltarutiinit ja tottumukset, sekä mitä kaikkea kotona on meneillään, jotta lasta voidaan tukea ja ymmärtää parhaimman mukaan (Polamo 2009, 167). Vuorohoidossa, jonne lapset tulevat ja menevät eri aikoihin, vaihtuvat myös aikuiset jatkuvasti. Tällöin kasvokkaisen kontaktin saaminen lapsen oman ryhmän kasvattajan kanssa hankaloituu ja vanhemman ja kasvatushenkilöstön työajat saattavat mennä ristiin. Polamo (2009, 169) kirjoittaa sähköpostin merkityksestä kasvatuskumppanuudessa. Se on lähes jokaisen aikuisen käyttämä, mutta harmittavan vähän sitä kuitenkaan hyödynnetään.

Kasvatuskumppanuus rakentuu päivähoidon aloituksesta ja aloituskeskustelusta, tutustumisesta, päivittäisistä kohtaamisista sekä kasvatustalusteluista. Tarpeen vaatiessa myös erityisen tuen suunnittelu kuuluu kasvattajien ja vanhempien väliseen yhteistyöhön. (Kaskela & Kekkonen 2006, 41-48.) Kasvatuskumppanuuteen päivähoitossa ollaan Perälän ja muiden (2011, 66) tutkimuksen tulosten mukaan tyytyväisiä. Päivähoito saa kumppanuustyöskentelelyssä seuraavaksi parhaimman tuloksen heti esiopetuksen jälkeen. Asteikolla 1-5 arvioitaessa keskiarvoksi tulee 4,1. Neuvola, kouluterveydenhuolto ja koulu jäävät kaikki varhaiskasvatuksen jalkoihin. (Perälä ym. 2006, 41-48.)

Vuorohoidossa olevien lasten vanhemmista keskimääräisesti suurempi osa on yksinhuoltajia kuin päivätalossa olevien lasten vanhemmista. Tämä näkyy myös tämän opinnäytetyön tutkimuksen joukosta, joista 36 % oli ydinperheitä, 43 % yksinhuoltajia ja 21 % uusperheitä. Vuorohoitoa tarjotaan useimmiten vain niille, jotka sitä tosiaan tarvitsevat. Kahden vanhemman taloudessa toisen tehdessä vuorotyötä ovat lastenhoitojärjestelyt helpompi hoitaa, kun taas yksinhuoltajan on turvauduttava yhteiskuntamme päivähoitojärjestelmään useammin toimeentulonsa turvaamiseksi.

Perheen arki

Herätys kello soi, lasten herätys, aamupalan laittaminen, lapset hoitoon ja itse töihin, töistä päiväkodin kautta lapset hakien kotiin, ruuan laittaminen, lasten vieminen harrastuksiin, iltapala, iltatoimet ja nukkumaan. Tässä lapsiperheen tyypillinen päiväohjelma. Rönkä, Malinen ja Lämsä (2009, 12) kuvaavat pikku-lapsiperheen arkea muun muassa hulabalooksi, miltä edellä esitetty kuvaus kuulostaakin. Kyrönlampi-Kylmänen (2010, 49) kirjoittaa perheen arjen muodostuvan tulemisista ja menemisistä, ainakin vanhemman näkökulmasta. Vuorotyötä tekevien vanhempien perheille arki voi olla hyvinkin vaihtelevaa. Vanhempien erilaisten vuorojen ansiosta aikaa perheelle on myös muulloin, kuin iltaisin ja viikonloppuisin. Kuten jo aiemmin on todettu, on työssäkäynti yleisintä nimenomaan lapsiperheillä (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 49). Vanhemmat perustelevat pienen lapsen hoitoon menoa harmittavan usein lapsen ryhmässä toimimisen taitojen ja sääntöjen oppimisen kehittymisellä päivähoitossa. He pitävät näitä syynä viedä lapsi hoitoon, vaikka olisivat itse kotona (Alasuu-tari 2003, 70). Myös virkkeiden ja ammatillisen tuen saaminen lapsen kasvuun ovat syitä miksi lapsi laitetaan päivähoitoon. (mts. 87, 164.) Keltinkangas-Järvinen (2010, 205) toteaa varhain aloitetun päivähoiton johtavan useammin epätoivottuun käytökseen muun muassa koulussa.

Lapsen ensisijaisin ja luonnollisin hoitopaikan on koti. Siellä lapsen on hyvä olla eikä mikään instituutio voi sitä korvata (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 129). Päivähoito on olemassa auttaakseen vanhempia kasvatustehtävässä. Joskus lapsen hoitopäivät saattavat kuitenkin venyä. Mikäli päivähoitopäivät vierähtävät useamminkin yli 10 tuntiseksi, voi kiintymyssuhde vanhempaan kärsiä (Rönkä 2001, 57). Färkkilän ja muiden (2006, 45) tutkimuksessa todettiin 2 % kaikista päivähoiton asiakkaina olevista lapsista viettävän toistuvasti yli 10 tunnin hoitopäiviä, tämä tarkoittaa reilua 3000 lasta. Myös Keltinkangas-Järvisen (2010, 207-208) mukaan lasten hoitotuntien määrällä on vaikutus tulevaan käytökseen; mitä enemmän tunteja lapsi on ollut hoidossa ennen neljää ja puolta ikävuotta, enteilee se hankaluuksia koulussa. Lukuja päiväpäivähoiton ja vuorohoidon väliltä ei löydy, mutta voi olettaa vuorohoidossa

olevien lasten hoitopäivien venyvän useammin kuin päivätalossa olevien lasten.

Lapsen ja vanhemman molemminpuolinen vuorovaikutus luo pohjaa varhaiselle vuorovaikutukselle ja sen kehittymiselle, äänet, eleet ym. vahvistavat tätä vuorovaikutusta. (Lyytinen, Eklund, Laakso 1999, 59) Vuorovaikutus ja turvallinen kiintyminen perheessä vaikuttaa lapsen sosiaalisiin taitoihin (Kronqvist 2001, 64). Perheen arkeen tulisi panostaa ja sille tulisi varata aikaa, sillä kuten edellä on todettu, se luo pohjaa monille kehityksen osa-alueille. Vanhemmilla on usein kiire, mutta Malisen ja Röngän (2009, 202) mukaan vanhemmat pyrkivät antamaan aikaa lastensa kanssa olemiselle ja ottavat sieltä pois vasta viimeisenä.

4.1.4 Mikrotaso

Sisimmällä tasolla, joka on tarkastelun kohteena, on lapsen sosioemotionaalinen hyvinvointi, jonka tarkastelu on myös tämän opinnäytetyön keskiössä. Sosioemotionaalinen hyvinvointi tarkoittaa lapsen sosiaalista ja emotionaalista eli sosiaalisen- ja tunne-elämän hyvinvointia. Koivunen (2009,111) kirjoittaa sosiaalisella kehityksellä olevan voimakas side tunne-elämän kehitykseen, sen takia nämä kaksi osa aluetta yleensä näkyvätkin yhdessä. Kaskela ja Kronqvist (2007, 15) kertovat lapsen kehityksen tärkeimmän kontekstin olevan tämän läheiset suhteet, joissa myös sosiaalinen ja tunne-elämän kehittyminen tapahtuu. Sosioemotionaalinen kehitys on paljolti yhteiskunnan määriteltävissä; mikä on yhteiskunnassa hyväksyttävää ja mitä arvostetaan? Sosioemotionaalinen hyvinvointi on myös osittain sidonnaista aikaan jota eletään. (Niemi 1999, 3, 6.)

Kiintymyssuhde, jonka lapsi hyvässä tapauksessa muodostaa ensimmäisten elinvuosiensa aikana, luo hyvää perustaa lapsen myöhemmälle sosiaaliselle ja tunne-elämän kehitykselle, sosioemotionaaliselle kehitykselle. Kronqvist (2001, 63) viittaa Pettitin, Dodgen ja Brownin (1988) kirjoittaneen tunne-elämän säätelyllä olevan selkeä yhteys sosiaalisiin taitoihin. Hyvä ja terve

kasvu edellyttää, että lapsi saa solmittua ainakin yhden kiintymyssuhteen turvalliseen aikuiseen (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 115, 153). Osallistumalla ja olemalla läsnä vanhempi pystyy viestimään lapselleen turvallisuutta, huolenpitoa ja iloa, jotka luovat pohjaa kiintymyssuhteelle. Vanhemman läsnäolon tulisi olla jatkuvaa, eikä vain muutamista hetkistä rakentuvaa. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 119.) Myös ympäristön tulee vastata lapsen sosiaalisiin ja emotionaalisiin tarpeisiin. Vanhemman reagoidessa johdonmukaisesti lapsen viesteihin tukee hän lapsen tunteiden tunnistamisen oppimista sekä omien tarpeiden tunnistamista (Lyytinen ym. 1999, 61).

Välivaara (2009) on tehnyt pro gradu -tutkielman sijoitettujen lasten tunteista päiväkirjatutkimuksen valossa. Tutkimuksessaan Välivaara painottaa sijaisvanhempien roolia traumatisoituneen, sijoitetun lapsen kehityksessä. Monet hänen tekemät huomionsa pätevät myös päivähoitossa oleviin lapsiin. Vanhemman tulee reflektoida ja sanoittaa lapselle kokemuksia (Välivaara 2009, 8). Samasta asiasta muistuttaa myös Kyrönlampi-Kylmänen (2010, 120). Lapsi oppii tunteita niitä hänelle sanoitettaessa. Esimerkiksi kun lapsi kiukustuu kasvattajalle tämän ottaessa lapselta lelun pois, lapsen sillä huidottua kielloista huolimatta. Kasvattajan tärkeänä tehtävänä on kertoa lapselle että tätä harmittaa lelun pois ottaminen ja sen takia häntä kiukuttaa. Näin lapsi oppii kokeman tunteensa olevan harmitusta ja reaktion siihen kiukkua.

Lapsen kehitykseen ei ainoastaan vaikuta perimä vaan myös ympäristö. Näiden kahden välistä suhdetta lapsen kehitykseen on Saarisen ja muiden (1991, 46-47) mukaan hankala arvioida. Perimällä on vaikutusta muun muassa sairauksien ilmenemiseen ja ympäristön vaikutus ilmenee esimerkiksi muodostuvissa kaverisuhteissa ja siinä miten ne etenevät. Perimältään voimakkaan lapsen psyyke saattaa horjua kriisin kohdatessa ympäristössä. Pikemminkin näiden kahden, perimän ja ympäristön, välinen yhteistyö muovaavat lapsesta omanlaisensa. (Mts. 46-47).

Monessa teoksessa mainitaan leikki oleellisena sosioemotionaalisen kehityksen edistäjänä. Kalliala (2003, 188) kertoo joidenkin tutkijoiden mielestä leikin

olevan lapsen ensisijainen kehityksen ja oppimisen lähde. Lasten keskinäistä vuorovaikutusta on useimmiten leikissä. (Kalliala, 2008, 39). Helenius ja Korhonen (2005, 27) kirjoittavat leikin kehityksen olevan sitoutunut lapsen kokonaiskehitykseen. Leikki kehittyy lapsen kasvaessa esineleikistä roolileikin kautta sääntöleikkeihin. Roolileikeissä lapsi omaksuu toisen asemaa ja toisen tunteita. Leikkiessä opitaan muun muassa yhteistyötaitoja. Useissa teoksissa todetaan aikuisen roolin olevan merkittävä lasten leikin tukemisessa. Aikuisen tulee ohjata leikkiviä lapsia, muttei ohjata leikkiä (muun muassa Helenius ja Korhonen 2005, 24; Mikkola & Nivalainen 2009, 54-55).

Mitä lapset ajattelevat tullessaan päiväkotiin hoitoon? Lehtisen (2001, 82) ajatus siitä, että lapset tulevat hoitoon mielessään suhteet toisiin lapsiin, ei niinkään hoitoon tai kasvatukseen, on oleellinen. Ystävyyssuhteiden merkitys alkaa olla jo 3-4 -vuotiaille lapsille selvää; autetaan, jaetaan ja leikitään. (Lehtinen 2001, 84). Nämä voi tulkita merkkeinä sosiaalisesta kehittymisestä. Kronqvist (2001, 74) kirjoittaa myös jo pienten lasten osaavan vaalia ystävyyttä ja osaavan antaa ystävälleen emotionaalista tukea. Tämä on osoitusta lapsen sosioemotionaalista kehityksestä. Lapsen tulee saada ilmaista itseään ja tulla ymmärretyksi sekä hyväksytyksi, nämä edistävät lapsen sosiaalista kehitystä (Kaskela & Kronqvist 2007, 20). Kasvattajan osoittaessa lapselle empatiaa, tukee hän myös lapsen tunne-elämän kehitystä (Koivunen 2009, 33).

YK:n lasten oikeuksien sopimuksessa todetaan jokaisen alle 18-vuotiaan olevan lapsi. Samaisessa sopimuksessa kirjoitetaan lapsella olevan oikeus lepoon, leikkiin ja vapaa-aikaan. Näistä lapsen arjen tulisi rakentua, myös suotuisaa kehitystä ajatellen. Myös Sirpa Sulku (2001, 24-28) kirjoittaa hyvän lapsuuden rakentuvan ajasta, mielekkästä tekemisestä, median käytön rajoista, työn ja perheen tasapainosta sekä riittävästä toimeentulosta. Vanhempien ja kasvattajien tulisi vaalia lapsuutta ja tarjota sille parhaat mahdolliset puitteet; siihen tarvittava aika ja välineet. Jos lapsi ei saa läheisiltään riittävästi turvaa ja yhteisöllisyyttä, on Mikkolan ja Nivalaisen (2009, 15) mukaan riski, että lapsi kiintyy median tarjoamaan virtuaalimaailmaan.

Sosioemotionaalinen kehitys vuorohoidossa

On selvää, että vuorohoito asettaa omat haasteensa lapsen sosioemotionaalille kehitykselle. Röngän ja Tepon artikkelissa (2013, 34) kirjoitetaan kansainvälisissä tutkimuksissa todetun, että ei-tyypillisinä aikoina työskentelevien vanhempien lapsilla on enemmän sosioemotionaalisia oireita. Toisaalta heidän mukaansa vuorohoidossa olevista lapsista huolehditaan kokonaisvaltaisemmin (mts. 34). Jo aiemmin todettu vuorovaikutussuhteiden määrä on huomattavasti suurempi vuorohoidossa kuin päivähoitossa. Jotta lapsi voisi emotionaalisesti hyvin hoidossa, tulee hänen tuntee olonsa kotoisaksi, voida olla oma itsensä ja saada vastauksia tunteisiinsa (Kalliala, 2008, 66). Kalliala jatkaa kertomalla emotionaalisesti hyvinvoivan lapsen tunnistavan pahan miensä ja käsittelevänsä sitä. Näihin asioihin myös vuorohoidossa tulisi panostaa.

Tunteakseen olonsa kotoisaksi, tulee päivähoitopaikan olla lapselle tuttu eikä jatkuvasti vaihtuva, suuri vaikutus on myös kasvattajilla. Kaskela ja Kronqvist (2007, 18) tuovat esille kasvattajalta tarvittavan taitoa sopeutua lapsen temperamenttiin ja sitä kautta tukea tätä. Keltinas-Järvisen (2010, 218) mukaan päiväkodin ilmapiirillä on merkitystä sosiaalisten taitojen kehittymisen kannalta. Kasvattajien kasvatustyyli luovat lapselle myönteiset tai kielteiset puitteet sosioemotionaaliseen kehitykseen. Kaskela ja Kekkonen (2006, 21) muistuttavat lapsen rakentavan persoonaansa pääasiassa kodin ja päivähoiton ympäristöjen muokkaamana.

Lapset elävät tässä ja nyt. He eivät ulos pukiessaan mieti ulkoilua, vaan pukemista, toisin kuin useimmat kasvattajat. Lapsi kokee tunteet siinä hetkessä kun ne tulevat, hän ei pysty laittamaan niitä odottamaan. Haaste kasvattajalle on olla läsnä lapsen sen hetkessä tunteessa ja hetkessä, jotta lapsen viesti menee perille. Miksi lapsi kiukuttelee pukiessaan? Kasvattajan tulee mennä lähelle lapsen kiukkuja ja ymmärtää kurahanskojen hankaluus. (Kanninen & Sigfrids 2012, 79). Kannisen ja Sigfridsin (2012, 80) mukaan tärkein lapsen kokema asia hoitosuhteessa on lapsen tunne siitä, että kasvattajat ovat tunneperäisesti saatavilla, auttamassa huomaamaan ja ymmärtämään tunteita

sekä lohduttamassa. Nämä auttavat lasta oppimaan tunteitaan, kuten jo edellä tunteiden sanoittamisesta kirjoitettiin. Polamo (2009, 149) huomauttaa, ettei tunteiden kanssa ongelmassa oleva lapsi sovi vuorohoitoon. Ennakoitavuus vuorohoidossa ei ole perinteisen päiväkotiryhmään verrattuna helppoa. Lapset vaihtuvat, hoitajat vaihtuvat eikä arki ole niin strukturoitua.

Helenius ja Korhonen (2005, 31) toteavat leikin olevan lapsille parasta mitä päivähoitosta voi saada perusturvallisuuden lisäksi. Nämä molemmat edistävät sosioemotionaalista hyvinvointia. Kuten jo aiemmin on todettu, on leikki yksi keskeisimpiä sosioemotionaalisen kehityksen edistäjiä. Todettu on myös leikin rooli vuorohoidossa, monien tutkimusten tulokseksi on saatu, että vuorohoidossa on huomattavan paljon aikaa lasten omaehtoiselle leikille.

4.2 Tunteiden kehitys

”Tunteet tuovat elämäämme merkityksellisyyden ja elämyksellisyyden tunnetta.”

Kanninen & Sigfrids 2012, 76

Tunteminen on mukavaa, se on osa ihmisyyttä, kuten edellä olevasta lainauksesta voi lukea. Lapsi osoittaa tunteitaan heti syntymästään lähtien. Ongelmana tuossa vaiheessa on, että tunteet ovat hankalasti tunnistettavissa. Lapsen itku voi tarkoittaa nälkää, kylmää, ikävää tai vaikkapa epä mukavaa oloa; lähes mitä tahansa. Vanhemman tutustuessa lapseensa oppii hän herkästi tunnistamaan lapsen tarpeet itkusta. Kuten jo aiemmin on todettu, on vanhemman rooli merkittävä sanoittamaan lapselleen tunteita, jotta lapsi oppii myöhemmin niitä tunnistamaan. Kaikki tunteet eivät kuitenkaan vastasyntyneellä lapsella ole kehittyneet, lapsi ei osaa tuolloin vielä esimerkiksi tuntea pelkoa vieraita ihmisiä kohtaan. Tämä taito lapselle kehittyy vasta ensimmäisen vuoden loppupuolella. (Schaffer 2004, 127.) Schaffer (2004, 124) kirjoittaa lasten oppivan tunteita pääasiassa vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Myös Kanninen ja Sigfrids (2012, 13-14, 27) kertovat mielen muokkautumisen olevan vauhdikkainta alle 3 vuoden iässä, kun aivot kehittyvät.

Lapsi alkaa käyttää ensimmäisiä, helpoimpia tunteita kuvaavia sanoja toisen elinvuotensa loppupuolella. Näitä ovat esimerkiksi iloinen, surullinen ja vihainen. Kolmannella vuodella näiden sanojen käyttö ja määrä kasvaa huomattavasti. Kuusivuotiaana lapsi osaa jo määritellä tunteitaan perusteellisemmin, hän osaa tuntea jännitystä tai pettymystä. (Schaffer 2004, 133.) Tämä on opinnäytetyön taustalla olevan Postia Illiltä! -tutkimuksen kannalta oleellinen tieto, sillä tutkittavien lasten tuli tunnistaa Illin kasvoilta iloa, kiukkuisuutta, surullisuutta, huolestuneisuutta ja väsymystä. Schaffer (2004, 133-134) huomauttaa kolmevuotiailla ja sitä nuoremmilla olevan hankaluuksia tunteiden tunnistamisessa kuvista. Tässä tutkimuksessa huolestuneisuus on epäilemättä ollut yksi hankalimmista tunnistettavista tunteista, mutta vastausten perusteella lapset ovat osanneet tunnistaa tunteen, sillä he ovat välillä kokeneet olonsa huolestuneeksi.

Se, miten lapsi näyttää tunteitaan, on paljon kasvatuksesta riippuvaista. Miten lasta on opetettu näyttämään tunteitaan, saako kiukun näyttää ja onko sitä totuttu näyttämään kotona. (Rönkä, Laitinen & Malinen 2009, 207.) Myös Kanninen ja Sigfrids (2012, 80) kertovat vanhemman merkityksellisestä roolista antaa lapsen pahanolon tunteille nimi. Sitä kautta lapsi saa tunteen ymmärrykseksi tulemisesta. Ihminen pyrkii tuntemaan olonsa miellyttäväksi. Miellyttävän olon saavuttamiseksi ei voi tuntea jatkuvasti liikaa epämiellyttäviä tunteita, vaan täytyy siirtyä eteenpäin tuntemaan hyviä tunteita. (Kanninen ja Sigfrids 2012, 82.) Lapset elävät hetkessä myös tunteidensa osalta, harvemmin tunne jää lasta pidemmäksi aikaa vaivaamaan.

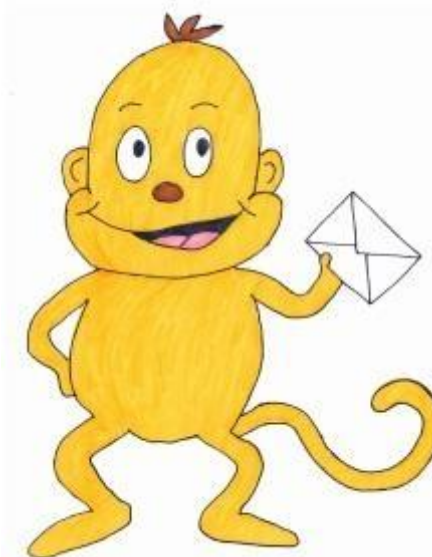
Kuten jo aiemmin on kirjoitettu, myös vuonna 2009 tehdyssä Paletti tutkimuksessa oli tunteet keskiössä. Rönkä, Laitinen ja Malinen (2009, 209) kirjoittavat tunteiden ja mielialojen eroista ja viittaavat Watsonin (2000) todenneen mielialojen olevan pitempikestoisia. Tässä tutkimuksessa käytetään tunteet -käsitettä, sillä kiinnostus on sinä hetkenä koettavissa tunteissa.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Postia Illiltä!- tutkimus, jonka tuloksiin tämä tutkimus pohjautuu, oli sekä kvantitatiivinen että kvalitatiivinen, päiväkirjamuotoinen kyselytutkimus. Kyselyrun- gossa oli aikuisille väittämiä, joita he arvioivat Likertin asteikolla 1-7 ja lapsille väittämiä, joita tuli arvioida asteikolla 1-4. Näiden lisäksi kyselyssä oli avoimia kysymyksiä, kuten ”Miten kuvaisit omaa mielialaasi tänään edellä mainittujen mielialojen pohjalta.” tai ”Kerro Illille, miten nukuit viime yönä?” Näihin avoimiin kysymyksiin aikuiset vastasivat kirjallisesti älypuhelimella ja lapsen vastaus äänitettiin. Lapsille oli myös väittämiä, joihin he vastasivat myöntävästi tai kiel- tävästi Illin kasvojen perusteella. Tutkimuksessa on rajattu laadulliset vastauk- set kokonaan pois ja tarkastellaan ainoastaan sitä osaa määrällisistä vastauk- sista, jotka ovat tutkimusongelmien kannalta oleellisia.

5.1 Postia Illiltä! -tutkimus

Postia Illiltä! -tutkimus toteutettiin kevään ja kesän 2012 aikana Keski-suomalaisis- sa vuorohoitopäiväkodeissa. Mukana oli yhteensä kuusi vuorohoitopäiväkotia ja 17 lasta perheineen. Tutkimus on toteu- tettu mobiili-pohjaisena eli kovin nykyai- kaisesti, päiväkirjamenetelmää käyttäen. Viikon ajan lapset sekä vanhemmat tai kasvattaja, riippuen siitä missä lapsi oli, vastasi kolme kertaa päivässä älypuhe- limeen tulleeseen kyselyyn. Kysely toteu-

KUVIO 2. Illi-hahmo

tettin älypuhelimella, joka on osa yhä nuorempien ja nuorempien lasten arkea. Tutkimukseen osallistuneet lapset olivat iältään 5-7-vuotiaita. Vuonna 2010 toteutetun tutkimuksen mukaan 5-6-vuotiailla lapsilla jo 30 %:lla oli matkapu- helimen käyttömahdollisuus ja peräti 10 %:lla oma matkapuhelin. Iso harppa- us tapahtuu kouluun siirryttäessä, kun jo 82 %:lla koulunaloittavista lapsista on

oma matkapuhelin. (Suoninen 2011, 36.) Näitä lukuja on syytä katsoa kuitenkin kriittisesti, sillä yhteiskuntamme muuttuu jatkuvasti ja on syytä olettaa yhä useammalla lapsella olevan tällä hetkellä matkapuhelin jo päiväkotikässä.

Illin satuhahmo rakennettiin varta vasten tutkimusta varten, jotta kysymyksiin vastaaminen olisi lapselle eräänlainen seikkailu Illin kanssa. Hahmon takana ovat Jyväskylän Ammattikorkeakoulun opiskelijat sekä tutkimuksen työntekijöitä. Ennen tutkimusta erilaisia hahmoja testattiin lapsilla ja Illin osoittautui lasten mielestä mukavimmaksi. (Hintikka 2013.) Jyväskylän ammattikorkeakoulun Internet -sivuilla on myös omat ”Illin sivut lapsille” joissa lapset voivat kuunnella Illin tarinan ja laulun. Sivulta löytyy myös värityskuvia Illin -hahmosta. Illin tarina (liite 1) pohjustaa lapset Illin tunteisiin ja niitä esittäviin kuviin; iloon, surullisuuteen, väsymykseen, huolestuneisuuteen ja kiukkaisuuteen.

Perhe-elämän Paletti-tutkimuksen kännykkäpäiväkirja -osa on ollut hyvin samantyyppinen kun Postia Illiltä!-tutkimus. Perheen arkea tutkittiin siinäkin viikon ajan, kolme kertaa päivässä tekstiviestein. Tutkimukseen osallistuivat vanhemmat, lapset ja kasvattajat. Tutkimuksessa oli mukana yli kaksisataa lapsiperhettä. (Malinen, Rönkä, Lämsä & Tolvanen 2009, 23). Malisen ja muiden tutkimuksessa työn todettiin tukevan perhe-elämää, kunhan työtä ei ollut liikaa eikä se aiheuttanut stressiä. Tässä työssä on lähtöasetelmat jo erilaiset, kun vanhemmat tekevät vuorotyötä ja työ selvästi asettaa omat haasteensa perheen arjelle.

5.2 Tutkimusongelma

”Hyvä kysymys on jo puoli vastausta” (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 125). Tämä pätee myös tutkimustehtävän ja ongelman määrittelyyn. Hirsjärvi ja muut (mts. 125) kirjoittavat metodioppaissa neuvottavan harkitsemaan ja muotoilemaan tutkimusongelmat ennen aineiston keruuseen ryhtymistä. Tämän opinnäytetyön kohdalla tämä ei ollut mahdollista, sillä tutkijan lähtiessä hankkeeseen mukaan, oli aineisto jo kerätty. Kun aineisto oli saatu, oli tehtävänä määrittellä mitä siitä haluttiin tutkia.

Perheet 24/7 -hankkeen yksi tutkimuskysymys oli lähtökohtana myös tälle tutkimukselle

”Miten vanhemmat ja heidän alle kouluikäiset lapsensa kokevat työajat ja lastenhoitojärjestelyt?”

Postia Illiltä! -tutkimuksen tarkoituksena oli tutkia vuorohoidossa olevien lasten ja heidän perheidensä arkea ja hyvinvointia. Tutkimuksesta saadut tulokset myös kertoivat paljon lasten ja perheiden arjesta ja hyvinvoinnista. Tutkimustehtäviksi, tutkijan mielenkiinnon perusteella, muodostuivat erityisesti tutkimuksessa saadut määrälliset vastaukset ja niissä erityisesti se, miten lasten ja vanhempien tai kasvattajien antamat vastaukset näyttäytyvät yhdessä. Tutkimuksen pääongelmat ovat 1 ja 2, näiden kautta alaongelmiksi muotoutuivat ongelmat a, b, c ja d:

- 1) Miten lasten tunteet esiintyvät hoidossa tai kotona ollessa, aamulla, päivisin ja iltaisin?**
  - a) Miten aikuisten ja lasten arvioimat tunteet eroavat toisistaan?**
  - b) Onko lapsen tunteiden esiintymisellä eroa kotona ja hoidossa? Vaikuttaako vuorokauden aika tähän?**

- 2) Miten vanhemmat kokevat työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen?**
  - c) Miten perhemuoto näkyy lapsen ja perheen arjessa ja hyvinvoinnissa?**
  - d) Aiheuttaako työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen hankaluuksia?**

Tutkimuksen molempia pääongelmia tarkastellaan sekä koko joukon (n=14), että valittujen kolmen tapauksen kautta. Alaongelmista erityisesti a) ja c) ovat tapausten kautta tutkittavia ja b) sekä d) molempien; koko joukon (n=14) ja tapausten kautta tarkasteltavia.

5.3 Tiedonkeruu ja analysointi

Tutkimuksen menetelmät on Hirsjärven ja muiden (2010, 261) mukaan tärkeää kuvata tarkasti, jotta lukija voi arvioida tutkimuksen uskottavuutta ja jotta se on toistettavissa. Tässä selostetaan tutkimuksen kulku ja miten tuloksia on analysoitu, seuraavassa kappaleessa perehdytään tarkemmin käytettyihin tutkimustyyppeihin.

Tutkimus lähti siitä, kun hankkeen työntekijät kävivät esittelemässä tutkimusta vuorohoitopäiväkoteihin Keski-Suomessa. Mukaan innostuneiden päiväkotien henkilöstö valitsi potentiaalisia perheitä, joille jaettiin esite hankkeesta (liite 2). Jotta perhe valikoitui mukaan, tuli sen täyttää tutkimuksessa olevat ”ehdot”, heidän tuli tehdä vuorotyötä ja lasten tuli olla vuorohoidossa. (Hintikka 2013.) Yhden vanhemman kohdalla vuorotyön tekeminen ei kuitenkaan täyttnyt alkukyselyn mukaan. Alkukyselyn mukaan hän oli sairauslomalla, mutta koska hän on tutkimukseen osallistunut, oletetaan hänen olevan kelpollinen osallistumaan tutkimukseen.

Kun perheet olivat valikoituneet mukaan tutkimukseen, toteutettiin tutkimus. Tutkimukseen osallistuneille perheille jaettiin alkukyselylomakkeet, älypuhelin vastausohjeineen ja latureineen sekä puhelimen tekniset käyttöohjeet (Hintikka 2013). Jokaisessa päiväkodissa oli yksi älypuhelin, joka kiersi tutkimuksessa mukana olevien perheiden luona, aina viikon kerrallaan. Ensimmäinen tutkimusviikko on alkanut keskiviikkona 19.4.2012 ja viimeisin vastaus on päivätty keskiviikolle 11.7.2012. Tiedonkeruu tapahtui siis kevään ja kesän 2012 aikana. Jokaiselle perheelle lähetettiin yksi harjoittelukysely, jossa tarkoituksena oli kokeilla kuinka kyselyyn vastataan. Tietoa ei ole ketkä tähän harjoittelukyselyyn ovat vastanneet; onko vanhempi vastannut yksin vai lapsen kanssa.

Vastauksia kevään ja kesän aikana saatiin yhteensä 17 lapselta ja heidän vanhemmiltaan. Osassa vastaajina olivat molemmat vanhemmat, toisissa ainoastaan toinen vanhemmista ja joissain tapauksissa myös äiti-/isäpuoli oli

vastannut. Tarkoituksena oli vastata perättäisten seitsemän päivän ajan, kolme kertaa päivässä, mutta tämä ei täysin onnistunut. Kahden perheen kohdalla vastauksissa oli myös epäselvyyksiä. Toisen lapsen kohdalla molemmat vanhemmat olivat vastanneet kyselyyn samana tutkimusajankohtana. Toisessa tapauksessa sama henkilö oli vastannut kahdesti eri tulokset antaen. Tämän johdosta nämä kaksi lasta perheineen rajautuivat pois tutkimuksesta, jolloin jäljelle jäi 15 lasta vanhempineen.

Tutkimukseen osallistuneet perheet saivat tutkimuksen alussa täytettäväkseen alkukyselyn, jossa kyseltiin taustoja muun muassa perhemuodosta, vanhempien työtilanteesta, koulutuksesta sekä lapsesta. Näitä lomakkeita palautui 22 kappaletta, 16 eri lapsen vanhemmalta/vanhemmilta. Rajatusta, onnistuneesti kyselyyn vastanneiden joukosta (n=15), yhdeltä oli alkukysely täyttämättä, joten tämä lapsi perheineen rajautui myös pois, jotta saadut tulokset olisivat mahdollisimman tarkkoja ja luotettavia. Tässä opinnäytetyön tutkimuksessa on siis ollut mukana 14 lasta perheineen.

Päiväkirjamuotoisessa mobiili-kyselyssä oli omat ”polut” sen mukaan, missä lapsi oli vastaushetkellä ja mikä vuorokauden aika oli. Joka kerta kysyttiin lapsen tunteista sekä lapselta että vastanneelta aikuiselta ja avoimia kysymyksiä oli myös aina molemmille. Kuten jo aiemmin on todettu, on tässä tutkimuksessa tarkasteltu ainoastaan määrällisiä vastauksia ja nimenomaan tunteita, joita on joka vaiheessa arvioitu. Tutkimuksessa tarkastellaan myös lapsen viihtymistä päivähoitossa kasvattajan arvioimana päivisin, vanhempien iltaisin arvioimana, työn ja perhe-elämän yhteensovittamista, ”hässäköiden” määrää kotona sekä lapsen antamia vastauksia kyllä/ei väittämiin.

Saadessa tutkimuksen tulokset syksyllä 2012, olivat tiedot perheittäin PDF-tiedostoina. Aluksi kaikkien perheiden vastaukset koottiin Excel taulukkoon, omille välilehdilleen, jolloin välilehtiä tuli yhteensä 14 kappaletta. Kaiken tiedon ollessa Excelissä alettiin tekemään uudelle välilehdelle kaavoja, jotta saatiin keskiarvoja perheiden määrällisistä vastauksista. Lasten äänitetyjä vastauksia ei tässä työssä analysoitu tai käsitelty lainkaan. Tulosten analysointia jat-

kettiin valitsemalla eniten vastauksia antaneista perheistä eri perhemuotojen edustajia ja heidän vastauksistaan tehtiin tarkempia kaavioita, jotta analysointi olisi helpompaa. Lapsille esitettyjä kyllä/ei -väittämiä tarkasteltiin erikseen kooten vastaukset omalle välilehdelleen.

Tapaustutkimuksen tarkempaan tarkasteluun valikoituneiden kolmen perheen kohdalla tehtiin Excelissä lapsen ja aikuisen koko viikon arvioimista tunteista yksi kuvio sekä jokaisena vuorokauden aikana (aamu, päivä ja ilta) lapsen ja aikuisen kohdalle oman kaavion. Näiden kuvioiden avulla analysoitiin tuloksia manuaalisesti, etsien yhtäläisyyksiä, eroavaisuuksia ja johdonmukaisuuksia tunteiden kehityksessä. Kuvioissa tarkasteltiin tunteiden ilmenemistä kotona ja hoidossa ollessa sekä niiden vuorokauden aikaan sitoutuneisuutta.

5.4 Kvantitatiivinen tutkimus

Kvantitatiivinen, eli määrällinen tutkimus etenee Munterin ja Siren-Tiusasen (1999, 179) mukaan seuraavan mallin mukaan: ensin etsitään sopiva mittari, jolla voidaan mitata haluttua asiaa. Tässä tutkimuksessa mittariksi muodostuivat tutkimuksen projektihenkilökunnan tekemät väittämät lasten tunteista ja niitä mitattiin aikuisten kohdalla Likertin seitsemäportaisella asteikolla ja lasten kohdalla asteikolla yhdestä neljään. Seuraavaksi kerätään empiirinen aineisto, toteutetaan siis tutkimus, joka viimeisessä vaiheessa muutetaan tilastollisiksi luvuiksi. (mts. 179.) Tätä on tutkimuksen kvantitatiivinen lähestymistapa, jota tässä tutkimuksessa käytetään. Hirsjärvi ja muut (2010, 136) huomauttavat ettei kvantitatiivinen ja kvalitatiivinen tutkimustapa ole toisiaan pois sulkevia eivätkä vastakohtia, kuten usein ajatellaan.

Määrällisen tutkimuksen eri tutkimustyyppinä ovat kokeelliset tutkimukset, survey-tutkimukset ja tapaustutkimus (Hirsjärvi ym. 2010, 191). Päiväkirjatutkimusta Hirsjärvi ja muut (2010, 217) pitävät enemmän kvalitatiivisen tutkimuksen tyyppinä kuin kvantitatiivisen, mutta eivät sulje pois vaihtoehtoa käyttää päiväkirjaa myös määrällisessä tutkimuksessa. Tässä tutkimuksessa on käytetty sähköistä päiväkirjamuotoista kyselytutkimusta tiedon hankinnassa ja

tapaustutkimusta tulosten analysoinnissa. Aikuisilla asteikolla 1-7 ja lapsilla yhdestä neljään. Seuraavaksi lisää käytetyistä tutkimustyypeistä.

5.5 Tutkimustyyppi

Kuten aiemmin on jo todettu, oli Postia Illitä - tutkimus päiväkirjamuotoinen kyselytutkimus. Tässä tutkimuksessa on osittain otettu tapaustutkimuksen muoto tutkimustuloksia analysoitaessa. Eriksson ja Koistinen (2005, 4) kertovat tapaustutkimuksen aineiston olevan usein monin eri tavoin kerättyä, he myös muistuttavat laadullisen aineiston olevan tapaustutkimukselle ominaista, joskaan ei välttämätöntä.

Päiväkirjamuotoinen kyselytutkimus älypuhelimella

Tutkimus toteutettiin sähköisellä päiväkirja -tutkimusmenetelmällä. Kaksi Jyväskylän ammattikorkeakoulun mediatekniikan opiskelijaa kehittivät opinnäytetyönään sovelluksen teknisen toteutuksen, jonka avulla kysely suoritettiin. Nämä opiskelijat tutkivat myös kattavasti eri älypuhelinmalleja joilla vastaaminen onnistuisi ja päätyivät lopulta Samsungin Galaxy S II:een parhaimman käytettävyyden takia (Ahonen & Pakarinen 2012, 24-27). Päiväkirjatutkimuksessa älypuhelimeen tuli kolme kertaa vuorokaudessa viikon ajan kysymyksiä, joihin lapsi ja aikuinen vastasivat. Puhelin liikkui lapsen mukana, joten kyselyyn vastaava aikuinen saattoi olla lapsen vanhempi tai kasvattaja.

Päiväkirjamenetelmällä on mahdollista saada kerättyä ajankohtaista tietoa siitä, mitä tutkittava juuri sillä hetkellä tuntee (Bolger, Daivis & Rafaeli 2003, 580). Tämän takia sähköinen päiväkirjamenetelmä oli oiva vaihtoehto tutkittaessa tunteita ja niiden ilmenemistä. Jälkikäteen tunteiden muistelu ei ole kovin helppoa, varsinkaan pienelle lapselle joka elää välittömässä kokemusmaailmassaan. Myös Välivaaran (2004, 11) mukaan päiväkirjametodilla pääsee lähemmäksi perheen arkea. Päiväkirjatutkimus Bolgerin ja muiden (2003, 610) sanoja lainaten, avaa ainutlaatuisen ikkunan ihmisen kokemusmaailmaan.

Aiempia päiväkirjatutkimuksia on muun muassa vuonna 2009 ilmestynyt Perhe-elämän Paletti-vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Tämän tutkimuksen tavoitteena oli myös selvittää päiväkirjamenetelmän sopivuutta perheiden arkea tutkittaessa. Tutkimuksessa oli käytössä kolme erilaista päiväkirjamenetelmää: kännykkäpäiväkirja, kynä-paperi -päiväkirja ja lapsen piirtämä päiväkirja. Heidän saamansa tulos on, että kännykkäpäiväkirja sopii erityisen hyvin perheen arjen tutkimiseen silloin, kun halutaan tietoa rajatusta ilmiöstä useasti päivässä, kuten Postia Illiltä! –tutkimuksessa haluttiin. (Malinen, Rönkä, Lämsä, Sevón, Poikonen & Kinnunen 2009, 256.)

Tapaustutkimus

Tutkimus on myös osaltaan tapaustutkimus, sillä tutkimuksessa tarkastellaan tarkemmin kolmea perhettä. Nämä kolme perhettä valikoituivat mukaan tarkempaan tarkasteluun eniten vastauksia antaneina, eri perhemuotojen edustajina. Eriksson ja Koistinen (2005, 23) huomauttavat, että tapaustutkimuksessa, jossa tutkittavana on useampi tapaus, tulee huomioida tutkittavien tapaus-ten monimuotoisuus. Tämä toteutuu tutkimuksessa, sillä tapaukset eli perheet ovat kaikki eri perhemuotojen edustajia.

Tutkimuksessa päädyttiin tapaustutkimuksen käyttöön, sillä kaikkien 14 lapsen ja perheiden tulosten analysointi olisi vienyt liikaa aikaa. Tällä tavoin kyetään perusteellisemmin tarkastelemaan muutaman lapsen tunteiden kehitystä arjessa. Tapaustutkimus on lähestymistapa, jossa halutaan hankkia tietoa yksittäisestä, tai pienestä joukosta tapauksia, jotka ovat yhteydessä toisiinsa. (Eriksson & Koistinen 2005, 19; Hirsjärvi ym. 2010, 134).

Hirsjärvi ja muut (2010, 166) kirjoittavat tapaustutkimuksen olevan tulkintaa ja halua ymmärtää toimintaa, myös ilmiöiden kuvailu on tapaustutkimukselle tyypillistä (mts. 135). Tässä tutkimuksessa tavoitteena on saada vastaus tutkimusongelmiin ”Miten lasten tunteet esiintyvät hoidossa tai kotona ollessa, aamulla, päivisin ja iltaisin?” ja ”Miten vanhemmat kokevat työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen?”. Jälkimmäiseen tutkimusongelmaan tarvitaan nimenomaan kuvailua ja selittämistä. Myöskään lasten tunteiden ilmeneminen

ei ole selkeää, vaan niihin täytyy paneutua ja tarkastella mistä ne mahdollisesti johtuvat.

5.6 Kohdejoukko

Tässä tutkimuksessa perheet ja lapset valikoituivat Keski-Suomen alueelta, päiväkodeista joissa on tarjolla vuorohoitoa. Perheiden yksityisyys on salattu jättämällä kertomatta missä Keski-Suomen kunnissa olevista vuorohoito- yksiköistä lapset ja heidän perheensä ovat osallistuneet tutkimukseen. Myöskään kenenkään nimi ei tutkimuksen aikana tule esille. Lopulta tutkimuksessa mukana olleiden lasten määrä rajautui neljääntoista. Nämä 14 lasta perheineen olivat kuudesta eri keskisuomalaisesta päiväkodista. Viisi näistä päiväkodeista tarjosi ympärivuorokautista hoitoa ja yksi oli avoinna aikaisesta aamusta myöhäiseen iltaan. Kolmesta päiväkodista osallistujia oli kolme, kahdesta kaksi ja yhdestä päiväkodista vain yksi osallistui tutkimukseen.

Tutkimukseen osallistuneet lapset olivat iältään 5-7- vuotiaita, 9 heistä oli tyttöjä ja 5 poikaa. Sisarusten määrä jakautui tasaisesti, 5 lapsista kuului 3-lapsiseen perheeseen, 4 kuului 2-lapsiseen ja 4 lapsista oli talouden ainoa lapsi. Yksi lapsi kuului toisen vanhempansa puolesta 3-lapsiseen uusperheeseen ja toisen vanhempansa puolesta 2-lapsiseen yksinhuoltajatalouteen. Tutkimusviikon aikana lapsi vietti enemmän aikaa uusperheessä, joten lapsen on tutkimuksessa laskettu kuuluvan uusperheeseen. Ydinperheeseen kuului 5 lasta, yksinhuoltajan perheeseen 6 lasta ja uusperheeseen 3 vastanneista lapsista. Nämä luvut kertovat vuorohoidon asiakkaina olevien perheiden olevan monimuotoisempia kuin yhteiskuntamme perheet yleensä.

Ainoastaan neljä perheistä oli vastannut kyselyyn kolme kertaa päivässä, seitsemän päivän ajan säännöllisesti. Muilta puuttui joko yksi tai useampia päiviä tai erillisiä aamu-, päivä- tai iltavastauksia. Ainoastaan yhdeltä oli jäänyt neljä kertaa vastaamatta, toisilta sitä vähemmän, joten kaiken kaikkiaan voi todeta vastausprosentin olleen hyvä. Kuten jo aiemmin todettiin, on tapaustutkimuksessa olevien joukon oltava mahdollisimman monipuolinen (Eriksson & Koisti-

nen 2005, 23). Se on toteutunut, sillä tarkemman tarkastelun kohteena olevat perheet ovat eri perhemuotojen edustajia ja eri päiväkodeista.

Kun lasta ja perhettä tutkitaan

Perheiden ja lasten suostumus tutkimukseen osallistumiseen on selvitetty kevään 2012 aikana, kun tutkimus toteutettiin. Suostumus osallistumiseen on selvitetty myös mukana olevilta kunnilta ja päiväkodeilta, kuten Ruoppila (1999, 33) kirjoittaa olevan tarpeen. Lapsille tulee selvittää miten kyselyyn vastataan ja Ruoppila (1999, 38) suosittelee myös harjoitustehtäviä. Postia Illiitä! -tutkimuksessa älypuhelimien lähetettiin yksi harjoituskysely, johon vastattiin. Joissain tapauksissa vastaajina on voinut olla aikuinen ja lapsi, mutta varmuutta tästä ei ole.

Lasta tutkittaessa yleiset eettiset suuntaviivat ovat pohjana (Vehkalahti, Rutanen, Lagström & Pösö 2010, 15). He tuovat esille haasteen ”kenen suulla” tutkimus puhuu, vaikka lapsia olisikin tutkittu. Lapsella on tässä tutkimuksessa saanut olla oma vuoro puhua, äänitettäessään omin sanoin sekä arvioidessaan omia tunteitaan. Tutkimuksessa on huomioitu lapsen arvioimat tunteet hänen kokemuksinaan eikä niitä ole alettu kyseenalaistamaan. Lasta tutkittaessa on tärkeää huomioida lapsen ikätasoinen kehitys ja tämän kyky ymmärtää kysymyksiä. Aikuisilla asteikkona arvioitaessa oli 1-7 ja lapsilla 1-4, sillä suurempi olisi todennäköisesti tuottanut lapsille hankaluutta valita. Mikäli lapsilla olisi myös ollut asteikko 1-7 arvioinnin välineenä, ei tutkimus olisi ollut eettisesti reilu. Lapsen ja perheen tutkimiseen liittyvät kysymykset ovat suurilta osin liitoksissa myös tutkimuksen eettisyyteen, jota seuraavaksi käsitellään.

5.7 Eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys liittyvät monin puolin toisiinsa. Tutkimuksen esitteessä (liite 2) luvataan palkkio tutkimukseen osallistuneille. Tämä on sekä eettisesti sekä tutkimuksen luotettavuuden kannalta mietityttävä seikka. Tämä voi ohjata tutkittavia vastaamaan kyselyyn tietyllä ”oikealla” tavalla

tai houkutella mukaan tutkimukseen tutkittavia, joilla ei todellisuudessa ole kiinnostusta vastata kysymyksiin ajan kanssa.

Eettisyys

Tutkimuksessa on pyritty noudattamaan Suomen akatemian tutkimuseettisiä ohjeita (2003, 5-6) ja noudatettu *hyvää tieteellistä käytäntöä*. Näissä ohjeissa kehoitetaan olemaan rehellinen, huolellinen ja tarkka tuloksia esitellessä ja analysoidessa, näin on myös toimittu. Tutkimuksen teoriaosassa on tuotu esille myös muiden tutkijoiden saamia tuloksia aiheeseen liittyen ja pyritty selostamaan tarkasti tutkimuksen eteneminen.

Kallion (2010, 163) mukaan tutkimuksessa on käytetty epäsuoraa menetelmää, jossa tutkija ei ole suoraan kohdannut tutkittavia. Hänen mukaansa tämä asettaa tutkimukselle hieman erilaisia eettisiä ongelmia kuin suora tutkimus, jossa lapsen kanssa oltaisiin tekemisissä, asettaisi. Epäsuorassa tutkimuksessa eettiset ongelmat ovat pääasiassa tietojen kohtaamiseen liittyviä, kun ne suorassa tutkimuksessa ovat lapsen kohtaamiseen liittyviä. (mts. 160). Lapsen oma ääni kuuluu kuitenkin tutkimuksessa, mutta se on Kallion (mts. 171) mukaan erilainen, kuin mitä se olisi jos lapsen kanssa olisi oltu suorassa vuorovaikutuksessa. Tutkimuksessa on pyritty antamaan lasten omille mielipiteille arvoa ja heidän mielipiteensä sekä tuntemuksensa ovat tutkimuksessa lähtökohtina.

Kun lapsia tutkitaan, on päätösvalta tutkimukseen osallistumisesta heidän vanhemmillaan tai muilla huoltajillaan, mutta myös lapsen oma päätäntävalta, haluaako hän osallistua tutkimukseen vai ei, on otettava huomioon (Ruoppila 1999, 28). Vehkalahti, Rutanen, Lagström ja Pösö (2010, 14) huomauttavat suostumuksen tutkimukseen osallistumisesta kysyttävän vanhemmilta ja lupa kysytään lapsilta itseltään. Tämä on oleellinen osa tutkimuksen eettisyyttä. Tutkimusta tehdessä on huomioitava lasten haavoittuvaisuus ja se, mitä asioita tutkimuksessa käsitellään ja miten lapsi jatkaa näiden asioiden kanssa eteenpäin (Ruoppila 1999, 28). Lasten hyvinvoinnin ja terveen kehityksen ylläpitäminen ja tukeminen on kaiken lapsiin suuntautuvan tutkimuksen ylin ohje

(Ruoppila 1999, 29). Tutkimuksessa käsiteltiin lapsen tunteita, joista lapselle tuskin on aiheutunut vahinkoa.

Tutkimusaineiston oikea säilytys on myös osa tutkimuksen eettisyyttä, aineiston tulee olla säilytettävissä siten, ettei ulkopuoliset pääse siihen käsiksi (Ruoppila 1999, 41). Käytettyyn tutkimusaineistoon on ollut pääsy Jyväskylän ammattikorkeakoulun oppimisympäristön kautta, jonne tarvitsee henkilökohtaisen salasanan kirjautuakseen. Osa lomakkeista on ollut tulostetussa muodossa ja niitä on säilytetty muiden kuin tutkijan ulottumattomissa. Saadut tulokset tulee esitellä, vaikka yhtenäisyyksiä ei olisikaan havaittavissa kirjoittaa Ruoppila (1999, 44). Tutkimuksen lopussa esitellään tutkimuksessa saadut tulokset mahdollisimman selkeästi, poikkeuksineen. Lasten ja perheiden yksityisyys on säilytetty jättämällä kertomatta lasten nimiä tai muita seikkoja, joista lapset ja perheet olisivat tunnistettavissa.

Luotettavuus

Määrällisen tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida validiteetin ja reliabeliuden kautta. Reliaabelius on tutkimuksen toistettavuutta, kuinka hyvin tutkimus on avattu lukijalle, jotta se olisi toistettavissa ja samat tulokset saatavissa. (Hirsjärvi ym. 2010, 231). Tutkimuksen vaiheet sekä tutkimuksen analysointitavat on selostettu edellä kattavasti, mikä on yksi reliabeliuden seikka. Validiuden avulla arvioidaan sitä, kuinka tutkimuksessa on onnistuttu mittaamaan juuri haluttua asiaa. Toisaalta tapaustutkimuksessa, tutkittaessa ainutlaatuisia yksilöitä, voi kyseenalaistaa nämä luotettavuuden ja pätevyysarvioinnit (Hirsjärvi ym. 2010, 232).

Tutkimuksen uskottavuutta lisääisi, jos tuloksia olisi ollut analysoimassa useampi tutkija, jolloin kyseessä olisi ollut tutkijatrianglaatio (Hirsjärvi ym. 2010, 233). Nimenomaan tässä tutkimuksessa tutkittuja aiheita eivät muut välttämättä ole tutkineet tai tutkimassa, mutta Postia Illiltä!- tutkimuksen tuloksia ovat tarkastelemassa myös hankkeessa mukana olevat työntekijät. Tämä tulee lisäämään näkemyksiä tutkimuksesta saatuihin tuloksiin. Käytetty päiväkirjamenetelmä lisää taas osaltaan uskottavuutta, koska havainnot ovat välittömiä,

sekä lapselta että vanhemmalta. Muun muassa Kaiponen (2005, 75) pohtii oman tutkimuksensa luotettavuutta vanhempien kirjaamien päiväkirjavastauksen valossa. Hänen tutkimuksessaan vanhemmat kirjasivat asiat lasten puolesta. Tässä tutkimuksessa puolestaan etuna on ollut se, että lapset ovat itse saaneet kertoa äänittämällä päivästänsä sekä valita Illin kasvoista oloaan kuvaavan kuvan, eikä välikäsiä ole tarvittu.

Illin tarina (liite 1) johdatteli lapset aiheeseen esittelemällä tunteita ja on omalta osaltaan edistänyt tutkimuksen luotettavuutta. Tarina oli lapsille saatavilla videona Youtube -palvelusta tai paperisena ”kirjeenä”. Tunteet saattoivat olla lapsille hankalia ymmärtää, mutta kirjeen luettuaan tai kuunneltuaan ovat tutkitut saaneet käsityksen Illistä ja tämän tunteista. Osa tunteista, kuten huolestunut, on saattanut olla lapselle vaikea ymmärtää ja tämä saattaa heikentää hieman tutkimuksen luotettavuutta. Vaikka lapset tutkimuksen tulosten perusteella näyttävät tämän ymmärtäneen. Lapset vastasivat kyselyyn asteikolla 1-4, heillä oli vastatessaan mahdollisuus valita parhaiten sopiva vastausvaihtoehto neljästä eri Illin kasvon kuvasta. Mahdollista on, ettei lapsi ole jaksanut kuunnella kysymystä loppuun ja on valinnut vain jonkun vastauksen. Voi kuitenkin uskoa lasten ymmärtäneen kysymykset, sillä vastauksia on vaihdellen, eikä suuria ”hyppyjä” tunteissa ole, lukuun ottamatta iltaisin lapsille esitettyjä väittämiä, joiden vastaukset eivät vaikuta johdonmukaisilta.

Älypuhelimien käyttö tutkimukseen vastaamiseen on varmasti ollut lapsille mielekäs kokemus. Ei ole tietoa siitä minkälainen tilanne päiväkodissa vastattaessa lapsella on ollut. Onko lapsi saanut olla rauhassa vai onko vieressä ollut toinen lapsi tai aikuinen? Nämä tiedot olisivat oleellisia tutkimuksen luotettavuuden kannalta. Mikäli toinen lapsi on ollut vastaushetkellä vieressä, on lapsi voinut vastata toisen lapsen toiveiden ja ehdotusten mukaan, ajattelematta omia tunteitaan. Mikäli vieressä on ollut aikuinen, on lapsi saattanut vastata aikuista miellyttäen. Jos lapsella on taas ollut jokin tekeminen kesken, kun on tullut aika vastata kyselyyn, on vastaaminen voinut tuntua ”joutumiselta”.

6 TULOKSET

Tutkimuksen tulokset esitellään tapaustutkimuksen metodein, paneutuen eri perhemuotojen lasten arkeen ja tuloksiin. Maija on ydinperheen lapsi, Pekka yksinhuoltajan perheen ja Ville uusperheen. Ottamalla ainoastaan muutaman lapsen ja perheen esimerkiksi, pystytään tarkemmin arvioimaan tunteiden vaihtelua päivän aikana sekä niiden sidoksissa oloa kotiin ja päiväkotiin. Antoisaa olisi ollut tarkastella kaikkien lasten tunteita tarkemmin, mutta tähän ei tutkimukseen käytettävissä oleva aika olisi riittänyt.

Tarkemman tarkastelun kohteena olevat kolme ”tapausta” valittiin tutkimusjoukosta eniten vastauksia antaneina, erilaisten perhemuotojen edustajina. Koko kohdejoukon (n=14) tuloksista esitetään keskiarvoja sekä mediaaneja joiden avulla saa käsityksen siitä, kuinka lapset, vanhemmat ja kasvattajat ovat tunteita arvioineet; onko tiettyä tunnetta esiintynyt enemmän kotona kuin hoidossa tai mihin vuorokauden aikaan se on ollut yleisintä.

Postia Illiltä! -tutkimukseen osallistuneista 14 lasta vanhempineen vastasi kyselyyn tämän tutkimuksen kannalta onnistuneesti. Tuloksia kertyi eri paikoista seuraavasti:

TAULUKKO 1. Vastausten antopaikka

	AAMU	PÄIVÄ	ILTA
Päiväkodista vastattu	24	40	12
Kodista vastattu	68	46	80
YHTEENSÄ	92	86	92

Vaikka kyse oli vuorohoitopäiväkodeista ja vuorotyötä tekevästä vanhemmista, oli suurin osa vastauksista kodista vastattuja, niin aamuisin, päiväisin kuin iltaisin, kuten taulukosta 1 voi nähdä. Eniten vastauksia päiväkodista saatiin päiväaikaan, jolloin lähes puolet vastauksista oli hoidosta annettuja. Aamulla 26 % oli päiväkodista annettuja ja iltaisin ainoastaan 13 % vastauksista oli

päiväkodista annettuja. Koska iltaisin hoidosta annettujen vastausten määrä on pieni, heikentää se niiden keskiarvon uskottavuutta. Yhteensä kasvattajat ovat antaneet 76 vastausta ja vanhemmat 194. Vanhempien antamia vastauksia on siis huomattavasti enemmän, eikä niitä voi suoraan verrata kasvattajien antamiin vastauksiin, ellei tarkastele niitä kriittisesti. Kuten jo aiemmin todettiin, ei tässä tutkimuksessa käytetä kaikkea Postia IIIltä! -tutkimuksesta saatuja tuloksia, vaan ainoastaan osaa niistä.

Koska lapset arvioivat mielialojaan asteikolla 1-4 (4=tosi, 3=melko, 2=pikkuisen 1=ei yhtään) ja aikuiset asteikolla 1-7 (7=erittäin, 1=ei ollenkaan) oli näiden vertailu keskenään hieman hankalaa. Molempien tuloksista on rakennettu omat taulukot, jotka ovat rinnakkain. Näiden avulla vertailu onnistuu helpoimmin. Aikuisen vastaamista tuloksista puhuttaessa käytetään nimitystä "erittäin" arvon ollessa 7, "melko" arvon ollessa 6, "kohtalaisesti" arvon ollessa 5, "jonkin verran" arvon ollessa 4, "hieman" arvon ollessa 3, "pikkuisen" arvon ollessa 2 ja "ei ollenkaan" arvon ollessa 1.

6.1 Koko kohdejoukon tuloksista

Seuraavaksi esitetään keskiarvoja sekä mediaaneja kaikkien 14 lasten, vanhempien ja kasvattajien antamista tuloksista. Yhteensä vanhempien antamia vastauksia on 194 ja päiväkodista annettuja 76 kappaletta. Nämä luvut on huomioitava taulukoita kriittisesti tarkasteltaessa, sillä kasvattajien otos on huomattavasti pienempi. Vuorokaudenaikaan nähden vastauksia on annettu jotakuinkin saman verran. Koko kohdejoukon tulosten kautta tarkastelen erityisesti tutkimusongelmia "Aiheuttaako työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen hankaluuksia?" sekä "Miten aikuisten ja lasten arvioimat tunteet eroavat toisistaan?"

Tunteet vuorokauden ajan mukaan

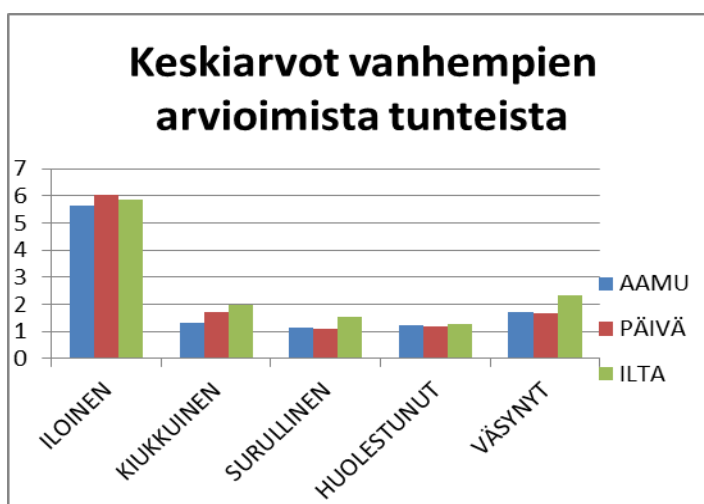
Lapsen, vanhempien ja kasvattajien arvioimat keskiarvot lapsen tunteista eri vuorokaudenaikoina olivat melko tasaisia ja samanlaisia, kuten kuviosta 3-5 näkee. Iloa arviointiin lapsen itse, van-

hemman ja kasvattajan arvioimana olevan eniten päivisin ja pienimmän arvon iloisuus sai aamuisin. Kiukkuisimmiksi vanhemmat arvioivat lapsensa iltaisain, jolloin kiukkuisuus sai arvon 2,0. Myös lapset arvioivat olevansa kiukkuisimpia ilta-aikaan, jolloin heidän kiukkuisuutensa sai arvon 1,2. Hoidossa kiukkuisuus sai suurimman arvon päivällä, jolloin se oli 1,5. Mediaanien perusteella on kiukkuisuus kaikkien arvioimana saanut ainoastaan arvon yksi, joten huomattavan suurta se ei ole ollut.

Surullisimmiksi lapset arvioivat itsensä iltaisain, vaikkei huomattavaa eroa muihin vuorokauden aikoihin juuri ole. Vanhempien arvioissa surullisuus on ollut selkeästi yleisintä iltaisain, sillä se on saanut keskiarvon 1,5. Hoidossa kasvattajat eivät ole aistineet lapsissa lainkaan surullisuutta iltaisain, eniten surullisuutta on heidän aistimanaan ollut päivisin.

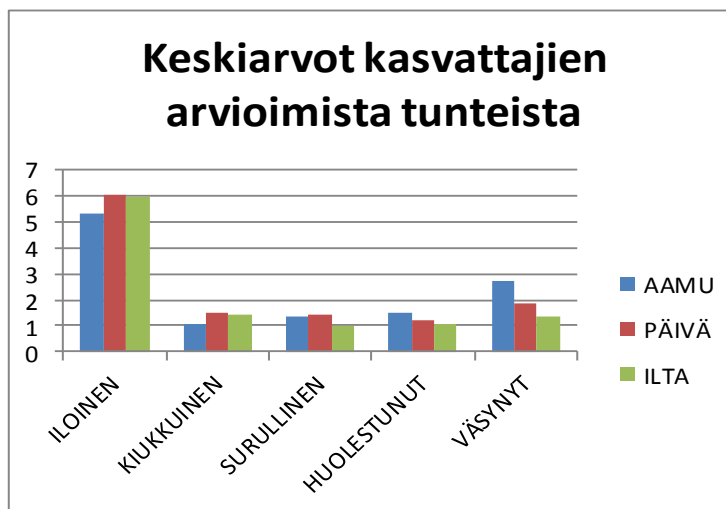

KUVIO 3. Lasten arvioimat keskiarvot tunteista

KUVIO 4. Vanhempien arvioimat keskiarvot tunteista

Lasten ja vanhempien arviot huolestuneisuudesta ovat saaneet pieniä arvoja. He eivät ole juuri tunteneet huolestuneisuutta. Kasvattajat ovat arvioineet lapsen kokeneen huolestuneisuutta eniten aamuisin,

jolloin keskiarvo on ollut KUVIO 5. Kasvattajien arvioimat keskiarvot tunteista.

1,5. Huomattavaa on

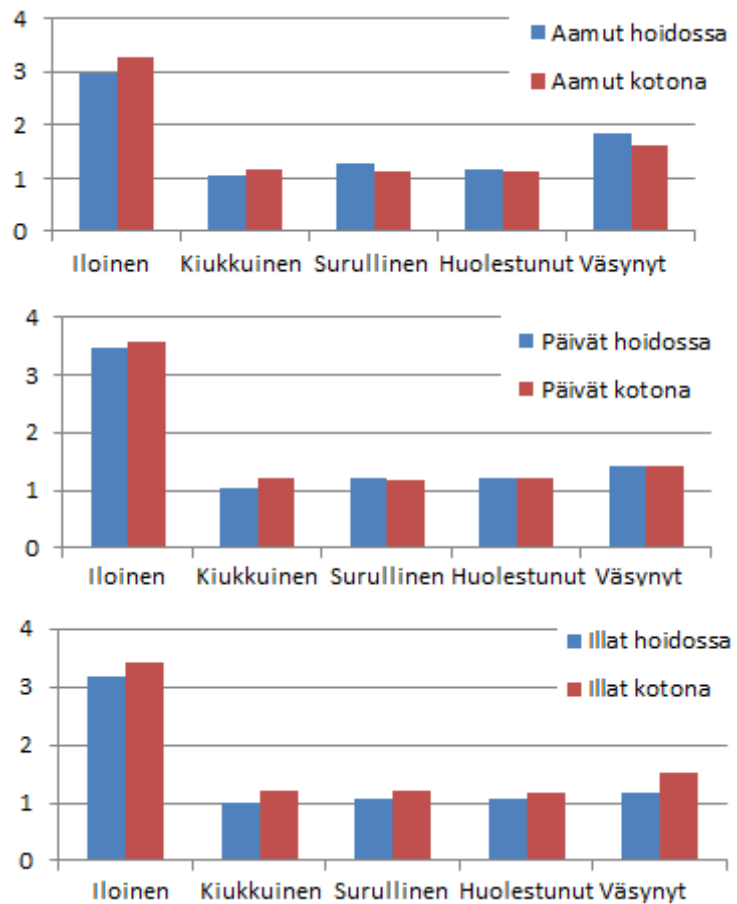
väsymys, jota päiväkodissa arvioidaan olevan selkeästi eniten aamuisin, jolloin keskiarvo on 2,8 ja mediaani jopa 3. Kotona vanhemmat ovat arvioineet väsymystä eniten iltaisin keskiarvon ollessa 2,3 ja mediaanin ollessa 2. Lapset ovat keskiarvojen mukaan kokeneet tuntevansa väsymystä eniten aamuisin, mutta myös iltaisin väsymystä on ollut hieman.

Tunteet paikan mukaan

Kuviossa 6 näkyy kaikkien 14 lapsen arviot omista tunteistaan, sen mukaan missä he ovat olleet, vuorokauden ajan mukaan. Keskiarvojen mukaan lapset ovat kokeneet kotona enemmän iloa ja kiukkua kuin hoidossa ollessaan. Surua, huolta ja väsymystä on koettu aamuisin hoidossa enemmän kuin kotona, iltaisin näitä on koettu enemmän kotona.

Keskiarvot osoittavat että lapsi osoittaa tunteitaan mieluummin kotona kuin hoidossa. Tai ainakin hän itse tunnistaa nämä tunteet kotonaan helpommin. Kotona ollaan keskimääräisesti iloisempia kuin hoidossa ollessa, mutta samalla ollaan myös kiukkuisempia ja väsyneempiä. Suru on ainoa tunne jota lapsi tuntee saatujen keskiarvojen mukaan hieman enemmän hoidossa ollessaan kuin kotona.

Mediaanit osoittavat keskiarvojen antavan samanlaisen tuloksen. Lapset ovat tyytyväisiä eri vuorokaudenaikoina eri hoitopaikoissa. Aamuisin hoidossa ollessa iloisuus saa vain mediaanin 3 ja väsymys mediaanin 2, eli kuten juuri todettiin, on lapsella väsymystä aamuisin hoidossa ja iloisuus on tällöin matalampi. Päivisin lapset ovat niin kotona kuin hoidossa mediaanien var-

KUVIO 6. Lapsen tunteet hoidossa ja kotona

jossa tosi iloisia eikä huolista ole tietoaakaan. Iltaisain hoidossa ollessaan lapsen iloisuus laskee mediaanien perusteella kolmeen, kotona sen ollessa neljä.

Työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen

Tutkimuksessa työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen on saanut keskiarvon 5,8 asteikolla 1-7. Pienin vanhempien antama arvo työn ja perhe-elämänä yhteensovittamiselle on ollut 3 ja suurimmillaan arvo on ollut 7. Mediaani, eli keskimmäisin luku, työn ja perhe-elämän yhteensovittamisesta on kuusi, joten isoja vastauksia on huomattavasti enemmän kuin pieniä. Vanhemmat ovat myös arvioineet perhe-elämäään liittyviä ”hässäköitä”, asteikolla 1-7 (1=ei ollenkaan, 7=erittäin paljon). Nämä ”hässäköitä” ovat saaneet keskiarvon 2,6, mediaanin ollessa 2.

Lasten väittämät

Iltaisin hoidossa olleille lapsille (yhteensä 12) esitettiin 10 väittämää, joihin he saivat vastata kyllä tai ei. Koska näiden väittämien otos on ainoastaan 12 vastusta, ei näitä voi pitää kovin luotettavina. Kuvioista 7 voi nähdä lasten mielipiteitä hoidossa olemisesta. Samaan aikaan lapset ovat kokeneet heillä olleen mukavaa tekemistä, mutta myös tylsää päiväkodissa. Kaikki lapset (11), jotka ovat vastanneet ”tykkäsin tulla tänään päiväkotiin.” – väittämään ovat vastanneet kyllä.

KUVIO 7. Kyllä/ei-väittämät

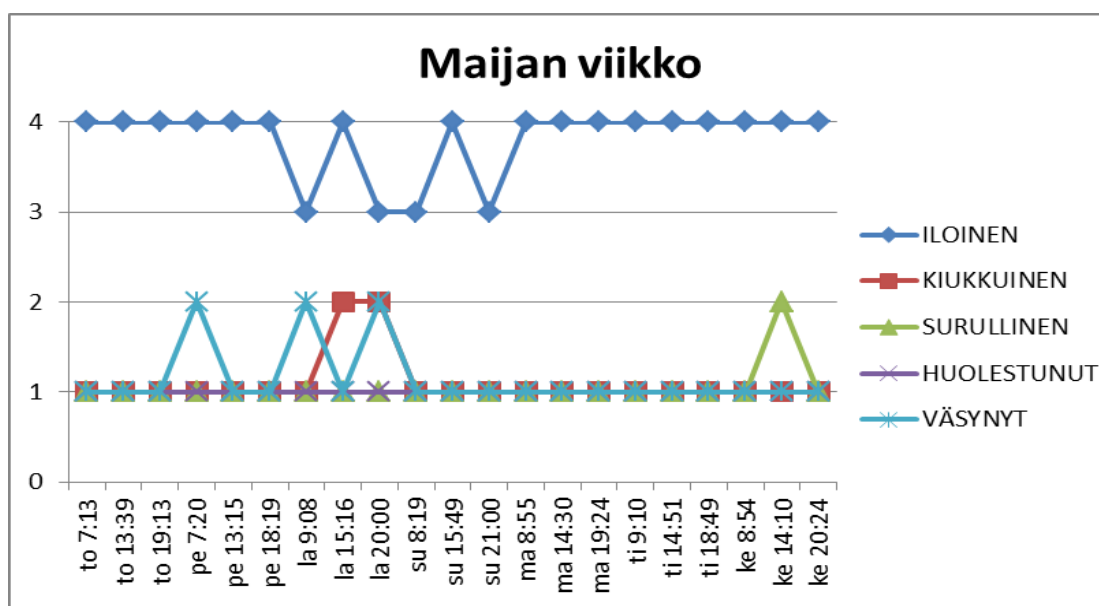
6.2 Maijan viikko

Maija kuuluu ydinperheeseen, joka on kolmen lapsen perhe. Vanhemmat ovat asuneet yhdessä jo yli kymmenen vuoden ajan. Tämä 6-vuotias tyttö viettää hoidossa noin 21 päivää ja 160 tuntia kuukaudessa ja 0-3 yötä. Alkutietolomakkeen on täyttänyt vain toinen vanhemmista ja arvioinut siinä Maijaa temperamentiltaan melko liikkuvaiseksi, tunteelliseksi ja seuralliseksi ja muiden seurassa viihtyväksi.

Maijan tutkimusviikon ensimmäinen päivä on torstai. Hoidossa Maija on ollut torstaina ja perjantaina aamulla, torstaina, perjantaina, maanantaina, tiistaina ja keskiviikkona päivällä sekä joka ilta kotona. Vapaapäiviä Maijalla on ollut

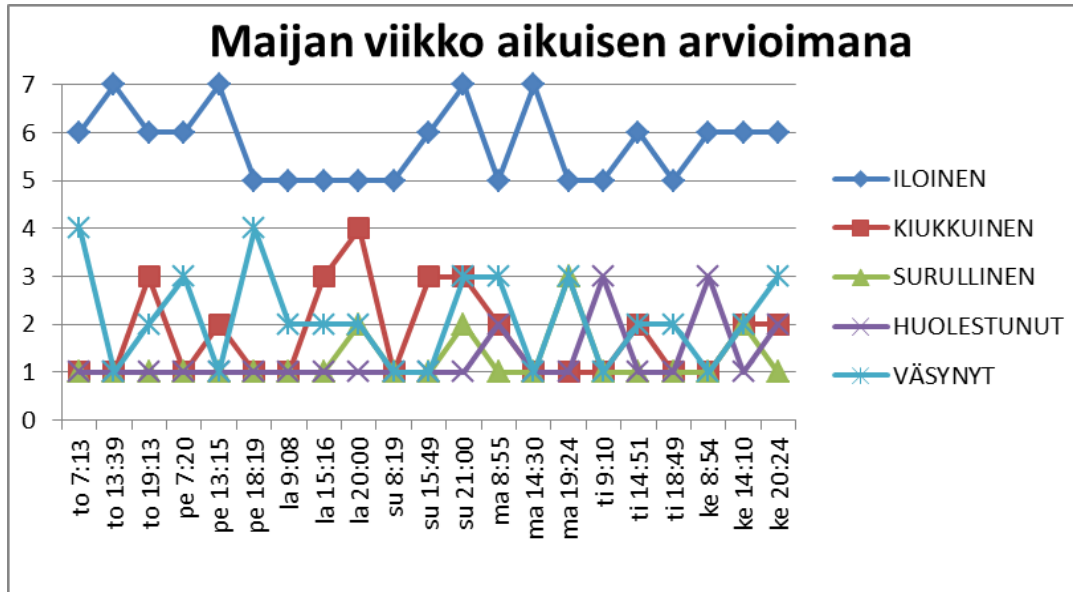
tutkimusviikolla lauantaina ja sunnuntaina. Maijan hoitoviikon voi todeta olleen päivä-päiväkotiin sopiva, vaikkakaan Maijan tarkoista hoitoajoista ei ole tietoa.

Alla olevassa kuviossa (kuvio 8) näkyy Maijan tunteiden vaihtelu koko tutkimusviikon aikana, alkaen torstaiaamusta ja päättyen keskiviikkoiltan. Jo tämän kaavion perusteella voi todeta Maijan tunteiden vaihtelun olleen melko pientä.

KUVIO 8. Maijan viikko

Seuraavassa kuviossa (kuvio 9) näkyy miten aikuinen on arvioinut Maijan viikon menneen. Aikuinen on ollut joko Maijan vanhempi tai kasvattaja, riippuen siitä missä Maija on ollut vastaushetkellä. Vastaajan vaihtuminen osaltaan laskee kuvion uskottavuutta, sillä jokaisella on oma käsitys tosi iloisen ja melko iloisen erosta. Aikuisten vastausten perusteella voi todeta heidän nähneen Maijan viikon kovin vaihtelevana. Seuraavaksi keskitytään Maijan tunteisiin tarkemmin eri vuorokaudenajan mukaan.

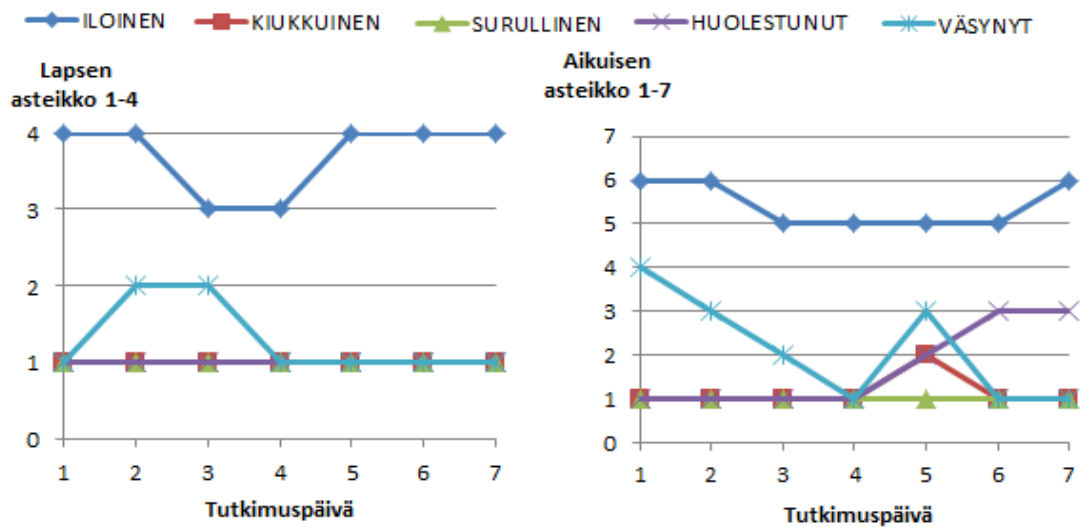

KUVIO 9. Maijan viikko aikuisen arvioimana

Aamut

Maijan aamu vastauksista viisi on kodista vastattuja ja kaksi päiväkodista. Joka aamu Maija on kuitenkin herännyt kotonaan. Torstai-(1) ja perjantai-aamuna(2) Maija on ollut päiväkodissa vastatessaan, muulloin kotona. Torstai-(1) ja perjantai-aamuna(2) Maija on arvioinut olevansa ”tosi iloinen”. Seuraavina tutkimuspäivinä, lauantaina(3) ja sunnuntaina(4), jotka ovat olleet Maijan vapaapäivät, on Maija arvioinut olevansa ”melko iloinen”. Arjen taas koittaessa on Maija tuntenut olonsa tosi iloiseksi. Kiukkuisuutta, surullisuutta tai huolestuneisuutta Maijalla ei ole aamuisin omasta mielestään ollut. Perjantai-(2) ja lauantai-aamuna(3) Maija on kokenut olonsa ”pikkuisen väsyneeksi”, vaikka lauantai-aamuna(3) on hänellä ollut vapaapäivä.

Maijan aamu

KUVIO 10. Maijan aamu

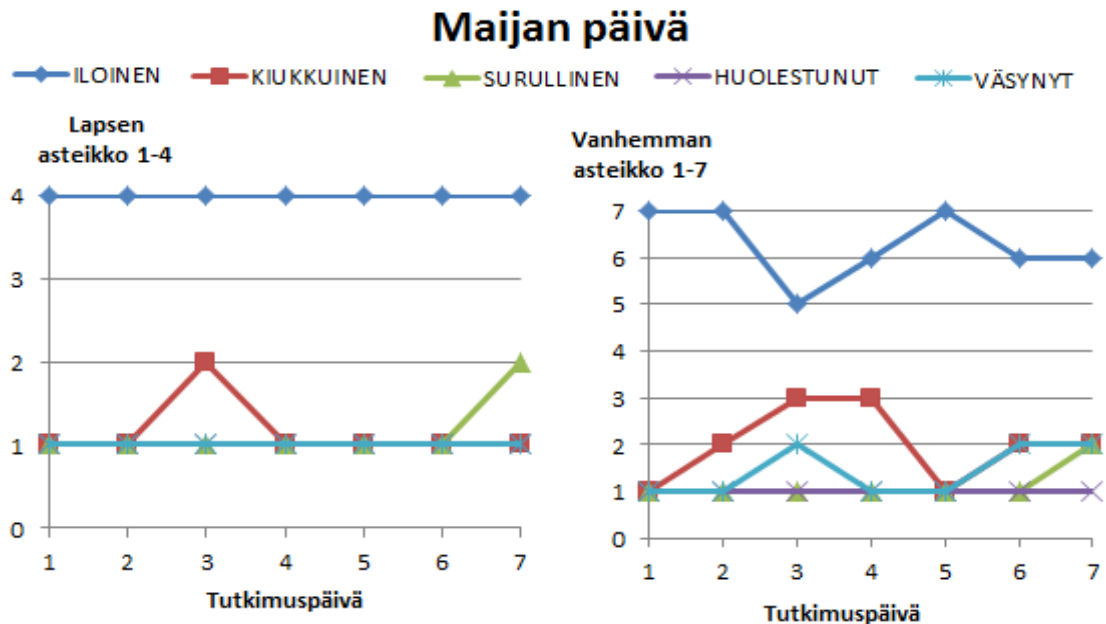
Torstai-(1) ja perjantaaamuna(2) kasvattaja on arvioinut Maijan väsyneeksi, näinä aamuina vastaaminenkin on tapahtunut aikaisin aamulla, jo seitsemän jälkeen (kuvio 8). Torstaina(1) Maija ei ole tunnetta itse huomannut, mutta perjantaina(2) kyllä. Maanantaaamuna(5) vanhempi on arvioinut Maijan hieman väsyneeksi, pikkuisen huolestuneeksi ja pikkuisen kiukkuseksi. Maija on kuitenkin itse tuntenut olonsa ”tosi iloiseksi”. Maanantai(5) on ollut perheen ensimmäinen arkipäivä kahden vapaapäivän jälkeen, jonka takia vanhempi on voinut ajatella Maijan aamun olleen tavallista ”huonompi”. Kenties vanhempi on ajatellut Maijan aamua arvioidessaan omia tunteitaan ja töihin paluun raskautta.

Vanhemman arvioima lapsen huolestuneisuus aamuisin kasvaa tutkimusviikonloppua kohden. Lapsi ei tätä tunnetta ole itse huomannut ollenkaan. Surullisuutta Maijan aamuissa ei ole aikuinenkaan havainnut. Iloisuuden kehitys aamuisin aikuisen ja Maijan arvioimana on suunnilleen samanlainen. Maija on arvioinut olonsa hieman iloisemmaksi kuin aikuinen.

Päivät

Päivisin Maija on ollut hoidossa torstaina(1), perjantaina(2), maanantaina(5), tiistaina(6) ja keskiviikkona(7). Aina päivisin Maija on itse kokenut olevansa

tosi iloinen. Pikkuisen kiukkuisuutta on ollut lauantaina(3), kotona. Keskiviikkona (7) päivällä Maija on ollut ”pikkuisen surullinen” päiväkodissa vastatesaan. Väsymystä ja huolestuneisuutta Maija ei ole päivisin tuntenut.

KUVIO 11. Maijan päivä

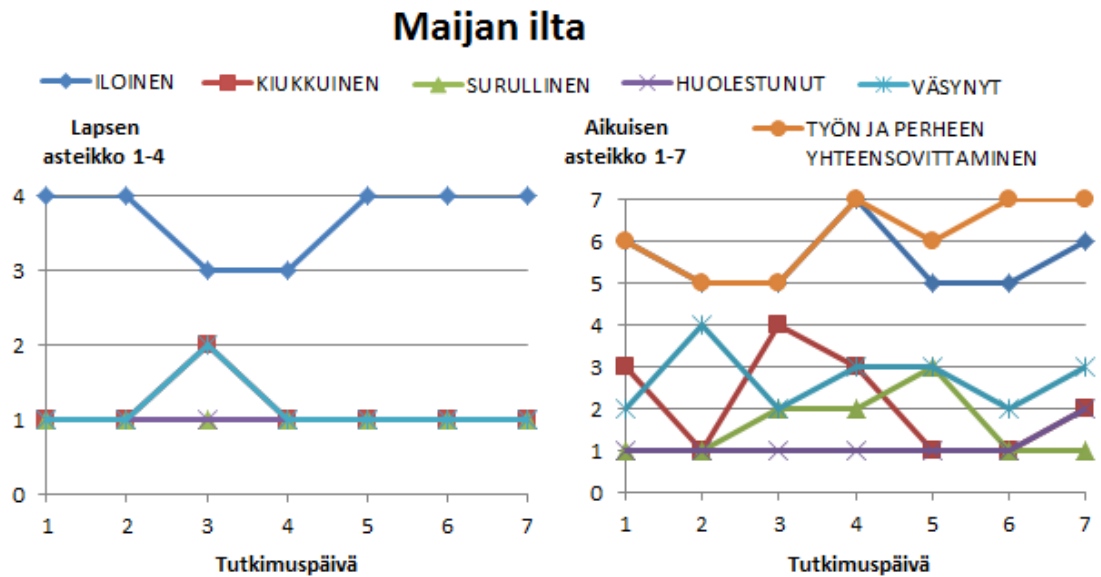
Kasvattaja on arvioinut Maijan erittäin tai melko iloiseksi arkisin. Kotona iloisuus on ollut vanhemman arvioimana hieman matalampaa, Maija on ollut heidän mielestään melko iloinen tai kohtalaisen iloinen viikonloppuna. Kotona ollessa ovat vanhemmat arvioineet Maijan hieman kiukkuseksi, niin lauantaina(3) kuin sunnuntainakin(4). Tämä voi siis olla osasy syy iloisuuden matalampaan arvioon. Pikkuisen kiukkuisuutta kasvattajat ovat arvioineet Maijalla olevan perjantaina(2), tiistaina(6) ja keskiviikkona(7). Maijan keskiviikkona(7) tunteman surullisuuden on aistunut myös kasvattaja.

Vanhempien mielestä lauantaina(3) päivällä Maija on ollut pikkuisen väsynyt, Kasvattajat ovat arvioineet Maijan olleen pikkaisen väsynyt tiistaina ja keskiviikkona. Maanantaipäivä(5) on päiväkodissa arvioitu Maijan kohdalla hyväksi, Maija on nähty iloisena eikä huolia ole ollut. Tämä vahvistaa käsitystä vanhempien omien tunteiden peilaamisesta aamun tuloksissa.

Illat

Kaikki aikuisen vastaukset ilta-aikaan ovat Maijan vanhempien antamia. He ovat arvioineet Maijan illat hyvin tunteelliseksi, kuten he Maijaa ovat myös temperamentiltaan kuvaileet. Myös kuviosta 12 näkyy tunteiden vaihtelut selkeästi.

KUVIO 12. Maijan ilta

Maija vietti kaikki seitsemän tutkimusviikon iltaa kotonaan. Tosi iloiseksi Maija on tuntenut itsensä aina päiväkotipäivien jälkeen. Lauantaina(3) ja sunnuntaina(4), vapaapäivien iltoina, on Maija tuntenut olonsa melko iloiseksi. Lauantaina illalla on Maija tuntenut itsensä pikkuisen väsyneeksi ja kiukkuseksi. Kiukkuisuutta Maija tunsu jo lauantaina(3) päivällä ja se on selkeästi jatkunut. Surullisuutta ja väsymystä Maija ei ole omasta mielestään iltaisin kokenut.

Joka ilta on vanhempi arvioinut Maijan ainakin pikkuisen väsyneeksi, perjantaina(2) jopa kohtalaisen väsyneeksi. Surullisuutta vanhempien mielestä Maijalla on ollut viikonlopun lisäksi hieman myös maanantaina(5) illalla. Pikkuisen huolestunut Maija on vanhemman mielestä ollut ainoastaan keskiviikkoiltana (7). Kiukkuisuutta Maijalla on vanhemman arvioimana ollut torstai-(1) ja keskiviikkoiltana (7), mutta erityisesti viikonloppuisin. Tällöin myös väsymystä ja surullisuutta on arvioitu Maijalla olevan. Toisaalta samaan aikaan vanhempi on nähnyt Maijan myös erittäin iloisena, sunnuntai-iltana.

Työn ja perheen yhteensovittaminen

Maijan perheellä työn ja perheen yhteen sovittaminen on ollut helpointa sunnuntaina(4), tiistaina(6) ja keskiviikkona(7), jolloin sen on arvioitu olevan erittäin helppoa. Maanantaina(5) ja torstaina(1) yhteensovittamisen on arvioitu olevan melko helppoa. Hankalimmaksi yhteensovittaminen on koettu perjantaina(2) ja lauantaina(3), jolloin se vanhempien mielestä on ollut kohtalaisen helppoa. Keskimäärin ei Maijan perheen arjen ja työn yhteensovittaminen näytä hankalalle, keskiarvo tälle on 6,1. Vanhemmat ovat myös arvioineet hässäköiden määrää arjessaan, asteikolla 1=ei ollenkaan, 7=erittäin paljon. Viikonloppuna vanhempi on kokenut hässäköitä olleen jonkin verran; torstaina, perjantaina ja maanantaina pikkuisen ja keskiviikkona hieman sekä tiistaina jopa kohtalaisesti.

Hässäköiden pienellä määrällä ei Maijan tapauksessa voi selittää perhe-elämän ja työn yhteensovittamisen helppoutta. Tiistaina, hässäköitä ollessa eniten, on työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen ollut helpointa. Torstaina, perjantaina sekä maanantaina, kun hässäköitä on arvioitu olleen vähiten, on yhteensovittaminen vanhemman arvioimana saanut pienimpiä arvoja.

Yhteenveto Maijan viikosta

Maijan viikko oli Maijan itsensä arvioimana tunteissa kohtalaisen tasainen ja aikuisten arvioimana melko vaihteleva. Aikuisina Maijan viikkoa oli arvioimassa molemmat vanhemmat sekä päiväkodin kasvattajat, joiden määrästä ei ole tietoa. Maijalla oli tutkimusviikon aikana kaksi vapaapäivää, lauantaina sekä sunnuntaina ja hänen hoitoaikansa noudattivat perinteiseen päivätaloon sopivia aikoja.

Maija on hänen itse antamiensa tulosten perusteella pääasiassa iloinen tyttö, neljä kertaa hän koki olevansa melko iloinen, muulloin tosi iloinen. Tutkimusviikon aikana hän tunsu kolme kertaa pikkuisen väsymystä, kaksi kertaa pikkuisen kiukkua ja kerran oli pikkuisen surullinen. Kiukkuisuutta Maijalla oli viikonloppuna, jolloin myös vanhempi oli tämän huomannut. Maanantaiaamuna

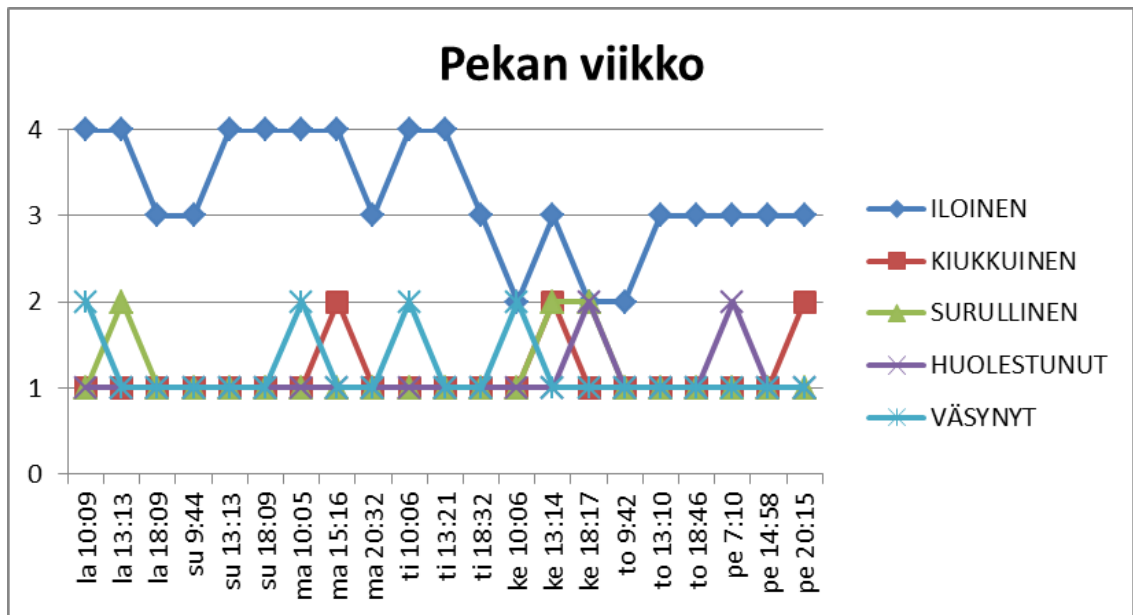
vanhempi arvioi Maijan huolestuneeksi, väsyneeksi ja kiukkuiseksi, vaikkei Maija tätä ole itse huomannut. Iltaisin Maija on vanhemman mielestä aina ollut ainakin pikkuisen väsynyt ja usein myös surullinen.

6.3 Pekan viikko

Yksinhuoltajaperhe, jonka arkea tarkastelen tarkemmin, on kahden lapsen perhe, jossa äiti pyörittää arkea. Vanhemmat ovat muuttaneet erilleen vuonna 2009 ja äiti seurustelee nykyään uudestaan. Poika, josta käytän nimeä Pekka, on aloittanut vuorohoidon kesällä 2010. Kuukaudessa hoitotunteja lapselle kertyy yli 180h ja öitä hoidossa vietetään 2-4 kuukausittain. Äiti kuvailee 7-vuotiasta lastaan hieman ujoksi, tunteelliseksi ja seuralliseksi ja voimakkaasti reagoivaksi.

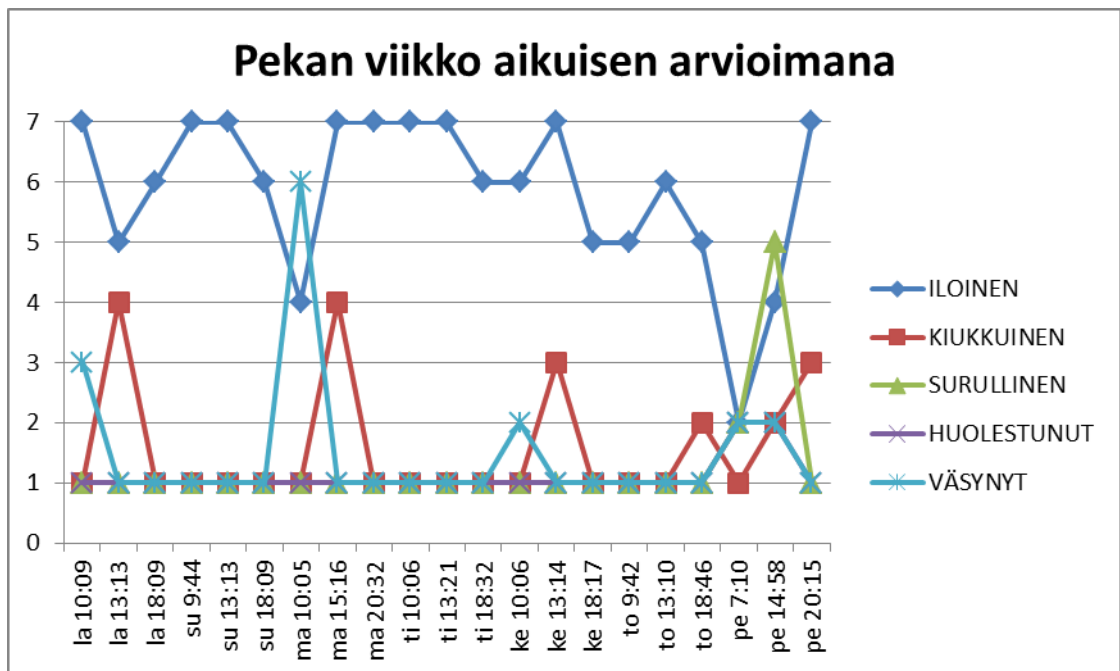
Tutkimustulosten perusteella Pekka viettää hoidossa eniten aikaa iltaisin. Ensimmäinen tutkimuspäivä Pekalla on ollut lauantai. Hoidossa Pekka on ollut aamuisin ainoastaan tutkimusviikolla perjantaina, päivisin niin ikään tutkimusviikon perjantaina ja iltaisin lauantaina, sunnuntaina, tiistaina, keskiviikkona ja torstaina. Vapaapäivä Pekalla on ollut kolmantena tutkimuspäivänä, maanantaina.

Kuviosta 13 näkyy Pekan tunteiden vaihtelu koko tutkimusviikon aikana hänen itse arvioimanaan alkaen lauantai-aamusta ja päättyen perjantai-iltaan. Kuviosta näkee, etteivät Pekan tunteiden vaihtelut ole suuria, mutta verrattuna muihin tapaustutkimuksen lapsiin on Pekka arvioinut viikossaan eniten tunteiden vaihteluita. Iloisuus on ainoa, joka vaihtelee suurella välillä, tosi iloinen – pikkuisen iloinen.

KUVIO 13. Pekan viikko

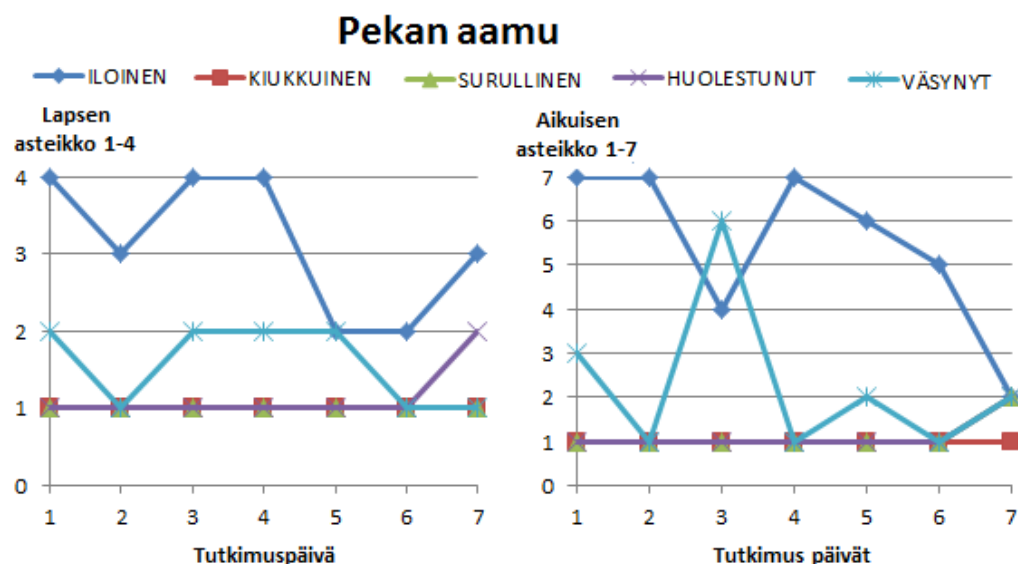
Aikuinen on arvioinut viikon tunteellisemmaksi kuin Pekka itse. Aikuisen arvioissa ovat Pekan tunteet näyttäneet välillä kovin voimakkaina, kuten kuvio 14 näkee.

KUVIO 14. Pekan viikko aikuisen arvioimana

Aamut

Pekka on viettänyt ainoastaan yhden aamun päiväkodissa perjantaina(7), mutta silloinkin herännyt kotonaan. Perjantaiaamuna(7) Pekka on kokenut olonsa melko iloiseksi ja pikkuisen huolestuneeksi. Kasvattajan mielestä Pek-

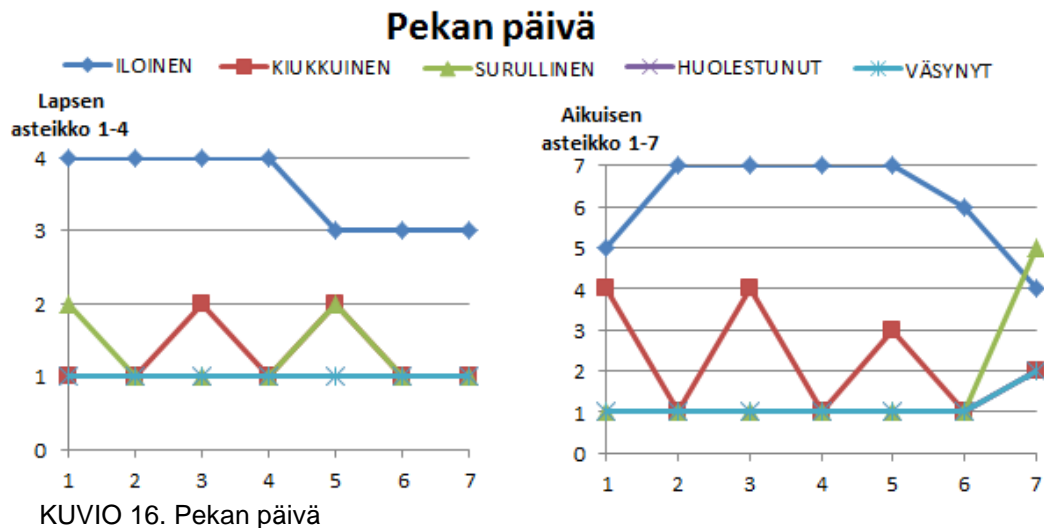
KUVIO 15. Pekan aamu

ka on tuolloin ollut pikkuisen väsynyt, huolestunut ja surullinen ja ainoastaan pikkuisen iloinen. Muina aamuina ollessaan kotona, ei Pekka ole mielestään ollut huolestunut, kiukkuinen eikä surullinen. Myöskään vanhempi ei ole näitä tunteita huomannut Pekan aamuissa.

Aamuisin Pekka on usein tuntenut olonsa pikkuisen väsyneeksi ja myös vanhempi on tämän huomannut. Maanantaina(3), jolloin Pekalla on ollut vapaa-päivä, on vanhempi arvioinut Pekan olevan jopa melko väsynyt. Tällöin olisi voinut luulla lapsen saavan nukkua. Vanhemman arviossa iloisuus on laske-
nut samaisena aamuna ja Pekka on ollut ainoastaan jonkin verran iloinen. Täl-
löin Pekka on kuitenkin itse arvioinut olevansa tosi iloinen. Vain pikkuisen
iloiseksi Pekka on tuntenut itsensä keskiviikko-(5) ja torstaiaamuina (6).

Päivät

Pekka on viettänyt vain yhden päivän hoidossa, perjantaina(7), jolloin hän oli myös aamun hoidossa. Lauantaina (1), sunnuntaina(2), tiistaina(4), keskiviikkona(5) ja torstaina(6) on ollut tiedossa hoitoon lähteminen illaksi.

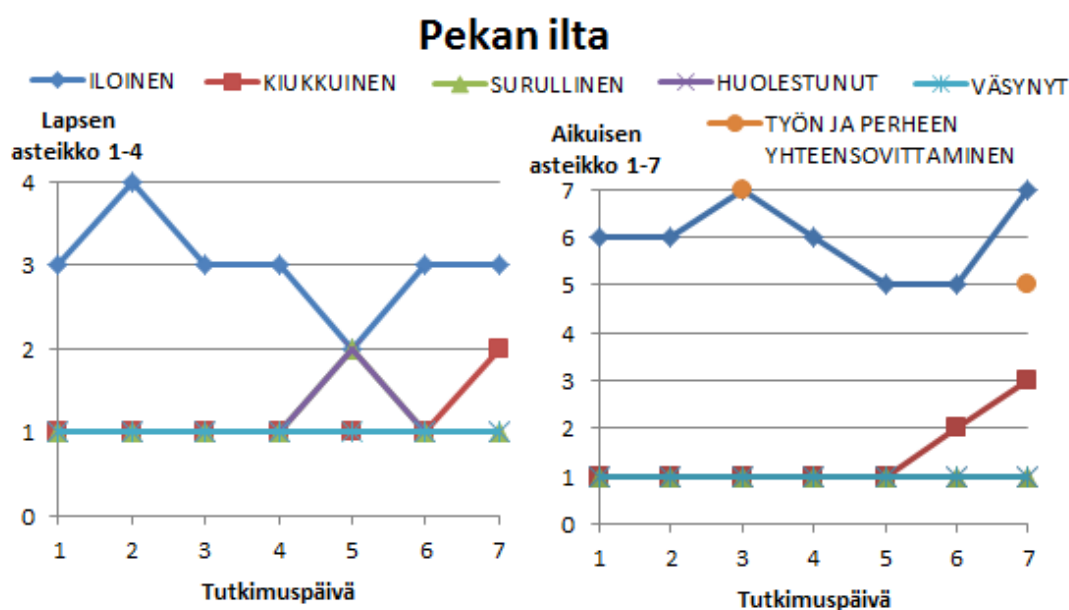
Maanantaina(3), vapaapäivänään, on Pekka tuntenut itsensä pikkuisen kiukkuseksi, myös vanhemman mielestä Pekka on tuolloin ollut jonkin verran kiukkuinen. Samaan aikaan Pekka on omasta mielestään ja vanhempansa mielestä ollut tosi iloinen. Keskiviikkona(5) on Pekka tuntenut olonsa pikkuisen surulliseksi ja kiukkuseksi. Myös vanhemman mielestä on Pekka tuolloin ollut hieman kiukkuinen, muttei surullinen. Lauantaina(1) vanhemman mielestä Pekka on ollut jonkin verran kiukkuinen. Pekka ei itse ole kiukkuisuutta kokenut, hän on mielestään ollut pikkuisen surullinen tuolloin.

Aikuisen ja Pekan arvioimana sunnuntaina(2) ja tiistaina(4) päivällä Pekka on ollut tosi iloinen eikä huolia ole lainkaan ollut. Tutkimusviikon loppua kohden, keskiviikkona(5), torstaina(6) ja perjantaina(7) on Pekka tuntenut olonsa vähemmän iloiseksi kuin viikon alussa. Myös aikuinen on huomannut tämän loivan laskun. Perjantaina(7) on Pekka kasvattajan arvioimana ollut kohtalaisen surullinen, ainoastaan jonkin verran iloinen sekä hieman huolestunut, kiukkui-

nen ja väsynyt. Pekka itse on tällöin tuntenut olevansa melko iloinen ja huoleton.

Illat

Hoidossa Pekka on ollut tutkimusviikolla viitenä iltana: lauantaina(1), sunnuntaina(2), tiistaina(4), keskiviikkona(5) ja torstaina(6). Tosi iloiseksi Pekka on tuntenut olonsa ainoastaan sunnuntaina(2) ja keskiviikkona(5) hän on ollut vain pikkaisen iloinen. Muuten Pekka on tuntenut olonsa melko iloiseksi. Vanhempi on arvioinut Pekan olleen erittäin iloinen maanantaina(3) ja perjantaina (7). Matalimmat arvot iloisuus on saanut keskiviikkona(5) ja torstaina(6) kasvattajan arvioimana, kun hän on mieltänyt Pekan olleen ainoastaan kohtalaisen iloinen.

KUVIO 17. Pekan ilta

Keskiviikkoiltana (5) Pekka on tuntenut olonsa pikkuisen huolestuneeksi ja surulliseksi, aikuinen ei ole Pekassa näitä tunteita huomannut koko viikon aikana. Pekka ei ole illoissaan tuntenut väsymystä ollenkaan, eikä ole aikuinenkaan sitä Pekassa huomannut. Huomionarvoista Pekan illoissa on keskiviikkoilta(5), jolloin Pekka on ollut pikkuisen surullinen ja huolestunut omasta mielestään, tällöin hän on ollut myös ainoastaan pikkuisen iloinen. Kasvattaja ei tätä ole kuitenkaan Pekan illassa huomannut. Torstaina (6) kasvattaja on arvioinut Pekan pikkuisen kiukkuiseksi ja perjantaina (7) vanhemman arvioimana

Pekka on ollut hieman kiukkuinen. Perjantaina (7) myös Pekka itse on arvioinut olevansa pikkuisen kiukkuinen.

Työn ja perheen yhteensovittaminen

Pekka on ollut kotona ainoastaan kahtena iltana, joten Pekan kohdalla vanhemman vastaus perhe-elämän ja työn yhteensovittamisesta on ainoastaan kahdelta illalta. Maanantaina(3), vapaapäivänään vanhempi on kokenut yhteensovittamisen sujuneen erittäin hyvin. Perjantaina(7), jolloin lapsi on ollut hoidossa aamun ja päivän on yhteensovittaminen ollut vanhemman mielestä kohtalaisen helppoa. Samoina iltoina vanhempi on arvioinut myös hässäköiden määrää päivässä. Maanantaina hän on arvioinut hässäköitä olleen hieman ja perjantaina jopa melko paljon. Pekan tapauksessa hässäköiden määrällä voi ajatella olevan yhteyttä työn ja perhe-elämän yhteensovittamiseen. Toisaalta otos on vain kahdelta illalta, joten johtopäätösten tekeminen on mahdotonta.

Yhteenveto Pekan viikosta

Pekalla oli tutkimusviikon aikana ainoastaan yksi vapaapäivä. Hän on yksinhuoltajaperheestä, joten kyselyyn on vastannut hänen äitinsä sekä päiväkodista kasvattajia tai kasvattaja. Pekka on itse arvioinut tutkimusviikkonsa aikana kokeneensa kaikenlaisia tunteita, mutta niiden vaihtelu ei ole ollut kovin suurta.

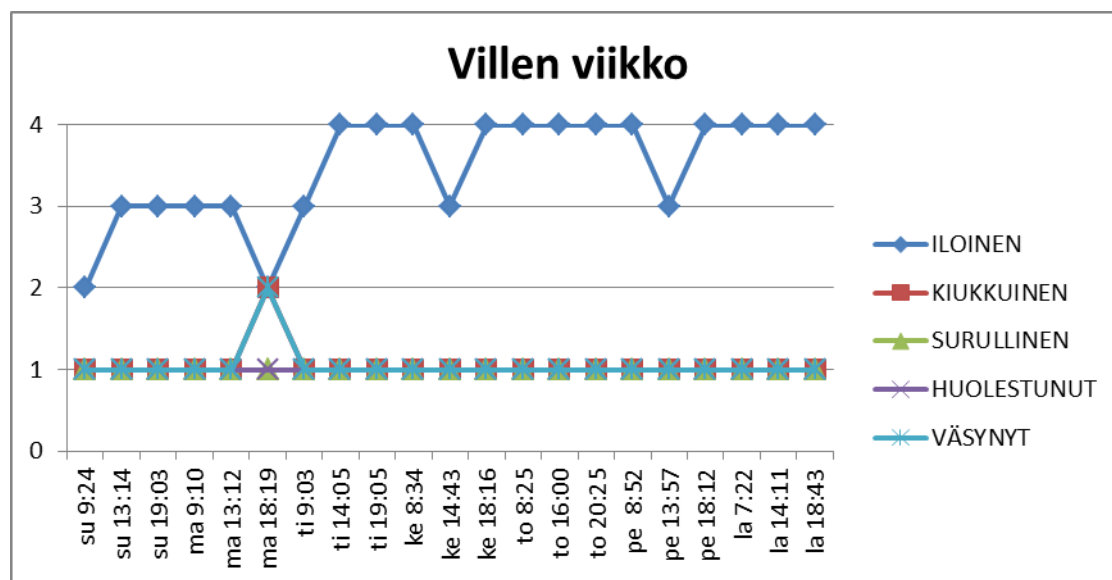
Pekka on melko iloinen poika, hänen iloisuutensa on vaihdellut tosi iloisen ja pikkuisen iloisen välillä. Pekka on tutkimusviikon aikana tuntenut muutamia kertoja pikkuisen kiukkua, surua, väsymystä ja huolestuneisuutta. Pekan äiti on arvioinut Pekan tunteita selkeästi voimakkaammiksi kuin poika itse. Äidin arvioimat tunteet ovat lähes poikkeuksetta saaneet aina suuria arvoja, eikä äiti ole tunnistanut juurikaan pieniä tunteita Pekassa. Pekka on usein aamuisin tuntenut olonsa väsyneeksi, päivisin on ollut kiukkuisuutta ja surullisuutta.

6.4 Villen viikko

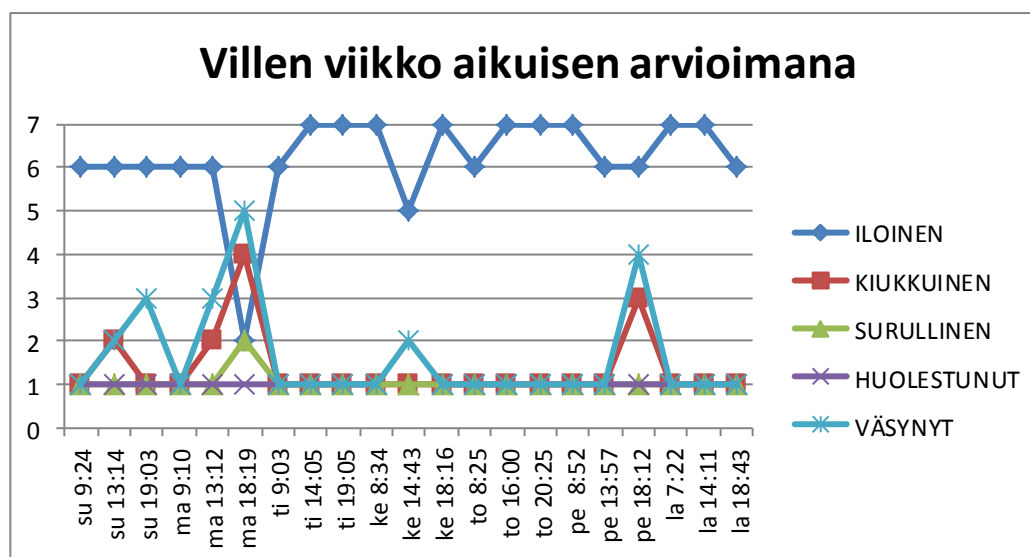
Tämän pojan vanhemmat määrittelevät perheen uusperheeksi. Poika on 6-vuotias ja kutsun häntä tässä tutkimuksessa Villeksi. Villeä on kuvailtu temperamentiltaan energiseksi, seuralliseksi sekä helposti ystäväystyväksi, myös hieman tunteelliseksi. Vanhemmat ovat asuneet yhdessä yli 10 vuotta eikä perheessä asu muita lapsia lomakkeen mukaan. Uusperhe -määritelmä vanhemmilta tulee varmaankin siitä, että perheessä vierailee yksi tai useampi lapsi aiemmista liitoista. Ville viettää kuukaudesta hoidossa noin 12 päivää, 50-150 tuntia ja 1-5 yötä.

Tutkimusviikolla Ville on ollut hoidossa aamuisin lauantaina, päivisin keskiviikkona ja perjantaina sekä iltaisin perjantaina. Vapaapäiviä Villellä on ollut tutkimuspäivät sunnuntai, maanantai, tiistai ja torstai. Ensimmäinen tutkimuspäivä on sunnuntai. Kuten kaaviosta näkee, on Villen tunteiden vaihtelu tutkimusviikon aikana ollut huomattavan pientä.

KUVIO 18. Villen viikko

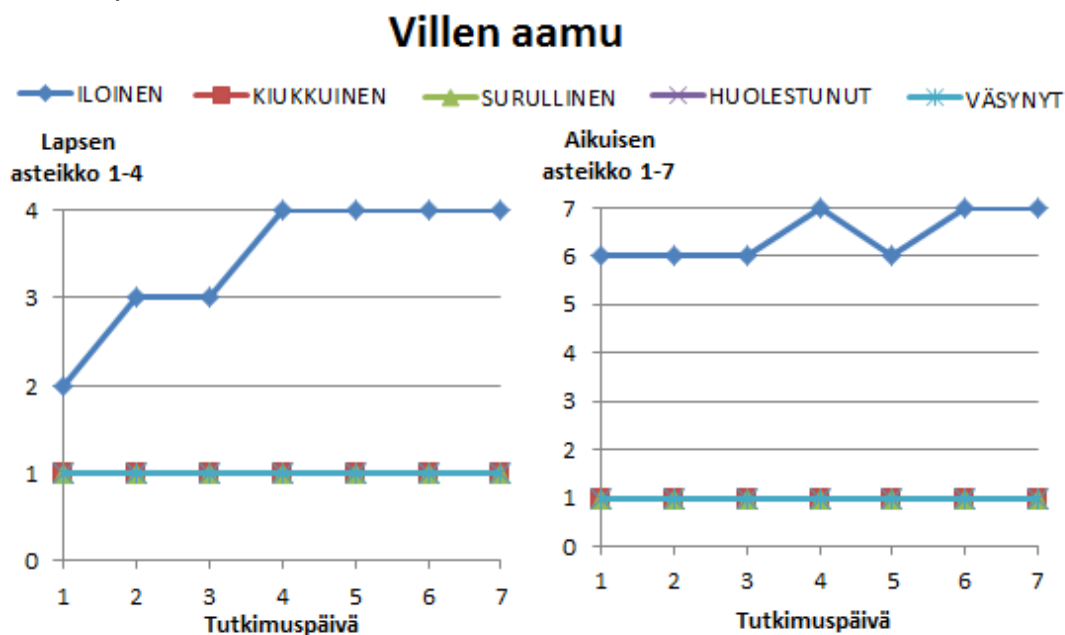
Myöskään aikuisen arvioimana ei Villen tutkimusviikossa ole hurjia tunteiden vaihteluja. Muutama piikki on aikuisen arvioimassa tunnekaavassa, maanantai- ja perjantai-iltana.

KUVIO 19. Villen viikko aikuisen arvioimana

Aamut

Tutkimusviikolla Ville on ollut ainoastaan lauantaiamun(7) hoidossa, tällöin Ville on herännyt päiväkodista. Kaikkina muina aamuina on Ville ollut kotona. Keskiviikkoaamuna(4) ja perjantaiamuna(6) on ollut hoitoon lähteminen edessä päiväksi.

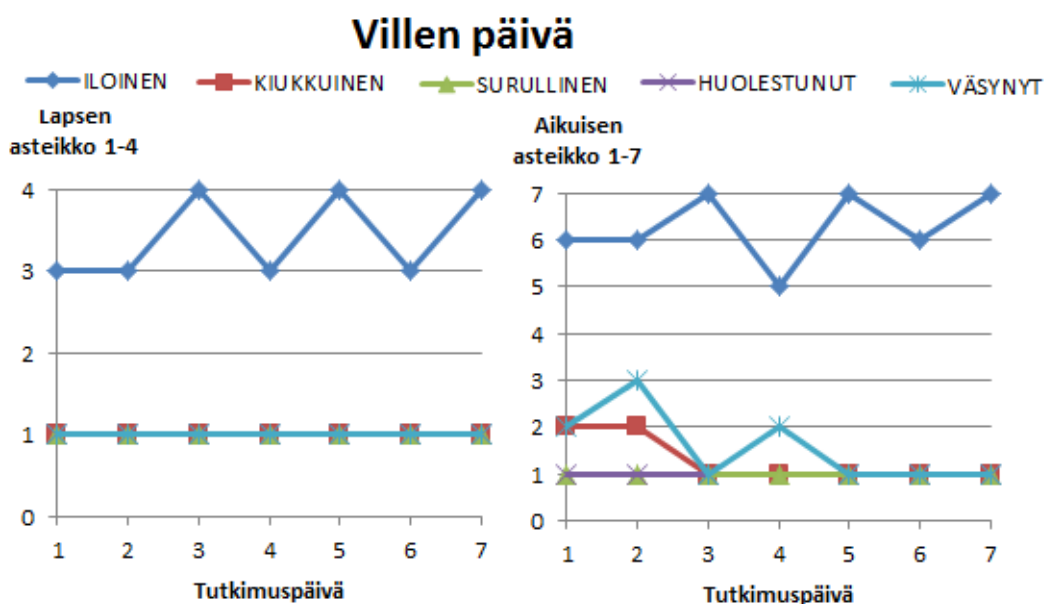

KUVIO 20. Villen aamu

Ville on aamuisin ollut useimmiten tosi iloinen, sunnuntaiaamuna(1) Ville on kokenut olevansa ainoastaan pikkuisen iloinen. Melko iloinen on Ville ollut maanantai-(2) ja tiistaiamuna(3). Vanhemman arvioimana on Ville ollut erittäin iloinen keskiviikkona(4) ja perjantaina(6) ja kasvattajan arvioimana lauantaina(7). Muina aamuina vanhempi on arvioinut Villen olleen melko iloinen. Aamuissa ei Villen, eikä aikuisen arvioimana ole ollut kiukkuisuutta, surullisuutta, huolestuneisuutta eikä väsymystä.

Päivät

Ville on tutkimusviikolla ollut hoidossa keskiviikkona(4) ja perjantaina(6) päivällä. Muina päivinä hän on ollut kotona. Hoidossa ollessaan, keskiviikkona (4) ja perjantaina (6) on Ville kokenut olevansa melko iloinen, aamuisen tosi iloisin jälkeen. Myös sunnuntaina(1) ja maanantaina(2) on Ville tuntenut olonsa melko iloiseksi, muuten hän on ollut tosi iloinen. Aikuinen on arvioinut Villen iloisuuden samalla tavalla, poikkeuksena kasvattajan arvioima iloisuus keskiviikkona(4), jolloin hän on arvioinut Ville olevan vain kohtalaisen iloinen.

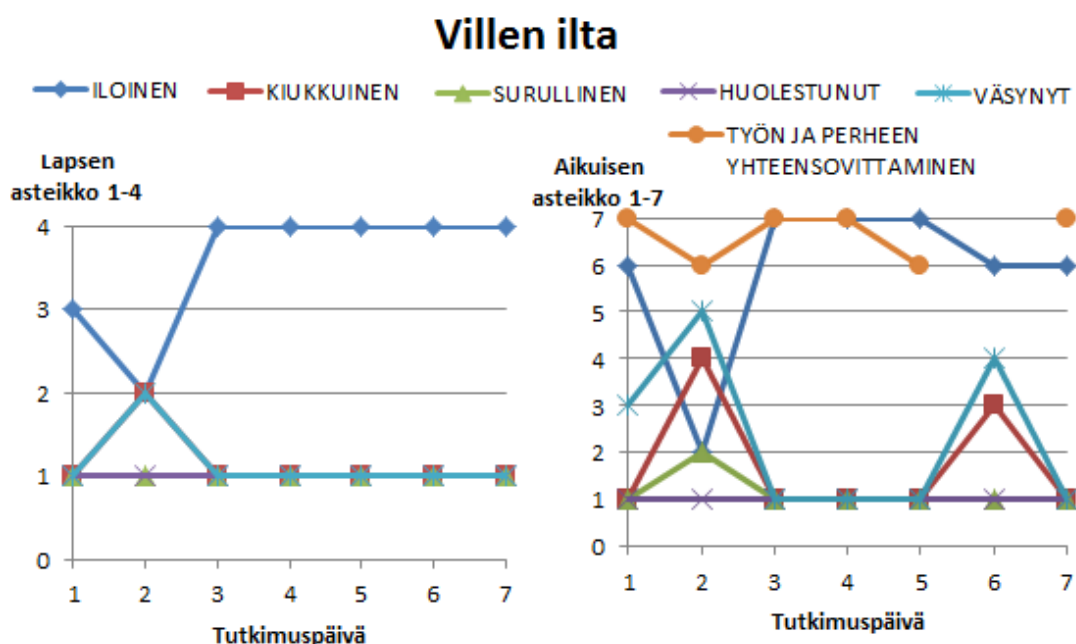

KUVIO 21. Villen päivä

Muita tunteita Ville ei ole päivisin omasta mielestään tuntenut. Vanhemmat ovat arvioineet Villen sunnuntaina(1) olleen pikkuisen kiukkuinen ja väsynyt, maanantaina(2) niin ikään pikkuisen kiukkuinen ja hieman väsynyt. Keskiviik-

kona(4) kasvattaja on arvioinut Villen pikkuisen väsyneeksi. Tiistaina(3), torstaina(5) ja lauantaina(7) ei vanhempi ole huomannut Villessä muita tunteita ilon lisäksi, näin myös perjantain(6) kasvattajan arvioimana.

Illat

KUVIO 22. Villen ilta

Ville on ollut hoidossa ainoastaan perjantai-illan(6) ja jäänyt päiväkotiin yöksi. Ennako-oletuksena voisi luulla tämän näkyvän Villen iltavastauksissa, mutta näin ei ole. Perjantai-iltana(6) Ville on tuntenut olonsa tosi iloiseksi, eikä kiukkuisuudesta, surullisuudesta, huolestuneisuudesta tai väsymyksestä ole ollut tietoa. Kasvattaja sitä vastoin on aistinnut Villen tuolloin olleen jonkin verran väsynyt ja hieman kiukkuinen.

Maanantai-iltana(2) Ville on tuntenut olonsa pikkuisen kiukkuiseksi, väsyneeksi ja iloiseksi. Vanhempi on myös huomannut Villen tunteiden voimakkaan esiintymisen tuolloin ja arvioinut Villen olleen ainoastaan pikkuisen iloinen, kohtalaisen väsynyt, jonkin verran kiukkuinen ja pikkuisen surullinen. Tiistaina(3), keskiviikkona(4), torstaina(5) ja lauantaina(7) illalla on Ville itse arvioinut itsensä tosi iloiseksi ja huolettomaksi, näin myös Villen vanhemmat ovat arvioineet. Sunnuntai-iltana(1) on Ville ollut melko iloinen, itse arvioimanaan ja

vanhemman arvioimana. Tällöin Ville on vanhemman mielestä ollut myös hieman väsynyt.

Työn ja perheen yhteensovittaminen

Vanhemmat ovat kokeneet työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen uusperheessään erittäin helpoksi sunnuntaina(1), tiistaina(3), keskiviikona(4) ja lauantaina(7) ja melko helpoksi maanantaina(2) sekä torstaina(5). Perhe-elämään kuuluvia hässäköitä Villen perheellä ei ole juuri ollut. Maanantaina, ja keskiviikkona vanhempi on arvioinut olleen pikkuisen hässäköitä ja muina päivinä ei ollenkaan. Hässäköiden suhdetta työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen ei Villen kohdalla voi siis päätellä.

Yhteenveto Villen viikosta

Villen viikkoa on ollut arvioimassa Villen molemmat vanhemmat sekä yksi tai useampi kasvattaja päiväkodista. Villellä oli tutkimusviikon aikana 4 vapaapäivää, eikä hän ollut hoidossa kovin paljoa. Ville vietti perjantai-lauantai yön hoidossa tutkimusviikon aikana. Perjantai-illan ja lauantai-aamun vastaukset eivät eronneet Villen tyyppillisistä vastauksista, joten hoidossa vietetty yö ei näytä tulosten varjossa vaikuttaneen Villeen.

Ville ei itse arvioimanaan ole tutkimusviikon aikana tuntenut paljoa erilaisia tunteita, käsitellystä kolmesta tapauksesta Villen tutkimusviikko on ollut kaikkein tasaisin. Hänen iloisuutensa on vaihdellut tosi iloisen ja pikkuisen iloisen välillä, mutta ainoastaan yhtenä iltana (maanantai) hän on kokenut kiukkuisuutta ja väsymystä. Myöskään aikuiset eivät ole arvioineet Villellä suuria tunteita tutkimusviikon aikana, ottamatta lukuun Villen tunnepiikkejä maanantaina sekä perjantaina. Villellä on ollut välillä kiukkuisuutta, surullisuutta ja väsymystä, muttei huolestuneisuutta. Villen illoissa erottuu erityisesti maanantai-ilta, sekä hänen itsensä että vanhemman arvioimana. Vanhemman arvioimana myös perjantai-iltana on maanantai-illan kaltainen pienimuotoinen ”tunnepiikki”.

7 POHDINTA

Kuten jo aiemmin on todettu, asettaa vuorohoito omat haasteensa päivähoitolle. Lapselle ei voi todeta äidin tulevan välipalan ja ulkoilun jälkeen hakemaan, kuten päivätalossa voi. Vuorohoito on kuitenkin arvokasta ja oman kokemukseni mukaan lapsille antoisaa. Hoidossa ollaan usein pienemmällä ryhmällä, jonka myötä on myös mahdollisuuksia monipuolisempaan toimintaan. Lapsen sosioemotionaalinen hyvinvointi on ollut tutkimuksen lähtökohtana ja sen toteutumiseen johtopäätöksissäkin perehdytään. Seuraavaksi on koottu saadut tulokset yhteen.

7.1 Johtopäätökset

Kuten Hirsjärvi ja muut (2009, 230) kirjoittavat, on synteisien muodostaminen tutkimuksen kannalta oleellista. Synteisit eli vastaukset tutkimusongelmiin muodostavat johtopäätökset (mts. 230). Seuraavaksi vastataan tutkimusongelmiin kappaleittain ja esitellään aiemmin tehtyjen tutkimusten yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia saatuihin tuloksiin nähden. Monet aiemmat tutkimukset ovat olleet laadullisia keskittyneet siihen, mitä vuorohoidossa erityisesti tehdään, miten se eroaa päivätalosta ja mitä lapset tästä ajattelevat. Tässä tutkimuksessa lasten kokemukset ja tunteet olivat etusijalla, tekemättä hoidosta lapsen kannalta sen suurempaa asiaa.

Aikuisten ja lasten tunteet

Yksi tutkimusongelmista oli ”Miten aikuisten ja lasten arvioimat tunteet eroavat toisistaan?”. Tähän ongelmaan liittyen tuli paljon aineistoa lasten tunteista sekä aikuisten arvioimista tunteista. Ongelmaa tarkastellaan koko tutkimusjoukon (n=14) kautta yleisesti, sekä kolmen tapauksen kautta tarkemmin paneutuen. Palviainen (2007, 70-71) kirjoittaa pro gradu tutkielmansa tuloksissa vuorohoidossa olevalta henkilöstöltä vaadittavan hyviä vuorovaikutustaitoja, taitoa ymmärtää lapsen tarpeet sekä läsnäoloa. Lasten tarpeiden ymmärtämi-

nen sisältää myös lasten tunteiden ymmärtämisen, johon tässä kohtaa keskitytään.

Kuten kuvioista 3-5 voi nähdä, ovat lasten, vanhempien ja kasvattajien arvioimat tunteet keskiarvoiltaan tasaisia ja samansuuntaisia. Lasten itse arvioimien keskiarvojen valossa lapset ovat olleet iloisimpia päivisin ja kiukkuisimpia iltaisin, samoin ovat arvioineet myös vanhemmat. Kasvattajien arvioimana iloisuus ja kiukkuisuus ovat saaneet suurimman arvon päivisin. Surullisuus sekä huolestuneisuus ovat kaikkien arvioimana saaneet arvot 1,0–1,5. Erot ovat siis huomattavan pieniä näiden kahden tunteen kohdalla.

Väsymys on ainoa, joka lasten, vanhempien ja kasvattajien keskiarvoilta sekä mediaaneilta eroaa toisistaan. Lapset ovat kokeneet itsensä väsyneimmiksi aamuisin (1,7), vanhemmat iltaisin(2,3) ja kasvattajat aamuisin (2,8), tässä kohtaa on muistettava lapsen ja aikuisen asteikon eriarvoisuus. Urpilaisen (2012, 43) saamista tuloksissa lapset ovat olleet väsyneitä aamuisin hoitoon mennessään, tässä tutkimuksessa saadut tulokset viittaavat samaan. Urpilaisen mukaan tällöin on ilmennyt myös kiukkuisuutta (mts.44), mutta tähän eivät nyt saadut tulokset viittaa.

Kuten myös aiemmissa tutkimuksissa (Rönkä, Laitinen & Malinen 2009,220) on todettu myönteisten mielialojen olevan enemmän esiintyviä kuin negatiivisten. Iloisuutta on arvioitu tässäkin tutkimuksessa esiintyneen huomattavasti useammin kuin negatiivisia tunteita (kiukkuisuutta, surullisuutta, huolestuneisuutta ja väsymystä). Kaiponen (2005, 75) kirjoittaa tuloksissaan lasten ja aikuisten näkemyseroista, hänen mukaansa aikuiset ja lapset kokevat ja tuntevat asiat hyvin eri tavoin. Lapsi ajattelee usein vastatessaan sen hetken tunteita, kun aikuinen vastatessaan kysymykseen ”Miten päivä on mennyt?” saattaa miettiä myös muutaman tunnin takaisia tilanteita ja tehdä arvionsa sen mukaisesti.

Maijan, Pekan ja Villen arvioimat tunteet sekä aikuisten arvioimat tunteet ovat samansuuntaisia. Aikuisten suurempi asteikko antaa mahdollisuuden suurem-

paan vaihteluun, joten kuviot näyttävät hieman erilaisilta. Kuvioiden 9, 14 ja 19 mukaan aikuiset ovat arvioineet lapsessa enemmän negatiivisia tunteita kuin mitä lapsi itse on tunnistanut. Kasvattajien sekä vanhempien arvioimien tunteiden erilaisuutta olisi mielenkiintoista arvioida enemmän, mutta kuten taulukosta 1 voi nähdä, on kotoa ja hoidosta annettujen tulosten määrät kovin vaihtelevia eikä sen vuoksi vertailukelpoisia.

Lapsen sosioemotionaalista hyvinvointia ajatellen antavat vanhempien sekä kasvattajien arviot hyvän kuvan lapsen tunteiden ymmärtämisestä sekä havainnoinnista. Kasvattajat ja vanhemmat ovat selkeästi kykeneviä lapsen tunteisiin samaistumiseen, sillä saadut tulokset lapsen tunteiden ilmenemisestä ovat melko samanlaisia.

Kiukkuisuus kotona

Tutkimusongelmaan ”Onko lapsen tunteiden esiintymisellä eroa kotona ja hoidossa? Vaikuttaako vuorokauden aika tähän?” etsitään vastausta sekä koko tutkimusjoukosta että tapausten kautta. Koko tutkimusjoukon (n=14) sekä tarkemmin tarkasteltujen yksilöiden omat arviot kiukkuisuuden tunteesta osoittavat, että lapsi osoittaa kiukkua huomattavasti enemmän kotona kuin hoidossa ollessaan (katso kuvio 6). Kuviosta 6 voi nähdä myös lasten arvioineen tuntevansa enemmän iloa kotona kuin hoidossa ollessaan. On kiintoisaa huomata, ettei yksikään kolmesta lapsesta, joiden tunteita on tarkasteltu tarkemmin, tuntenut kiukkua ollessaan päiväkodissa.

Keskiarvot lasten tunteista osoittavat että kiukkuisuus sai lapsen hoidossa ollessa keskiarvon 1,02 ja kotona ollessa 1,19. Tunteiden esiintymisellä vuorokauden ajan mukaan on pientä vaihtelua, sen voi nähdä myös kuviosta 6. Lapset kokivat olonsa iloisimmiksi ja kiukkuisimmiksi kotona, vuorokauden ajasta riippumatta. Väsyneimmiksi lapset tunsivat itsensä aamuisin hoidossa, kuten myös Urpilainen (2012, 43) on todennut, ja iltaisin väsyneimmiksi kotonaan. Surullisuuden ja huolestuneisuuden erot ovat huomattavan pieniä ja vaihtelevia.

Tapaustutkimuksen joukolla, Maijalla, Pekalla ja Villellä oli kaikilla havaittavissa tunnepiikki jonain päivänä kotona ollessaan. Tämän tunnepiikin oli myös huomannut vanhempi. Maijalla se oli vapaapäivänä, lauantai-iltana (kuvio 12) ja Villellä niin ikään vapaapäivänä, maanantai-iltana (kuvio 22). Pekan tunnepiikki ei ole yhtä selkeä, mutta se on havaittavissa kotona maanantaina ja keskiviikkona päivällä (kuvio 16). Rönkä, Laitinen ja Malinen (2009, 204) toteavat perheilmapiiirin kotona olevan usein tunteiden sähköistämä. Heidän tutkimuksessaan saamansa tuloksen mukaan perheenjäsenet tapaavat kantaa päivän aikana kokemiaan tunteita mukanaan kotiin ja nämä tunteet siirtyvät helposti perheenjäseneltä toiselle (mts. 205, 207). Koti mielletään usein myös turvalliseksi paikaksi näyttää tunteita, jonka vuoksi lapsen saattaa olla helpompi näyttää tunteensa kotona. Voisi ajatella myös sosioemotionaalaisella hyvinvoinnilla ja kiintymissuhteella olevan tekemistä lapsen kotona esiintyvään kiukkuun.

Kivaa lähteä hoitoon

Iltaisin päiväkodissa olleille lapsille (yhteensä 12 vastausta) esitettiin kymmenen väittämää, joihin vastausvaihtoehdot olivat kyllä tai ei. Yksi väittämistä oli ”Tykkäsin tulla tänään päiväkotiin.” Tähän oli lapsilta 11 vastausta ja kaikki 11 olivat ”kyllä” vastauksia. Lapset olivat kokeneet hoitoon lähtemisen iloisena asiana. Tämä näkyy myös Maijan, Pekan ja Villen arvioimissa tunteissa päivinä jolloin hoitoon lähteminen on ollut edessä. He ovat oman arvionsa mukaan olleet tuolloin joko tosi tai melko iloisia.

Kaiposen (2005, 45) esittelemistä tuloksista käy ilmi, että vuorohoito nähdään välillä pelastavana vaihtoehtona ja myös lapsen kannalta parhaana. Kuten hän tutkimuksessaan viittaa erään vanhemman todenneen, ei lapselle tarvitse ”järjestellä aina eri hoitajia esim. iltavuorossa”. Kaiponen (2005, 48) on tutkinut myös päiväkotiin tulemistä ja sieltä lähtemistä. Hänen tuloksissaan päiväkotiin tulemisen lapset ovat kokeneet asteikolla 1-3 keskiarvoltaan 2,1. Tässä tutkimuksessa kasvattajat ovat päivällä antamissaan vastauksissaan arvioineet miten lapsi on viihtynyt kyseisenä päivänä hoidossa ja keskiarvo tästä on 6,3 asteikolla 1-7.

Perhemuoto suhteessa arkeen ja hyvinvointiin

Kolmas tutkimusongelma oli ”Miten perhemuoto näkyy lapsen ja perheen arjessa ja hyvinvoinnissa?” Tätä tarkastellaan tapaustutkimuksen kautta; Maijan, Pekan ja Villen arkea tarkastellen. Lasten tunteet eivät suoraan vaikuta perheen arkeen, mutta se miten lapset voivat ja mitä he tuntevat heijastuu myös vanhempiin ja perheen arkeen sekä hyvinvointiin.

Ydinperheen, yksinhuoltajan sekä uusperheen arki näyttäytyi tulosten varjossa erilaiselta. Ydinperheessä asuvan Maijan omat arviot tunteista tutkimusviikon aikana olivat kohtalaisen tasaiset. Yksinhuoltajaäidin kanssa asuva Pekka arvioi tutkimusviikon aikana kokevansa eniten erilaisia tunteita ja niiden vaihteluita, aikuisen arvioissa Pekan tunteet näyttävät taas tasaisimmilta. Uusperheessä kasvavan Villen tunteet viikon aikana taas olivat kaikkein tasaisimmat ja yksipuolisimmat. Lasten tunteet olivat yksilöllisiä, eikä niitä voi yleistää tietyn perhemuodon edustajille kuuluviksi, myös tutkittavan joukon pieni koko ei tässä kohtaa anna mahdollisuutta tehdä johtopäätöksiä.

Hoitopäiviä tutkimusviikon aikana tapaustutkimuksen lapsilla oli vaihtelevasti, Maijalla oli kaksi vapaapäivää, Pekalla yksi ja Villellä peräti neljä. Tämä viestii yksinhuoltajan arjen kiireellisyydestä, ydinperheen arjen ”tyypillisyydestä” kahdella vapaapäivällään ja uusperheen arjen monimuotoisuudesta. Perhemuodon voi siis todeta vaikuttavan perheen arkeen jollakin tasolla tai ainakin se vaikuttaa arjen rakentumiseen. Perheen hyvinvoinnin kannalta perhemuodolla ei näiden tulosten perustella voi sanoa olevan vaikutusta. Myös Kivijärvi, Rönkä ja Hyväluoma (2009, 59) tulevat tutkimuksessaan tulokseen, ettei perhemuoto vaikuta stressin kokemukseen arjessa.

Työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen

”Työn ja perheen yhteensovittaminen on eräs nyky-yhteiskunnan kehityksen solmukohdista”

Salmi 2004a, 2

Viimeinen tutkimusongelma oli ”Aiheuttaako työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen hankaluuksia?” Kysymystä tarkastellaan koko joukon (n=14) sekä tapausten kautta, nimenomaan vuorotyön näkökulmasta. Aiemmin esitettyjen keskiarvojen mukaisesti työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen on tutkimuksen valossa koettu melko helpoksi, keskiarvon ollessa 5,8. Myös Kaiponen (2005) on tutkimuksessaan ollut kiinnostunut työn ja perheen yhteensovittamisesta, hänen saamissaan tuloksissa (2005, 43) ei koettu hankaluutta perheen ja työn yhteen sovittamisessa, vuorotyö oli vanhempien oma valinta eikä aiheuttanut ylimääräisiä ongelmia. Aiemmin esitelty Suhosen ja Salmen (2004a, 86) tulos taas kertoi vuorotyöntekijöiden selkeästä ajan puutteesta puolison kanssa.

Myös Laitinen (2007) on tutkinut miten vanhempien työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen onnistuu. Hänen saamissaan tuloksissa vanhemmat kokivat enemmän positiivista siirräntää työstä kotiin kuin negatiivista (mts. 42). Huonona puolena ilmeni, ettei aikaa omalle hyvinvoinnille juuri jää (mts. 44). Salmi (2004b, 174) kiteyttää, ”*työn ja perheen yhdistämisen joustavien käytäntöjen kehittyminen työpaikalla ei ole etuoikeuksien järjestämistä joillekin, vaan hyödyksi kaikille jossain elämänvaiheissa.*” Hän viittaa tällä myös ikääntyvien työntekijöiden hyötyvän työn ja perhe-elämän yhdistämisen helpottamisesta esimerkiksi hoitaessaan omia ikääntyviä vanhempia.

Malisen ja Röngän (2009, 191-192) tutkimuksessa työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen koettiin helpoimmaksi viikonloppuisin, kun oli vapaata töistä. Tässä tutkimuksessa, keskityttäessä vuorotyötä tekeviin vanhempiin, ei viikonloppu aina ole vapaapäivä. Kolmen tapauksen tuloksissa ilmenee työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen helppous vapaapäivinä; Maijan kohdalla sunnuntaina, Pekan kohdalla maanantaina sekä Villen kohdalla sunnuntaina ja tiistaina. Jokaisena vapaapäivänään tapaustutkimuksen tapaukset eivät kui-

tenkaan arvioineet yhteensovittamisen olleen erittäin helppoa. Kuten Maijan vapaapäivänä, lauantaina, sai työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen yhden matalimmista arvoista.

Salmen (2004b, 168) tekemän tutkimuksen tuloksena esitellään että työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen kysymykset ovat nousseet entistä enemmän esille työpaikoilla. Hän kertoo yhteensovittamisen helpottamisen olevan yhteydessä muun muassa työntekijöiden jaksamiseen ja työpaikan parempaan imagoon (mts. 169). Iltalehden nettisivujen artikkelissa ”Lapsi sairaana päivähoitoon, miksi?” 18.4.2013 tuodaan esille pätkätöiden aiheuttama hankaluus muun muassa lapsen sairastaessa. Artikkelissa kirjoitetaan työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen aiheuttavan vanhemmille paineita ja ylimääräistä stressiä mennä töihin. Aula (2010) kirjoittaa kuinka esimerkiksi Norjassa molemmat alle 3-vuotiaan lapsen vanhemmat eivät voi olla ilta- ja yötyössä. Mikäli tällainen tilanne on, täytyy työnantajan järjestää toiselle vanhemmalle päivätyötä.

Tässä tutkimuksessa saatujen tulosten perusteella ei voi tehdä johtopäätöstä, että vuorotyö hankaloittaisi perhe-elämää. Tarvittaisiin vertailujoukko, joiden vastauksia voisi verrata nyt saatuihin tuloksiin. Vanhemmat ovat joka tapauksessa arvioineet yhteensovittamisen kohtalaisen helpoksi. Tässä tutkimuksessa ei kysytty syitä työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen helppoudelle tai hankaluudelle. Näitä syitä ovat selvittäneet monet muut. Perälän ja muiden (2011, 37-39) tutkimuksessa vanhemmat kokivat suurimmaksi huolekseen oman jaksamisen sekä siihen liittyvän perhe-elämän ja työn yhteensovittamisen. Kinnusen ja muiden (2009, 137) tutkimuksessa ilmeni, että molemmat vanhemmat näkevät ajan ongelmana perhe-elämän ja työn yhteensovittamisessa.

7.2 Tutkimuksen toteutuksen arviointia

Kyselytutkimus ja sen toteuttaminen ovat Postia Illiltä! -tutkimuksen projekti-työntekijöiden asettamia ja toteuttamia. Koska tuli tutkimukseen mukaan vasta

tulosten olemassaolon jälkeen ja asettelin tutkimusongelmat saatujen vastausten pohjalta, tutkimuksen lähtöasetelmat ovat erilaiset kuin yleensä. Koska en ollut mukana tutkimusprosessin alussa, ei minulla ole henkilökohtaista tietoa miten tutkimus on toteutettu. Tietoa on saatu hankkeen projektityöntekijöiltä Postia Illiltä!- tutkimuksen etenemisestä ja sen perusteella on kirjoitettu tutkimuksen etenemisestä. Näin ollen jotain tietoa voi puuttua, vaikka olen pyrkinyt selostamaan kaiken mahdollisimman tarkasti. Näin jälkikäteen on asioita, joita olisi ollut mielenkiintoista tietää tuloksia analysoidessa. Muun muassa lasten hoitopäivän pituus sekä aikuisten työaika ja työpäivän pituus olisi ollut tutkimuksen kannalta oleellisia tietoja arvioidessa esimerkiksi työn ja perhe-elämän yhteensovittamista.

Tutkimukseen tuo lisäarvoa sen todellinen kyky antaa lasten puhua omalla äänellään, eikä vanhempien kirjatessa lastensa kertomia vastauksia. Kallio (2010, 170) kirjoittaa lapsen oman äänen kuulumisen sekä osallisuuden muodostuneen yhdeksi itsestään selväksi periaatteeksi 2000-luvun lapsuuden tutkimuksen menetelmissä. Kun lapsi on itse saanut vastata, on mahdolliset vanhempien ja kasvattajien tulkinnat jääneet pois. Myös suoraan puhelimeen vastaaminen on lisännyt tutkimuksen tulosten luotettavuutta. Tutkittavan ei ole tarvinnut ajatella mitä tutkija hänen vastauksistaan ajattelee ja ovatko vastaukset ”oikein”. Toisaalta suorassa haastattelutilanteessa tutkija olisi saanut havaintoja muun muassa elekielestä, joka sekin kertoo paljon. Jo aiemmin esitelty Illin tarina on johdatellut lapset tunteiden aiheeseen ja myös se on ollut tutkimuksen luotettavuuden kannalta positiivinen tekijä.

Tulokset - luvussa tunteita esitellessä, on monin paikoin käytetty keskiarvoja, jotka myös Röngän, Laitisen ja Malisen (2009, 216) mukaan vääristävät tuloksia. Kukaan yksilö ei ole vastannut juuri keskiarvovastausten mukaisesti, vastaukset voivat vaihdella suurestikin. Mediaani, keskimäinen luku, jota osissa kohtia tutkimusta tuodaan esille, antaa enemmän osviittaa tuloksista ja siitä minkä arvoisia tuloksia on paljon. Tässä tutkimuksessa keskiarvo osoittautui mediaanin rinnalla hyvin osuvaksi tarkastelukeinoksi. Tutkimuksen analysoinnissa on käytetty ainoastaan Excel ohjelmaa, vaikka myös SPSS tilasto-

ohjelman käyttö olisi ollut mahdollista. Käyttämällä SPSS ohjelmaa, joka on suunniteltu tilastotieteelliseen analysointiin, olisi varmasti saatu kattavampia tuloksia, mutta ajan rajallisuuden vuoksi ei kyseisen ohjelman käytön opettelu tuntunut tarkoituksenmukaiselta.

Tutkimusta arvioidessa monet asiat mietityttävät. Ovatko kasvattajat voineet omalta osaltaan vaikuttaa tutkittavien joukkoon potentiaalisia perheitä mukaan tutkimukseen valikoidessaan? Tutkimusta käytiin esittelemässä vuorohoitoyksiköille, joista kasvattajat valikoivat mukaan potentiaalisia perheitä. He ovat voineet valita usein hoidossa olleita lapsia tai ”mukavasti käyttäytyviä”. Myös vanhempien ja kasvattajien halu ja kyky arvioida lapsella olevan negatiivisia tunteita mietityttää. Koska kyse on ollut tutkimuksesta, ovatko vanhemmat halunneet antaa lapsesta positiivisemmän kuvan kuin mitä tosiaan ajattelevat? Kivijärvi, Rönkä ja Hyväluoma (2009, 67) tuovat esille omassa tutkimuksessaan Galinskyn (2000) mielipiteen siitä, että vanhemmat arvioivat omaa vanhemmuuttaan lapsiaan myönteisemmin. Voi siis ajatella vanhempien myös arvioivan oman lapsensa käytöstä myönteisemmin kuin mitä se todellisuudessa on. Myös kyselyyn vastaamatta jääneet hetket ovat mielenkiintoisia tutkimusta arvioitaessa. Silloin, kun kyselyyn ei ole vastattu voi kuvitella perheellä olleen kiire tai muita asioita hoidettavina. Se osaltaan enteilee kiireestä ja arjen hankaluudesta. jolloin kirjatut ja saadut tulokset antavat positiivisemmän kuvan arjesta.

Osa kyselyn kysymyksistä on myös ollut hieman johdattelevia ja ne olisi voinut muotoilla toisin. Esimerkiksi lapsille suunnatuissa kyllä/ei väittämissä (kuvio 7), on selkeästi nähtävissä, etteivät lapset ole ymmärtäneet ainakaan kaikkia kysymyksiä. He ovat samaan aikaan arvioineet päiväkodissa olleen mukavaa ja tylsää. Myös se, miten vanhemmat ja kasvattajat ovat lasten tunteiden ilmenemistä arvioineet, ovat olleet hyvin yksilöllisiä. Jokaisella on oma käsitys siitä, mikä on tosi iloisen ja melko iloisen ero. Kahden vanhemman perheissä kotona on ollut useampi arvioija ja hoidossa kasvattajia arvioimassa lasta on voinut myös olla useampia.

Tutkimuksesta saadut tulokset antoivat vuorohoidosta positiivisen kuvan, kasvattajat ovat herkkiä lasten tunteille ja kykenevät niitä arvioimaan, lapset tykkäävät tulla hoitoon, mutta tunteita osoitetaan mieluummin kotona, kuten aiemmissakin tutkimuksissa on todettu. Työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen koetaan melko helpoksi, erityisesti vapaapäivinä. Perhemuodon vaikutuksesta perheen arkeen ja hyvinvointiin ei tämän tutkimuksen perusteella saatu riittävästi tietoa johtopäätösten tekoon. Tämä on aihe, joka olisi mielenkiintoinen tutkittavaksi ihan pelkästäänkin.

7.3 Jatkotutkimusideoita

Kuten jo aiemmin on todettu, on vuorohoidosta viimeaikoina ilmestynyt entistä enemmän tutkimuksia ja Perheet 24/7 -hankkeen myötä niitä tulee varmasti myös lisää lähitulevaisuudessa. Monet tutkimukset ovat keskittyneet vuorohoidon rakentumiseen ja siihen, miten lapset arjen epätyypillisinä aikoina hoidossa ollessaan kokevat. Nämä ovat tärkeitä seikkoja, joista on syytä saada tietoa, mutta myös muut tekijät vuorohoidon ympärillä olisivat mielenkiintoisia tutkittavia. Esimerkiksi vanhempien työn vaikutus lastensa arkeen ja miten lapset sen kokevat. Tässä tutkimuksessa lapset eivät suoraan arvioineet vanhempien työn vaikuttavuutta arkeensa, mutta olisi kiinnostavaa tutkia nimenomaan, miten lapset näkevät vanhempiensa työssäkäynnin.

Myös hoitopäivien pituuden vaikutus lapsen tunteisiin ja niiden kehittymiseen olisi yksi mielenkiintoinen aihe, johon voisi paneutua tarkemmin. Tämän tutkimuksen tuloksissa oli harmittavan vähän iltoja ja öitä hoidossa viettäneitä lapsia, joten tutkittavien hoitajaksot eivät ole voineet olla kovin pitkiä. Tutkimus voisi keskittyä nimenomaan niihin lapsiin, jotka viettävät hoidossa pitkiä jaksoja kerrallaan ja miten he tämän kokevat, tunteeko lapsi tällöin ikävää kotiin. Tällä tavoin saataisiin tietoa miten pitkät hoitopäivät näyttäytyvät lapselle. Myös yöhoidon tarkempaa vaikutusta olisi mielenkiintoista tutkia suuremmalla joukolla.

Kuten edellä on todettu, on perinteisinäkin aikoina työskentelevien vanhempien välillä hankala sovittaa työtä ja perhe-elämää yhteen, esimerkiksi lapsen sairastaessa. Työn ja perhe-elämän yhteensovittamisesta on monia tutkimuksia, mutta kaiken kehittyessä, olisi tämän seikan tarkastelu tarpeen yhä useammin. Tämmöiseen tarkasteluun voisi ottaa näkökulmaksi erityisesti perheiden sisäiset tekijät; perhemuodon, perheen koon sekä niiden vaikutuksen yhteensovittamiseen.

LÄHTEET

5th European Working Conditions Survey. 2012. Working environment and work organization. European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions. Viitattu 18.3.2013.

<http://www.eurofound.europa.eu/pubdocs/2011/82/en/1/EF1182EN.pdf>

Ahonen, T. & Pakarinen, P. 2012. Lasten mobiilipäiväkirja- ChildCoach. Opin-
näytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu, tekniikan ja liikenteen ala, me-
diatekniikan koulutusohjelma

Ainasoja, T. 2009. Pysyvä henkilöstö vuorohoidon kivijalka. Opettaja 13/2009,
14-16. Viitattu 21.3.2013.

http://www.opettaja.fi/pls/portal/docs/PAGE/OPETTAJALEHTI_EPAPER_PG/2009_13/page14.htm

Alasuutari, M. 2003. Kuka lasta kasvattaa? Vanhemmuuden ja yhteiskunnalli-
sen kasvatuksen suhde vanhempien puheessa Tampere: Gaudeamus.

Aluehallintovirasto. Lasten päivähoito ja kotihoidon tuki. 2012. Viitattu
17.3.2013.

<http://www.avi.fi/fi/virastot/lansijasisasuomenavi/Sosiaalijaterveydenhuolto/Sosiaalihuolto/Sivut/Lastenpaivahoitojakotihoidontuki.aspx>

Asetus lasten päivähoidosta. 16.3.1973/239. Viitattu 18.3.2013.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730239>

Aula, M.-K. 2010. Mitä 24/7 -yhteiskunta tarkoittaa lasten kannalta? Lap-
siasiavaltuutettu. Viitattu 18.3.2013.

<http://www.lapsiasia.fi/nyt/puheenvuorot/kirjoitukset/kirjoitus/-/view/1507536>

Bolger, N., Davis, A. & Rafaeli, E. 2003. Diarymethods: Capturing Life as it is
lived. Annual Review of Psychology, 54. 579-616 Viitattu 25.3.2013.

<http://www.columbia.edu/~nb2229/docs/bolger-davis-rafaeli-arp-2003.pdf>

Castrén, A.-M. 2009. Mahtuuko ero perheeseen? - Perheen hajoaminen ja
uusperhe perheenä. Teoksessa Vieras perheessä. Toim. R. Jallinoja. Tampe-
re:Juvenes print, 106-127.

Eduskunnan täysistunto 11/2013. Valtioneuvoston selonteko kauppojen au-
kioloajan laajentamisen vaikutuksista. 2013. Puheenvuorot. Viitattu 14.3.2013.

<http://puheenvuorot.kansanmuisti.fi/istunnot/11-2013/17371-valtioneuvoston-selonteko-kauppojen-aukioloajan-laajentamisen-vaikutuksista>

Eriksson, P. & Koistinen, K. 2005 Monenlainen tapaustutkimus. Kuluttajatut-
kimuskeskus. Viitattu 28.3.2013.

http://www.ncrc.fi/files/4957/2005_04_verkkojulkaisu_tapaustutkimus.pdf

Färkkilä, N., Kahiluoto, T. & Kivistö, M. 2006. Lasten päivähoiton tilannekatsaus- Syyskuu 2005. Helsinki: Sosiaali ja terveysministeriö. Viitattu 20.3.2013. <http://pre20090115.stm.fi/hl1147933743069/passthru.pdf>

Hannuniemi, T. 2011. Kurkistus lapsen arkeen vuorohoidossa. Pro gradu-tutkielma. Helsingin yliopisto, Opettajankoulutuslaitos, Käyttäytymistieteellinen tiedekunta. Viitattu 23.3.2013. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/28606/kurkistu.pdf?sequence=1>

Helenius, A. & Korhonen, R. 2005. Leikin asema ja ohjaus lapsiryhmän muokkaavana tekijänä. Teoksessa Lapsen sosiaalisen kehityksen moninaisuus. Toim. T. Parkkinen ja S. Keskinen. Turku: Turun ammattikorkeakoulu, 21-32.

Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma. 2007. Sosiaalivirasto. Viitattu 21.3.2013 http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/ee9c4b41-bd4b-4e97-bfe6-b1386a306067/Hki_varhaiskasvatussuunnitelma.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ee9c4b41-bd4b-4e97-bfe6-b1386a306067

Hintikka, T. 2013. Sähköpostiviesti 21.3.2013 Illi-opparista.

Hintikka, T. 2010. Kasvun kehityksen ja oppimisen tukeminen-opintojakson materiaali. Jyväskylän ammattikorkeakoulu, luentomateriaali.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2010. Tutki ja kirjoita. 15.-16.p. Hämeenlinna: Tammi.

Jallinoja, R. 2009. Vieras perheessä: suhteen hahmotus. Teoksessa Vieras perheessä. Toim. R. Jallinoja. Tampere: Juvenes print, 11-31.

Jyväskylän Ammattikorkeakoulu. 2012. Perheet 24/7 -hankeen tiivistelmä. Viitattu 2.1.2012. http://www.jamk.fi/download/36907_Perheet_247_tiivistelma_logolla_2012.pdf

Jyväskylän varhaiskasvatussuunnitelma. 2010. Jyväskylän kaupunki, lasten päivähoitopalvelut. Viitattu 21.3.2013. http://www.jyvaskyla.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/jyvaskyla/embeds/jyvaskylawwwstructure/38242_JKLvasu.pdf

Jyväskylän vuorohoidon linjaukset. 2011. Jyväskylän kaupunki, Lasten päivähoitopalvelut. Viitattu 21.3.2013. http://www.jkl.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/jyvaskyla/embeds/jyvaskylawwwstructure/45179_vuorohoidon_linjaukset_20110101pdf.pdf

Kaiponen, S. 2005. Ympäri vuorokautisen päiväkodin arki: tapaustutkimus päiväkirjojen kuvailemana. Pro-gradu tutkielma. Jyväskylän yliopisto, Varhaiskasvatuksen laitos. Viitattu 23.3.2013. https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/18200/URN_NBN_fi_jyu-2006184.pdf?sequence=1

Kalliala, M. 2003. Korvaamaton leikki. Teoksessa *Pesästä lentoon –kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle*. Toim. J. Sinkkonen. Vantaa: Dark, 184-209.

Kalliala, M. 2008. *Kato mua! –kohtaako aikuinen lapsen päivähoitossa?* Helsinki: Yliopistopaino.

Kallio, P. K. 2010 Lasten ja nuorten epäsuoran kohtaamisen etiikka. Teoksessa *Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka*. Toim. H. Lagström, T. Pösö, N. Rutanen ja K. Vehkalahti. Nuorisotutkimusseura: Helsinki, 163-187.

Kangaspuro, A. 2013. Lapsi sairaana päivähoitoon, miksi? *Iltalehti* 18.4.2013. Viitattu 18.4.2013.
http://www.iltalehti.fi/perhe/2013041816904076_pr.shtml

Kanninen, K. & Sigfrids, A. 2012. *Tunne minut! – Turva ja tunteet lapsen silmin*. Juva: PS-kustannus.

Karhu, M. 2012. Vanhempien kokemuksia vuorotyön ja perhe-elämän yhteensovittamisesta. *Opinnäytetyö, Saimaan ammattikorkeakoulu, Sosiaali- ja terveysala, hoitotyön koulutusohjelma*. Viitattu 21.3.2013.
http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/49007/karhu_maya.pdf?sequence=1

Karikoski, H. & Tillikka, A. 2011 *Eheä kasvunpolku-haaste yhteistyölle*. Teoksessa *Varhaiskasvatuksen käsikirja*. Toim. E. Hujala & L. Turja. Juva: PS-Kustannus, 77-92.

Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. *Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta-opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen*. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Oppaita 63. Vaajakoski: Gummerus.

Kaskela, M. & Kronqvist, E.-L. 2007. *Niin ainutlaatuinen – näkökulmia lapsen yksilölliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan*. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Jyväskylä: Gummerus.

Keltinkangas-Järvinen, L. 2010. *Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot*. Juva: WSOY.

Kinnunen, U., Malinen, K & Laitinen, K. 2009. 6. Työn ja perheen yhteensovittaminen: perheiden kokemuksia ja ratkaisuja. Teoksessa *Perhe-elämän paletti-Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa*. Toim. A. Rönkä, K. Malinen ja T. Lämsä. Juva: PS-Kustannus, 125-147.

Kivijärvi, S, Rönkä, A. & Hyväluoma, J. 2009. 3. Vanhemmuus arjessa: neuvottelua, hässäköitä ja hassuttelua. Teoksessa *Perhe-elämän paletti-Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa*. Toim. A. Rönkä, K. Malinen ja T. Lämsä. Juva: PS-Kustannus, 47-68.

Koivula, M. 2004. Vanhempien kokemuksia perhetyöstä päiväkoidissa. Teoksessa Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoitossa. Toim. S. Keskinen ja H. Virjonen. Helsinki: Tammi, 73-104.

Koivunen, P-L. 2009. Hyvä päivähoito – Työkaluja sujuvaan arkeen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Komi, T. 2012. Varhaiskasvatustilain kivinen polku. Lastentarha 2/2012, 14-15.

Koroma, J. 2001. Työn ja perhe-elämän suhdetta ei voi normittaa. Teoksessa Kohtaamispaikkana lapsuus-vuoropuhelua lapsen maailmasta. Toim. S. Sulku ja J. Aromaa. Helsinki: Edita, 115-120

Kronqvist, E.-L. 2001. ”Ystävykset yhdessä” – vuorovaikutussuhteet lapsen kehityksessä. Teoksessa Puheenvuoroja lapsista ja varhaiskasvatuksesta. Toim. E. Hujala. Jyväskylä: Gummerus, 58-77.

Kyrönlampi-Kylmänen, T. 2010. Lapsen hyvä arki. Hämeenlinna: Kirjapaja.

Laitinen, K. 2007. Vanhempien kokemuksia työn ja perheen yhteensovittamisesta pikkulapsiperheiden arjessa. Pro gradu tutkielma. Jyväskylän yliopisto, Varhaiskasvatuksen laitos. Viitattu 25.3.2013.

https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/18207/URN_NBN_fi_jyu-2007417.pdf?sequence=1

Laki Lasten päivähoitosta 1973L 19.1.1973/36. Viitattu 19.3.2013
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>

Lammi-Taskula, J & Salmi, M. 2004. 3.1. Aikaa työlle, aikaa perheelle. Teoksessa: Puhelin, mummo vai joustava työaika? –työn ja perheen yhdistämisen arkea. Toim. M. Salmi ja J. Lammi-Taskula. Saarijärvi: Gummerus, 30-39

Lehtinen, A-R. 2001. Vertaissuhteiden merkitys lasten elämässä. Teoksessa Puheenvuoroja lapsista ja varhaiskasvatuksesta. Toim. E. Hujala. Jyväskylä: Gummerus, 78-100.

Liimola, A. 2013. Lain varmistettava laatu. Lastentarha 2/2013, 5.

Lujala, E. 2008. Suomen Julkisen varhaiskasvatuksen peruskiviä. Teoksessa Pedagogiikan palikat. Toim. A. Helenius & R. Korhonen. Helsinki: WSOY, 202-214.

Lyytinen, H., Eklund, K & Laakso, M-L. 2001. Varhainen kognitio, temperamentti ja vuorovaikutus. Teoksessa Näkökulmia kasvatustieteeseen - Kehitys kontekstissaan. Toim. P. Lyytinen, M. Korhonen ja H. Lyytinen. Porvoo: WSOY, 40-65.

- Lönnqvist, J. 2001. Missä on lapsi ja lapsuus? Teoksessa Kohtaamispaikkana lapsuus-vuoropuhelua lapsen maailmasta. Toim. S. Sulku ja J. Aromaa. Helsinki: Edita, 7-10.
- Malinen, K. & Rönkä, A. 2009. 8. Mihin aika riittää? Teoksessa Perhe-elämän paletti-Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Toim. A. Rönkä, K. Malinen ja T. Lämsä. Juva: PS-Kustannus, 179-202.
- Malinen, K., Rönkä, A., Lämsä, T. & Tolvanen. 2009. 2 Päiväkirjamenetelmä Paletti-tutkimuksessa. Teoksessa Perhe-elämän paletti-Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Toim. A. Rönkä, K. Malinen ja T. Lämsä. Juva: PS-Kustannus, 21-43.
- Malinen, K., Rönkä, A., Lämsä, T., Sevón, E., Poikonen, P.-L. & Kinnunen, U. 2009. 11. Päiväkirjamenetelmän toimivuus ja sovellusmahdollisuudet. Teoksessa Perhe-elämän paletti-Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Toim. A. Rönkä, K. Malinen & T. Lämsä. Juva: PS-Kustannus, 251-272
- Miettinen, J. 2008. Vuorotyö ja terveys. Viitattu 18.3.2013. http://www.ebm-guidelines.com/dtk/shk/avaa?p_artikkeli=ttl00526
- Mikkola, P. & Nivalainen, K. 2009. Lapselle hyvä päivä tänään –näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen. Saarijärvi: Pedatieto
- Munter, H. & Siren-Tiusanen, H. 1999. Osallistuva kvalitatiivinen lähestymistapa kolmea vuotta nuorempien lasten päivähoidon tutkimisessa. Teoksessa Varhaiskasvatuksen tutkimusmenetelmiä. Toim. I. Ruoppila, E. Hujala, K. Karila, J. Kinos, P. Niiranen ja M. Ojala. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino, 177-193.
- Niemelä, E. 1999. Sosioemotionaalinen kehitys ja sen häiriöt. Jyväskylän yliopisto: Erityispedagogiikan laitos
- Niskanen, L. & Luostarinen, J. 2013. Varhaiskasvatuksen asiantuntija tarttui toimeen. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Viitattu 13.3.2013. <http://www.minedu.fi/etusivu/arkisto/2013/1701/varhaiskasvatus.html?lang=fi>
- Nummenmaa, A-R. 1976. Vuorokautisen lastenhoidon kehittämisprojekti. Tampereen yliopiston psykologian laitoksen tutkimuksia.
- Palviainen, T. 2007. Karuselli pyörii, lapset siinä hyörii – Tutkimus vuorohoidon arjesta henkilöstön näkökulmasta tarkasteltuna. Pro-gradu tutkielma. Jyväskylän yliopisto, Varhaiskasvatuksen laitos. Viitattu 14.3.2013. https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/18211/URN_NBN_fi_jyu-2007587.pdf?sequence=1
- Perälä, M-L., Salonen, A., Halme, N. & Nykänen, S. 2011. Miten lasten ja perheiden palvelut vastaavat tarpeita? -vanhempien näkökulma. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 36/2011. Tampere: Juvenus Print.

Polamo, K. 2009. 100 ja 1 kysymystä päivähoidosta – kirja päivähoitoikäisen lapsen vanhemmille. 2.tark.p. Helsinki: Picaset.

Polamo, K. 2010. Työparityö päiväkodissa. 2. Uud.p. Helsinki: Picaset.

Ritala-Koskinen, A. 2009. Kuinka uusperhe kesytetään? Teoksessa Vieras perheessä. Toim. R. Jallinoja. Tampere:Juvenes print, 128-145.

Ruoppila, I. 1999. Lasten tutkimuksen eettisiä kysymyksiä. Teoksessa Varhaiskasvatuksen tutkimusmenetelmiä. Toim. I. Ruoppila, E. Hujala, K. Karila, J. Kinos, P. Niiranen ja M. Ojala. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Rönkä, A. 2001. Vanhempien työpaineet ja ajanpuute heijastuvat lapseen. Teoksessa Kohtaamispaikkana lapsuus - vuoropuhelua lapsen maailmasta. Toim. S. Sulku ja J. Aromaa. Helsinki: Edita, 52-57.

Rönkä, A. & Kinnunen, U. 2009. Kun työstä tulee vieras perheessä. Teoksessa Vieras perheessä. Toim. R. Jallinoja. Tampere:Juvenes print, 83-105.

Rönkä, A, Laitinen, K & Malinen, K. 2009. 9. Miltä arki tuntuu? Teoksessa Perhe-elämän paletti- Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Toim. A. Rönkä, K. Malinen ja T. Lämsä. Juva: PS-Kustannus, 203-222.

Rönkä, A., Malinen, K & Lämsä, T. 2009. 1 Pikkulapsiperheiden arjen paletti. Teoksessa Perhe-elämän paletti- Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Toim. A. Rönkä, K. Malinen ja T. Lämsä. Juva: PS-Kustannus, 11-19.

Rönkä, A. & Teppo, U. 2013. Vuorohoitoa tutkimassa ja kehittämässä. Lastentarha 1/2013, 33-34.

Saarinen, P., Ruoppila, I. & Korhonen, I. 1991. Kasvatuspsykologian kysymyksiä. 2.uud. p. Salpausselän kirjapaino: Helsingin yliopisto Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.

Salmi, M. 2004a. 1 Työn ja perheen yhteensovittamisen kentät. Teoksessa: Puhelin, mummo vai joustava työaika. Toim. M. Salmi ja J. Lammi-Taskula. Saarijärvi: Gummerus, 1-9.

Salmi, M. 2004b. 6. Teesejä työn ja perheen yhteensovittamisen tulevaisuudesta. Teoksessa: Puhelin, mummo vai joustava työaika. Toim. M. Salmi ja J. Lammi-Taskula. Saarijärvi: Gummerus, 173-183.

Schaffer, H. 2004. Introducing Child Psychology. Cornwall: Blackwell Publishing.

Suhonen, A.-S. & Salmi, M. 2004a. Kahden kauppa: puolison merkitys. Teoksessa Puhelin, mummo vai joustava työaika. Toim. M. Salmi ja J. Lammi-Taskula. Saarijärvi: Gummerus, 74-88.

Suhonen, A.-S. & Salmi, M. 2004b. Yksin vastuussa arjesta. Teoksessa Puhe-
lin, mummo vai joustava työaika. Toim. M. Salmi ja J. Lammi-Taskula. Saari-
järvi: Gummerus, 89-96.

Sulku, S. 2001. Seikkailu lapsen maailmassa. Teoksessa Kohtaamispaikkana
lapsuus - vuoropuhelua lapsen maailmasta. Toim. S. Sulku ja J. Aromaa. Hel-
sinki: Edita, 21-28.

Suomen Akatemian Tutkimuseettiset ohjeet. 2003. Viitattu 26.3.2013.
<http://www.aka.fi/Tiedostot/Tiedostot/Julkaisut/Suomen%20Akatemian%20eettiset%20ohjeet%202003.pdf>

Suoninen, A. 2011. Lasten mediankäytöt vanhempien kertomina. Teoksessa
Lasten mediabarometri 2010: 0-8-vuotiaiden lasten mediankäyttö Suomessa.
Toim. S. Kotilainen. Iisalmi: Mediakasvatusseura ry. 15-44.

Säkkinen, S. 2011. Lasten päivähoito 2010 - Kuntakyselyn osaraportti. Ter-
veyden ja hyvinvoinninlaitos. Viitattu 21.3.2013.
http://www.stakes.fi/tilastot/tilastotiedotteet/2011/Tr37_11.pdf

Säkkinen, S. & Kuoppala, T. 2011. Lasten päivähoito 2010. Terveyden ja hy-
vinvoinnin laitos. Viitattu 21.3.2013,
http://www.stakes.fi/tilastot/tilastotiedotteet/2011/Tr46_11.pdf

Taipalus, J. & Norola A. 2012. ”Jos aikuinen tulis vähä silittämään ja olis siinä
koko yön – eikä lähtis minnekään” -Vuorohoito lapsen kokemana. Opinnäyte-
työ, Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Sosiaali- ja terveysala, sosiaalialan kou-
lutusohjelma. Viitattu 14.3.2013.
http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/48930/janika_taipalus.pdf?sequence=1

Tammelin, M. & Rönkä, A. 2012. Työtä kellon ympäri. Talentia-lehti. Viitattu
17.3.2013. http://www.talentia-lehti.fi/lehti/puheenvuorot?2868_m=3214

Tampereen varhaiskasvatussuunnitelma. 2007. Viitattu 21.3.2013.
<http://www.tampere.fi/tiedostot/5ns1cxtah/vasu07.pdf>

Tilastokeskus. 2012. 5. Lapsista 66 prosenttia asuu avioparien perheissä.
Perheet 2011. Vuosikatsaus. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 7.3.2013.
http://www.tilastokeskus.fi/til/perh/2011/02/perh_2011_02_2012-11-09_kat_005_fi.html

Tilastokeskus. 2010. 3 Työajat vuonna 2010. Työsuhteet ja työajat vuonna
2010. Viitattu 21.3.2013. http://www.stat.fi/til/tyti/2010/15/tyti_2010_15_2011-06-07_kat_003_fi.html

Tiusanen, E. 2008. Päivittäiset toiminnot päivähoidossa. Teoksessa Pedago-
giikan palikat. Toim. A. Helenius & R. Korhonen. Helsinki: WSOY, 79-97.

Työaikalaki 9.8.1996/605 Viitattu 19.3.2013.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19960605>

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan lausunto 19/2009 vp. 2009. Hallituksen esitys laiksi vähittäiskaupan aukioloajoista. Viitattu 14.3.2013.
[http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw/trip?\\${APPL}=utpvm&\\${BASE}=utpvm&\\${THWIDS}=0.44/1363287524_351324&\\${TRIPPIFE}=PDF.pdf](http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw/trip?${APPL}=utpvm&${BASE}=utpvm&${THWIDS}=0.44/1363287524_351324&${TRIPPIFE}=PDF.pdf)

Työryhmä aloittaa varhaiskasvatustilain valmistelun. 2013. Lastentarha 1/2013, 6.

Urpilainen, A. 2012. Lapsi vuorohoidossa: perheiden kokemuksia vuorohoidosta ja lapsen temperamentista ryhmäperhepäivähoitossa. Pro Gradu tutkielma. Jyväskylän yliopisto, Kasvatustieteiden laitos. Viitattu 14.3.2013.
<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/37812/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201205111639.pdf?sequence=1>

Varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset. 2002. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö. Helsinki: Edita. Viitattu 21.3.2013.
<http://pre20031103.stm.fi/suomi/pao/varhais2/kasvatus.pdf>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Oppaita 56. 2. tark.p. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino.

Vehkalahti, K., Rutanen, N., Lagström, H. & Pösö, T. 2010. Kohti eettisesti kestävä lasten ja nuorten tutkimusta. Teoksessa Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka. Toim. H. Lagström, T. Pösö, N. Rutanen ja K. Vehkalahti. Nuorisotutkimusseura: Helsinki, 10-21.

Vesterinen, M-L. 2011 Varhaiskasvatustien tulevaisuuden visio, muutokset ja haasteet. Teoksessa Sote-ennakointi – sosiaali- ja terveysalan sekä varhaiskasvatustien tulevaisuuden ennakointi. Toim. Vesterinen, M-L. Etelä-karjalalan koulutuskuntayhtymä, 121–126. Viitattu 21.3.2013.
http://www.oph.fi/download/133556_SOTE-ENNAKOINTI_loppuraportti.pdf

Väestöliitto. 2009. Mistä puhumme, kun puhumme perheestä? Viitattu 23.3.2013.
http://www.vaestoliitto.fi/parisuhde/uutta_parisuhdeista/parisuhdetutkimusta_tii_viesti/?x218948=219191

Väisänen, T. 2003. Aamusta iltaan ja yötä myöten – Lapsen arki vuorohoidossa. Pro gradu- tutkielma. Oulun yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunta. Viitattu 14.3.2013. www.verve.fi/Link.aspx?id=1020396

Välimäki, A.-L. 1999. Lasten Hoitopuu- Lasten päivähoitojärjestelmä Suomessa 1800- ja 1900-luvuilla. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.

Välivaara, C. 2009. Sijaisvanhempi ja sijoitetun lapsen tunteet- Viikko sijaisperheen arkea päiväkirjojen valossa. Pro-Gradu tutkielma. Jyväskylän Yliopisto, psykologian laitos. Viitattu 19.3.2013
https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/22384/URN_NBN_fi_jyu-200911044377.pdf?sequence=1

LIITEET

Liite 1. Illin tarina

ILLIN TERVEISET LAPSILLE

Moi, minä olen Illi. Vanhempani kutsuvat minua Illi-Ipanaksi. Heidän mielestään olen välillä hurjan vikkellä, eivätkä he tahdo pysyä perässäni. Olen päättänyt, että minusta tulee isona maailman nopein juoksija.

Minulla on päivän aikana monenlaisia tunteita, joskus olen surullinen tai vihainen, mutta useimmiten olen iloinen. Minulle on tapahtunut elämäni aikana myös monenlaisia asioita, joista haluaisin kertoa sinulle.

Joskus minä olen huolissani siitä, milloin vanhempani hakevat minut kotiin päiväkodista tai onko minulla päiväkodissa kavereita.

Joskus minua väsyttää aamuisin todella paljon. Vanhempani sanovat, että minun olisi pitänyt uskoa heitä ja mennä illalla aikaisemmin nukkumaan.

Välillä olen myös vihainen, jos en saa itse valita mitä vaatteita puen aamulla ylleni. Useimmiten olen kuitenkin iloinen. Illi-iloinen.

Minä tykkään leikkiä, askarrella ja laulaa. Lempi laulujani ovat Apinaorkesteri ja Illin omalaulu, jonka minä olen keksinyt ihan itse. Laulujen keksiminen on hurjan helppoa. Minun lempileikkejäni ovat majan rakentaminen ja kiipeilytelineillä kiipeileminen. Myös askartelu on mukavaa, varsinkin marmorikuulilla maalaaminen. Oletko sinä kokeillut sellaista?

Arvaa mitä, minulla on ihan oma tutkimus, johon haluaisin sinut mukaan, sillä juuri sinä ja sinun kuulumisesi ovat minulle tärkeitä. Minusta olisi ihana saada tutustua sinuun, toivottavasti haluat auttaa minua.

Tavataan taas pian!

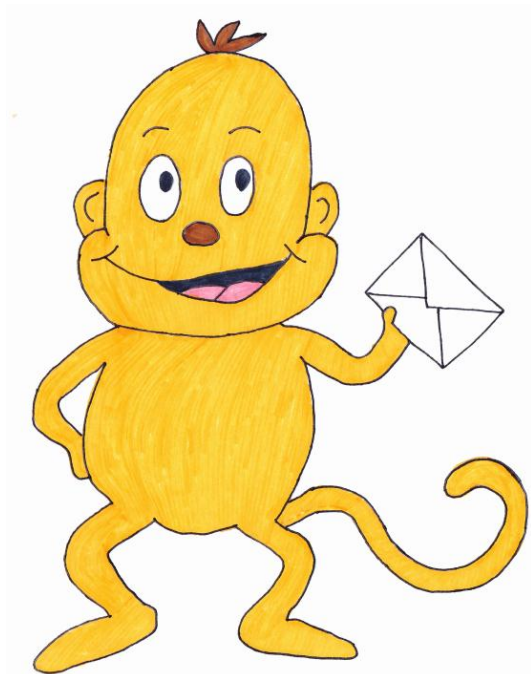
Terveisin Illi 😊

Liite 2. Esite Postia Illiltä tutkimuksesta

Tule mukaan POSTIA ILLILTÄ! kännykkätutkimukseen

Suomen Akatemian Perheet 24/7-tutkimuksessa selvitetään vuoropäivähoidossa olevien lasten ja heidän perheittensä arkea ja hyvinvointia

Olen Illi-Ipana. Minulla on tärkeää postia sinulle!
Tule mukaan POSTIA ILLILTÄ!
kännykkä-tutkimukseen.
Haluan parantaa lasten ja perheiden asemaa ja palveluita sinun avullasi.
Kaikki osallistujat palkitaan! Vastaaminen on helppoa ja kivaa.

Tule kokeilemaan ihan uudenlaista tutkimusmenetelmää- saat viikoksi kotiisi hienon älykännykän!

KETKÄ VOIVAT OSALLISTUA? Tutkimukseen voivat osallistua perheet, joiden lapsi on vuorohoidossa. Perheissä voi olla yksi tai kaksi vanhempaa (äiti/äitipuoli ja isä/isäpuoli).

MITEN TUTKIMUS TEHDÄÄN? Tietoa lasten päivittäisestä hyvinvoinnista kerätään kännyköiden avulla. Lapsille ja heidän perheilleen annetaan viikon ajaksi lainaan älypuhelin, joka kulkee lapsen mukana myös päivähoitopaikkaan. Älypuhelimeen tulee kolme kertaa päivässä vastauspyyntö, johon lapset vastaavat tarvittaessa aikuisen avustuksella. Lapset voivat vastata kysymyksiin, vaikka eivät osaa lukea tai kirjoittaa. Satuhahmo ”Illii” ohjaa lapsia vastaamaan kysymyksiin. Lisäksi vanhemmat ja päiväkotihenkilöstö vastaavat muutamiin kysymyksiin lapsesta valitsemalla monivalintakysymyksistä sopivan vaihtoehdon tai kirjoittamalla vastauksen avoimeen kysymykseen.

MILLOIN TUTKIMUS TOTEUTETAAN? Kännykkätutkimus toteutetaan maaliskoukokuussa 2012 eri päiväkodeissa. Yhdestä päiväkodista mukaan voi tulla useita lapsia, kuitenkin niin, että yhdestä lapsiryhmästä vain yksi lapsi kerrallaan osallistuu tutkimukseen. Kännykän käyttö opetetaan kaikille osallistujille henkilökohtaisesti ennen tutkimusviikon alkua ja tueksi annetaan myös kirjallinen ohje. Kännykkätutkimusviikon aikana on mahdollista saada tukea älypuhelimien käyttöön.

MITEN PÄÄSET MUKAAN? Tutkimukseen ilmoitetaan päiväkodin henkilökunnalle palauttamalla ilmoittautumislomake. Ilmoittautumisaikaa Sinulla on 15.3. asti, mutta toivomme pikaista yhteydenottoasi.

MITÄ HYÖTYÄ TUTKIMUKSESTA ON? Kaikki tutkimukseen osallistuvat perheet saavat yllätyspalkinnon.

Tutkimus tuottaa uutta tietoa lapsiperheiden elämästä silloin, kun vanhemmat ovat vuorotyössä ja lapset vuorohoidossa. Tutkimustiedon avulla halutaan kehittää perheiden ja lasten palveluja.

MIHIN LIITTYY? Postia Illiitä! on osa Lasten sosioemotionaalinen hyvinvointi ja perheen arki 24/7-

taloudessa, joka tarkastelee vanhempien iltai-, viikonloppu- ja yötyön yhteyksiä perhe-elämään ja alle kouluikäisten lasten hyvinvointiin. Tavoitteena on selvittää, miten ei-perinteisinä aikoina tapahtuva työ ja erilaiset lastenhoitojärjestelyt heijastuvat perheisiin ja miten vanhemmat ja lapset niihin suhtautuvat.

KETKÄ OVAT TUTKIMUKSEN TAKANA? Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Jyväskylän yliopisto, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) sekä Utrechtin yliopisto Hollannista ja Manchesterin yliopisto Iso-Britanniasta. Tutkimusprojektin jäsenet antavat mielellään lisätietoja virka-aikoina:

Anna Rönkä, email: etunimi.sukunimi@jamk.fi, puh. XXX XXX XXXX

Timo Hintikka, email: etunimi.sukunimi@jamk.fi, puh. XXX XXX XXX

Esimerkkejä lasten kysymyksistä:

Kerro Illiille, oletko ollut tänään iloinen?

Mikä on ollut tänään kaikkein kivointa

päiväkodissa? Entä kurjinta?

